

1. ULUSLARARASI
INTERNETİONAL
ZYGUMNTBAUMANN
ZYGMUNTBAUMANN
SYMPOSIUM

BİLDİRİ
BOOK OF
ÖZETLERİ
ABSTRACTS
KİTABI

say

sosyalbilimler.org

1. ULUSLARARASI
INTERNETİONAL
ZYG MUNT BAUMAN
SYMPOZYUMU
SYMPOSIUM

 sosyalbilimler.org

SPONSORLAR

say

Sempozyum Yeri

Grand Blue Sky International
Kuşadası, Aydın

Sempozyum Tarihi

19-21 Mayıs 2017

sosyalbilimler.org adına imtiyaz sahibi

Talha Dereci
editor@sosyalbilimler.org

Kitap Dizgi/Tasarım

Ahmet Burak Bal
ahmet@sosyalbilimler.org

bauman@sosyalbilimler.org
sosyalbilimler.org/bauman2017

BİLİM KURULU

- Prof. Dr. **Ali Ergur**, Galatasaray Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. **Ali Erkul**, Cumhuriyet Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. **Andrzej Waśkiewicz**, Uniwersytet Warszawski, Polonya
Prof. Dr. **Adrian Favell**, Leeds University, İngiltere
Prof. Dr. **Aylin Nazlı**, Ege Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. **Biray Kolluoğlu**, Boğaziçi Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. **Cemil Aydın**, University of North Carolina at Chapel Hill, ABD
Prof. Dr. **Çağlar Keyder**, Koç Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. **David Lyon**, Queen's University, Kanada
Prof. Dr. **Ferhat Kentel**, İstanbul Şehir Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. **George Ritzer**, University of Maryland, ABD
Prof. Dr. **Hüseyin Köse**, Atatürk Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. **Howard Saul Becker**, Emeritus, ABD
Prof. Dr. **Jan Rath**, University of Amsterdam, Hollanda
Prof. Dr. **İbrahim Kaya**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. **İbrahim Sirkeci**, Regent's University London, İngiltere
Prof. Dr. **Małgorzata Bogunia-Borowska**, Jagiellonian University, Polonya
Prof. Dr. **Muammer Tuna**, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. **Neşe Özgen**, University of Macedonia, Yunanistan
Prof. Dr. **Nick Ellison**, University of York, İngiltere
Prof. Dr. **Nilgün Çelebi**, Emekli Öğretim Üyesi, Türkiye
Prof. Dr. **Peter Beilharz**, La Trobe University, Avustralya
Prof. Dr. **Ruzica Cacanaska**, Ss. Cyril and Methodius University of Skopje, Makedonya
Prof. Dr. **Sibel Kalaycıoğlu**, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. **Ümit Tatlıcan**, Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. **Ali Esgin**, İnönü Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. **Ahmet Talimciler**, Ege Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. **Fatime Güneş**, Anadolu Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. **Güncel Önkal**, Maltepe Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. **Güney Çeğin**, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. **Hülya Yüksel**, Dumlupınar Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. **Kezban Çelik**, TED Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. **Levent Ünsaldı**, Université Lille, Fransa
Doç. Dr. **Mark Davis**, Leeds University, İngiltere
Doç. Dr. **Musa Yavuz Alptekin**, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. **Müjdat Avcı**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. **Nezir Akyeşilmen**, Selçuk Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. **Peter Abrahamson**, University of Copenhagen, Danimarka
Doç. Dr. **Şerife Geniş**, Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. **Yılmaz Yıldırım**, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. **Zafer Durdu**, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. **Zülküf Kara**, Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye
Yrd. Doç. Dr. **Belma Tokuroğlu**, Gazi Üniversitesi, Türkiye
Yrd. Doç. Dr. **Fırat Mollaer**, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Türkiye
Yrd. Doç. Dr. **Mehmet Bozok**, Maltepe Üniversitesi, Türkiye
Yrd. Doç. Dr. **Hakan Yücel**, Galatasaray Üniversitesi, Türkiye
Yrd. Doç. Dr. **Hasan Aksakal**, University of North Carolina at Chapel Hill, ABD
Yrd. Doç. Dr. **Ümit Kurt**, Harvard University, ABD
Dr. **Şennur Özdemir**, Türkiye
Dr. **Mesut Hazır**, Türkiye

1. ULUSLARARAS
S T I N T E R N E T I O N A L
Z Y G M U N T B A U M A N
S E M P O Z Y U M
S Y M P O S I U M

SPONSORLAR

say

 sosyalbilimler.org

DÜZENLEME KURULU

Düzenleme Kurulu Başkanları

Talha Dereci

sosyalbilimler.org, Kurucu &
Genel Yayın Yönetmeni
Dumlupınar Üniversitesi, SBE,
Sosyoloji, Yüksek Lisans

Mesut Hazır, Dr.

Sosyolog

Düzenleme Kurulu Üyeleri

Ahmet Talimciler, Doç. Dr.

Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Sosyoloji Bölümü

Levent Ünsaldı, Doç. Dr.

Université Lille, Fransa
Sosyolog

Ahmet Burak Bal

sosyalbilimler.org,
Yayın Koordinatörü & Web Geliştirici
Kâtip Çelebi Üniversitesi,
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi,
Lisans

Müleyke Barutçu

sosyalbilimler.org, Çeviri Editörü
İstanbul Üniversitesi, İngiliz Dili ve
Edebiyatı / Sosyoloji, Lisans

Organizasyon Ekibi

Hatice Merve Manap

sosyalbilimler.org,
Türkiye Klasikleri Editörü
Ondokuz Mayıs Üniversitesi,
Fen-Edebiyat Fakültesi,
Sosyoloji, Lisans

Cemre Nur Kükrek

Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat
Fakültesi, Sosyoloji, Lisans

Lütfiye Atılgan

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi,
Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji, Lisans

Defne Nazlı Baş

Adnan Menderes Üniversitesi,
Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji,
Lisans

Burak Fatih Dindar

İstanbul Üniversitesi, Avrasya Enstitüsü,
Yüksek Lisans

Göker Emir

sosyalbilimler.org,
YouTube Editörü
Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar
Enstitüsü, Yeni Medya, Yüksek Lisans

Yâren Nacaroğlu

Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat
Fakültesi, Sosyoloji, Lisans

Songül Baylan

Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Sosyoloji, Lisans

Maya Saat

Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Sosyoloji, Lisans

Zehra Gürbüzer

Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Sosyoloji, Lisans

BİLDİRİLER

Doğu-Batı Özgürlük Anlayışının Oluşumunda Felsefi Bakış Açılarının Etkisi
Adem Asalıoğlu

Parlak Yıldızlar: Şöhretlerin Dayanılmaz Cazibesi
Ahmet Talimciler

Tüketici Formunda "Özgürlük" (!) ve Çürümüş Siyaset
Ahu Tunçel

Müphem Dünyada Yeni Kabile Biçimi Olarak Taraftarlık ve Taraftarlık Aidiyetinde Mekanın Rolü: Kocaelispor Taraftarı ve İzmit İsmetpaşa Stadyumu Örneği
Akin Deveci, Deniz Özay

Akışkan Örgütlenmeye "Turist" Gibi Bakmak
Alper Aslan

Modernity and Postmodernity in Bauman's Thoughts
Anna Karin Jytte Holmqvist

Bauman Düşüncesinde Her Zaman Erişime Açık Olmak
Artun Avcı

Zygmunt Bauman'ın Modern Ahlak Eleştirisi ve Postmodern Ahlak Kuramı
Ayşe Sıdika Oktay

Holokaust Konulu Çizgi Filmlerin Zygmunt Bauman Yaklaşımları Üzerinden Değerlendirilmesi
Başak Ürkmez

Bauman gibi Düşünmek: Wellness ile Ölümün Yapısökümü
Beris Artan Özoran, Aytuğ Mermer

Küreselleşmeyle Beraber Ortaya Çıkan Göç, Toplumsal Sorunlar ve Aşınan Ulus Devlet
Caner Özdemir

Küresel Futbol Endüstrisinin Toplumsal Etkileri: Bauman Bağlamında Bir Değerlendirme
Cemal İyem, Emel İslamoğlu, Burcu İyem

Empati Kavramına Bauman Perspektifinden Bir Bakış
Doğa Başer, Huriye İrem Kalaycı Kırloğlu, Mehmet Kırloğlu

Modernite Karşısında Entelektüel Konum Alışlar: Bauman ve Habermas Açısından Modernite
Ebru Açık Turğuter

'Yer Değiştirmiyoruz, Yer Yitiriyoruz': Bauman'ın Akışkan Modernliğinde Mülteciler ve Mültecilik
Emre Öztürk

Sosyal Medya Özgürleştiriyor mu? Bauman'ın Özgürlük Analizi ve Türkiye Örneği
Esra İnce Özer

Güvenlik Krizi Odağında Cemaatler/Sanal Cemaatler: Baumancı Açısından Bir Yaklaşım
Fahrunnisa Kazan

Maduniyet, Kimliksizlik ve Yabancılaşma Deneyimlerinin Yitik Özneleri: Mersin'de Romanlara Bauman Sosyolojisiyle Bakmak
Fuat Güllüpinar, Neriman Açıkalın

21. Yüzyıl Çalışma İlişkilerini Bauman Kavramlarıyla Okumak
Fuat Man

Modern Toplumsal Yapıda Üremeye Yardımcı Tedavi Yöntemleri Uygulanan Bireylerin Kendilerine ve Tedavi Sürecine Yönelik Sosyolojik ve Psikolojik Algısı
Gülşay Danışan

Ahlaksız Toplum, Kuşatılmışlık ve Kutuplaşma
Güncel Önkal

Sinema için Akışkan Teori Olabilir mi? Bauman'ın İzinde Sinema Teorisinin Çoğullaşması
Hakan Erkılıç

Sahte Entelektüel: Uyuşturma Aracı Olarak Edebi Alanın Kullanımı
Hatice Merve Manap

Holokost Modernliğin Mantıksal Sonucu mu: Bauman'ın Tezine Eleştiriler
Hüseyin Günal

Akışkan Bir Dünyada İletişim: Toplumsal İlişkilerde Sürekli Bağların ve Bağlılık Duygusunun Sonu
Hüseyin Köse

Panoptikondan Sinoptikona Skopofilik Bireyler
İbrahim Yücedağ

Zygmunt Bauman Metinlerinde Sosyal Medya ve Özgürlük Olgusu
İsmail Cem Feridunoğlu

Güvensiz Dünyada Bir Belirsizlik Faktörü Olarak Yabancı Korkusu: İstanbul'daki Kapalı Yerleşimler Üzerinden Bir Değerlendirme
Kadir Şahin

Ölüm Mefhumuna Sine-Sosyolojik Yaklaşmak: Michael Haneke Filmleri Örneği
M. Oğuzhan Güner

**Zygmunt Bauman'ın
Güvenlik-Özgürlük Kavramsallaştırmaları Işığında
Türkiye'de Kürt Çözüm Süreci İncelemesi**
Mahbube Gündoğan

Siyaset Arayışında "Ben"den "Biz"e Yöneliş
Mehmet Ali Açıkgöz

Akışkan Dünyada Etiğe Bakış: Postmodern Etik
Mehmet E. Şimşek

Sosyal Hizmet ve Bauman: Sosyal Adalet
Mehmet Kıriloğlu, Doğa Başer,
Huriye İrem Kalaycı Kıriloğlu

**Kadın Mücadelesinde Katılımcı Kadınların Özgürlük
Algısının Bauman'ın Özgürlük Yaklaşımı Çerçevesinde
Değerlendirilmesi: "Kadınlar Tiyatroyla Buluşuyor"
Projesi Örneğinde**
Merih Taşkaya

Zygmunt Bauman ve Postmodern Estetik
Merve Güven

**Akışkan Modernitede Kimliğin
Zaman - Mekan ile İlişkisi Üzerine**
Merve Okkalı, Sümeyye Kara

Bir Bauman Sosyolojisinden Söz Edilebilir mi?
Mesut Hazır

**Habermas'ın Burjuva Kamusalılığı Bauman'ın Tüketim
Toplumuna Nasıl Dönüştü?**
Mirace Karaca Evren

Sosyal Ağların Akışkan Dünyasında 'Ben ve Öteki'
Murat Tırpan

Zygmunt Bauman Düşüncesinde Milliyetçilik
Mustafa Zengin

**Ölüm ve Ötesi: Ayakta Kalmamızı Yeniden
Tanımlamak**
Mutellip İqbal

**"Panoptik" ve "Ban-Optik" Gözetimi Bauman
Okumalarıyla Anlamak, Eskişehir İli Örneği**
Nur Manolya Şen Çatalkaya

**Türedilerin ve Paryaların Müzesinden Turistlerin
ve Aylakların Müzesine: Bauman'ın Görüşleri
Işığında Kent Müzeciliğine Bakmak**
Özlem Öztöpcü

**Modern-Sonrasının Vicdanı:
Temel ve Karmaşık Yüklemeler**
Özgür Taburoğlu

**Akışkan Modern Dünyada Bir Hayat
Stratejisi Olarak "Hareketlilik"**
Rukiye Kaya

**The Presence of Zygmunt Bauman in the
Curriculum of the First Cycle at Five Balkan Universities**
Ruzica Cacanoscă

**Sosyal Medyadaki Fotoğraflara Yönelik Gözetim ve
Mahremiyet Farkındalığı: Üniversite Öğrencileri Örneği**
Salih Tiryaki, Emre Vadi Balcı, Melis Karakuş

Bauman'ın Penceresinden Turizmin Diyalektiği
Sebahattin Emre Dilek, Nur Kulakoğlu Dilek

Bauman Düşüncesinde Ahlakta Müphemlik
Sebile Başok Diş

**Bauman Çerçevesinde Postmodernizm ve Kimlik
Açısından Black Mirror Dizisinin (Nosedive) Analizi**
Serkan Biçer, Teyyibe Pınar Akbalık

**Bauman'da Beden Eleştirisi: Akışkan Modernitenin
Kırılganlığı Üzerine**
Sertaç Timur Demir

**The Unignorable Importance of Individual and
Collective Moral Responsibility
in Genocide Studies**
Simge Huyal Genco

**Zygmunt Bauman Sosyolojisinde "Yabancı" Sosyal
Tipinin İletişimsel Boyutu: Sosyolojik Düşünmede
"Sorumluluk" ve "Hoşgörü"**
Simge Özselçuk

**Bauman Düşüncesinde Genç Tüketicilerin Alışveriş
Merkezleri Algısı Üzerine: Ankara Örneği**
Sinem Utanır

**Mahremiyetin Yitimini Kabullenmek: Cezbedici Bir
Durum Olarak Akışkan Gözetim**
Talha Dereci

Bauman Perspektifinden Küreselleşme ve Özgürlük
Tevfik Kalkan

**Zygmunt Bauman ve Hannah Arendt'te
Holokaust Üzerine Modernite Vurgusu**
Tuğba Yazıcı

**Liquid Surveillance on Musical and Cultural
Preferences: The New Strategies of Self-Presentation
on Social Media**
Uğur Zeynep Güven

Bauman Sosyolojisinin Edebi Metinlerdeki Yansımaları
Veysel Lidar

Modern Bireyin Hastalığı: Müphemlik
Zübeyde Güllüce, Yalçın Burhan Arslan

Doğu-Batı Özgürlük Anlayışının Oluşumunda Felsefi Bakış Açılarının Etkisi

Adem Asalıoğlu

İçinde bulunduğumuz ve yetiştiğimiz kültürel anlayış çerçevesinde şekillenen özgürlük anlayışımız, kimi zaman farklı coğrafyalarda yaşayan özgürlük anlayışlarıyla çelişir. Yine, kimi durumlarda çelişme derecesini de aşarak birbirini kabullenmez. Bunun temelinde yatan sebeplere baktığımızda yüzyıllar boyunca, mitolojik, dini, efsanevi etkilerle oluşan, felsefi dünya görüşlerinin özgürlük anlayışımıza getirdiği bakış açısından kaynaklandığını fark ederiz. Doğu ve batı dünyası özgürlük anlayışı rasyonalizm ve irrasyonalizm etrafında şekillenmiştir. M.Ö. beşinci, dördüncü asırlarda yaşayan doğacı filozoflardan etkilenen batı düşüncesi, sistematik anlamda Aristoteles diyaloglarıyla metafiziğe karşı durmuş, tanrı ya da tanrıların yerine rasyonaliteyi koyarak insan iradesini tanrı iradesinin önüne geçirecek, insana mutlak güç vererek, özgürleştirmeyi hedeflemiştir. Oysa, Aristoteles'in hocası konumunda olan Platon, birçok orijinal fikirlerinde ve varlığı yorumlamalarında aklın ötesinde, akla hükmeden, onu yönlendiren, iç güdüsel bir güçten, mutlak bir iradeden bahseder. Bilginin kaynağı konusunda bu iç güdüsel güce değinir ve bilgi ham olarak insanın beyninde, hafızasında potansiyel olarak vardır, der. Bu teorisini de rasyonel akla hükmeden mutlak irade anlamında ruha atıf yaparak anlatır. Yani, rasyonalitenin ötesinde hakim gücün irrasyonaliteye bağlı olabileceğini söyler. Bu yorumlamasıyla mitolojik ve dini yorumlara paralel anlatım tarzı ortaya koyan Platon, aslında insanın ne kadar özgür olabileceği, ya da insanın özgürlükten ne anlaması gerektiği konularında fikirlerini de beyan etmiş oluyordu. Aradan geçen asırlar içerisinde devamlı olarak Platon ve Aristo'nun bu anlayışları etrafında diğer düşünürler döndüler durdular. Endülüslü düşünürler vasıtasıyla Aristo'yu yeniden keşfeden Avrupa, Aristo'dan mülhem, iradeyi insana teslim ederek, insan merkezli, rasyonalite temelli Rönesans çalışmalarını başlattılar. Bu bildirimizde doğa merkezli özgürlük anlayışıyla ruh merkezli özgürlük anlayışlarını irdelemeye, günümüze bakan yönlerini ortaya çıkarmaya gayret edeceğiz.

Anahtar Kelimeler: Özgürlük, Doğu, Batı, Felsefe, Rasyonalizm, İrrasyonalizm

Prof. Dr. Adem Asalıoğlu, Munzur Üniversitesi,
Felsefe Bölümü. ademankara19@hotmail.com

Hayatlarımız giderek kompartmanların içerisine daha fazla hapsedilirken şöhretler ve şöhretimsiler bizi birbirimizden uzaklaştıran evdeki tanıdıklara dönüşüyorlar. Yaşadığımız yanılısama ile birlikte her geçen gün biraz daha fazla yabancılaşıyor ve biraz daha fazla birbirimizden uzaklaşıyoruz! Gerçek ile kurgunun yer değiştirdiği zamanlarda yaşamak ve kurguyu gerçekmiş gibi görebilmemiz/hissedebilmemiz için şöhretlere ya da şöhretimsilere ihtiyacımız var. Küçük dünyalarımızda onların yapıp ettikleri üzerinden olan biteni görmezden gelirken, şöhretler açısından ise hayat sıkışıp kaldıkları alanlarda 'saygı' görme temelinde yalnızlaşıyor. Her yitirdiğimiz değerle birlikte hem biraz daha fazla eksiliyor hem de kendisinin yüz yılda bir geldiğine inanan şöhretlerin dünyasında ölçüyü/tevazuyu/vefayı bir daha hiç yakalayamayacak biçimde kaybediyoruz. Herkesin memnun aynı zamanda herkesin şikayetçi olduğu bir hayatı yaşamak zorunda bırakılmak da hepimizin ödülü ve cezası olarak önümüze konuluyor. İşte tam bu noktada Bauman kimlik endişelerinin ürettiği estetik cemaat ihtiyacının, eğlence endüstrisinin beslediği en gözde otlak olduğunu ileri sürer. Onun deyimiyle göz önündeki ünlülerin otoritesine ihtiyacımız bulunmaktadır. İdoller aracılığıyla toplumsal hayatın belirsiz yanlarının katlanılabilir olmasının önü açılır. Reklam endüstrisi her alandan devşirdiği idoller vasıtasıyla çarkların dönmesini sağlar. Bu çalışmada küresel ikonların özellikle de sporcu ikonların, küreselleşme süreci içerisinde nasıl bir zeminde durdukları örneklerle açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Şöhret, Reklam Endüstrisi, Küreselleşme, Tüketim, Sporcu İdoller

Doç. Dr. Ahmet Talimciler, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü. ahmet.talimciler@ege.edu.tr

Tüketici Formunda “Özgürlük” (!) ve Çürümüş Siyaset

Ahu Tunçel

Siyaset Arayışı eserinde Bauman, modernliğin yitirilen ethosu olarak saptadığı “eleştirel akılcılık”ın yeniden nasıl canlandırılacağına odaklanırken, modernliğin yeni bir yorumunun günümüz dünyasında nasıl kurulacağı sorusuna yanıt arar. Bu arayış Bauman’da tam olarak yanıtlanamadan kalır ve yitirilmiş bir özgürlüğün yasını tutmanın ötesine geçmez. Dahası Bauman Özgürlük kitabında söz konusu ötenin sosyoloğun görevi olmadığını da itiraf eder. Bir sosyolog olarak günümüzün “özgürlük” anlayışına ilişkin saptamalarda bulunan Bauman, özellikle bireysellik ve tüketim arasında kurulan ilişkiye dikkat çeker ve bireysel kimliklerin tüketim nesnelерinin sembolize ettikleri aracılığıyla kazanıldığını ileri sürer. Diğer bir deyişle bireyler farklarını, öznelliklerini nesnelер üzerindeki hakimiyet alanlarıyla ifade ederlerken, özgürlüklerini de bu hakimiyet alanının genişliğiyle ölçerler. Böylece modernliğin özgür öznesi kapitalist üreticiyken, Bauman’a göre postmodernliğin özgür öznesi tüketicidir; tüketicinin kimliği ise sembollerle dışavurulur. Sonuçta kimlik, giderek sembolik bir değer kazanır. Kimliğin ontolojik olandan ayrılarak sembollerle ifade edildiği bir dünyada ise içerikten bağımsız bir biçimde popüler sembollere en iyi hitap eden iktidar olur. Böylece yeni dünya düzeninde giderek romantik, muhafazakar, bilişsel düzeyden çok duygusal boyutta enformasyon yaymayı başaran iktidarlar boy gösterirler. Yeni dünya düzenin efendiliğini ele geçiren çoğunluk, siyasal iktidarlar tarafından çoğunluğun sayısal üstünlüğünün bilgiden daha önemli olduğu hatırlatıldıkça, demokrasileri de “çoğunluğun tiranlığı”na dönüştürür. Bauman, “distopya”ları hatırlatarak anlattığı bu yeni dünya düzeninde özgürlüğün tek formunun “tüketici özgürlüğü”ne dönüştüğünü ileri sürer. Ancak bu tanım birkaç açıdan Bauman’ın umutsuzluğuna neden olacak biçimde sorunlar içerir. Bunlardan ilki tüketimde yaşanan seçim özgürlüğünün, üretim ilişkileri değişmedikçe gerçek bir özgürlük olamayacağı ve ekonomik bağımlılıkların süregideceğidir. Bu açıdan “tüketici özgürlüğü”, özgürlüğü hazzın takibiyle açıklayan Hobbes’un görüşleri bağlamında değerlendirilebilecek bir özgürlük değildir. İkinci olarak Bauman günümüz insanı için başka özgürlük olanağının kalmadığından söz eder. Bu durumda “tüketici özgürlüğü” seçimlerin kişinin kendi iradesinden kaynaklanması gerektiğini vaaz eden irade özgürlüğü de değildir. Belki de açıkça itiraf edilmesi gereken şey, tüketimin özgürlük değil, seçim sorunu olduğudur. Bauman’ın umutsuzluğunun kaynağında da Özgürlük kitabının başında “iradi eylem” ile açıkladığı özgürlüğü, postmodern dünya için satın alınan bir statü olarak tanımlaması ve bu açıdan sembolik bir değer yargısına dönüştürmesi yatar.

Anahtar Kelimeler: Özgürlük, Tüketici Özgürlüğü, İrade Özgürlüğü, Siyaset

Doç. Dr. Ahu Tunçel, Maltepe Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Felsefe Bölümü. ahutuncel@maltepe.edu.tr

Müphem Dünyada Yeni Kabile Biçimi Olarak Taraftarlık ve Taraftarlık Aidiyetinde Mekanın Rolü: Kocaelispor Taraftarı ve İzmit İsmetpaşa Stadyumu Örneği

Akın Deveci, Deniz Özay

Günümüzde modernite toplumsal/kültürel bütünlükleri mikro ölçekli alanlara bölerek kendisini parçalı ve akışkan bir yapı içerisinde var etmektedir. Bu mikro ölçekteki alanlar bireyleri modern dünyanın akışkanlığı ve belirsizliği içerisinde yabancı olmaktan kurtarmaya aracılık ederek, yalnızlık duygusunu sağaltmaya yönelik kurgulanmaktadır. Bauman'ın 'yeni kabileler' olarak adlandırdığı bu yapılar, bireylerin kendisini tanımladığı kimliğinin bir parçası haline gelmekle beraber, modernitenin doğrudan müdahalesi olmaksızın otokontrol mekanizmaları olarak işlev görmektedir. Toplumsal yaşamın gerçekleştiği kent alanı bir tür kültürel metin olarak görüldüğünde mekan kavramı da toplumsal ilişkilerin bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda mekan ile toplum arasındaki tarihsel, kültürel, teritoryal bağ modernite tarafından yeniden kurgulanmakta, geleneksel kamusal alanlar sürekli olarak bölünmekte ve adacıklı hale gelmektedir. Birey de modern dünyanın müphemliği ve parçalı yapısına karşın 'yabancılaşma' durumundan kurtulmak için kendisine bu adacıklardan bir yer bulmaya çalışarak, kimliğinin parçası olarak görmektedir. Yani mekan, belirsizliğe karşın bireylerin ortak ideallerde buluşmasını öngören, belirli bir düzen içinde güvenlik ve aidiyet duygusunu oluşturan yapısal bir araç halini almaktadır. Bir modern cemaat biçimi olarak takım taraftarlığı da ortak bir ideal etrafında birleşen topluluk olarak bireyin aidiyet duygusu geliştirdiği, kabul prosedürü olmaksızın rıza ile katılım sağlanabilen bir üyelik - kendini tanımlama biçimidir. Kültürel bütünlüklü alan içerisinde mikro ölçekli bir yapı olarak kimliğin bir parçası haline gelen taraftarlık hali; cemaat dinamikleri, aidiyet, sosyal davranış ve mekan üzerinden kendini tanımlamaktadır. Bu doğrultuda mekanla taraftar arasındaki tarihsel, kültürel, teritoryal bağı ele alacak olursak; anıtsal bir nitelik taşıyan stadyumlar belirgin bir örnek olarak karşımıza çıkacaktır. Takımın stadyumu, taraftarlarıyla mekansal bir bağ kurmakla beraber, şehrin içerisinde o topluluğa dahil olanlar için özel bir alan yaratır. Bu dinamik ve akışkan alan; topluluğun kendisini ait hissettiği, yabancılaşma hissinden kurtulduğu bir yapı kazandırır. Böylece dinamik yapısı ile sürekli değişim gösteren toplumsal yaşamın gerçekleştiği mekan olarak şehrin kendisi ile arasında bir sınır çizer. Buradan yola çıkarak çalışmamızda 'Kocaelispor ve İsmet Paşa Stadyumu' ele alınacaktır. Kocaelispor taraftarlarının takım ile arasındaki ilişki incelenerek, stadyumun mekansal olarak aidiyet geliştirme sürecinde nasıl bir rol oynadığı irdelenecektir. Takım taraftarları ile "yarı yapılandırılmış mülakat" yöntemi çerçevesinde gerçekleştirilecek görüşmeler aracılığı ile mekana ait tarihsel, kültürel, teritoryal aidiyetleri anlamacı bir perspektiften değerlendirilecektir. Takımın uzun yıllar en üst seviyelerde rekabet etmiş olmasına karşın, büyük bir düşüş yaşadığı yakın geçmişte stadyuma giden taraftar sayısında belirgin bir azalmanın olmayışı çalışmayı örneklem açısından önemli kılmaktadır. Bu çalışmayla Bauman'ın 'yeni kabilecilik', 'yabancı', 'cemaat', 'modernlik ve müphemlik' kavramlarıyla beraber günümüz kamusal alanının nasıl bölündüğünü ve bireylerin toplumsal yaşama katılımında mekansal düzlemin ne şekilde rol oynadığını tartışmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeni Kabilecilik, Cemaat, Grup Aidiyeti, Sosyal Davranış, Taraftarlık, İsmetpaşa Stadyumu

Yrd. Doç. Dr. Akın Deveci, Kocaeli Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Reklamcılık Bölümü.
akin.deveci@kocaeli.edu.tr

Deniz Özay, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Bölümü,
Yüksek Lisans. denizozay@hotmail.com.tr

Akışkan Örgütlenmeye “Turist” Gibi Bakmak

Alper Aslan

Bauman’a (2017) göre katı modernlik daha iyi bir dünya oluşturmak için belirli dayanaklara sahipti. Söz konusu dayanaklar—devlet, yasa koyucular, ağır sermaye, Fordist üretim, güvenli bir iş vb.—toplumlara izlenecek ve hatta tamamlanabilecek bir yol sunuyordu. Ancak katı modernlikten akışkan modernliğe geçiş, katı modernliğin dayanaklarını kemirmektedir. Akışkan modern dünya belirsiz ve kırılığandır. Akışkan modernlikte dayanaklar, bireyselleştirilmekte ve katılaşımdan buharlaşmaktadır (Bauman, 2017). Bauman (2013: 122-139; 2014: 89-116), “turist” ve “aylak” metaforlarını akışkan modernliğin kazananları ve kaybedenlerini ifade etmek için kullanır. Turistler, tüketim kıskacındaki başarılı tüketiciler olarak sürekli yeni olanın peşindedirler; kimlikleri, mekânları ve nesnelere kendilerine yük olmadan buharlaştırmakta usadırlar. Turistler, sorumluluk isteyen ilişkilerden sakınırlar. Onlar için önemli olan arkalarına bakmadan gidebilmektir. Akışkan modernlikte turistlerin var olması aylakları da var eder. Aylaklar, kusurlu tüketiciler olarak akışkanlığa adapte olamazlar. Bu da onları başarılı ol(a)madıkları ve istemedikleri bir dünyaya hapseder. Akışkan modernlikle örgütlenme de akışkanlaşmıştır (Bauman, 2017; Bauman vd., 2015). Artık, katı modernliğin bürokratik örgüt yapılanması hantallık, verimsizlik ve durağanlıkla ilişkilendirilir. Yönetim ve örgüt yazınında girişimcilik, yenilikçilik, esneklik, rekabet edebilme gibi nitelikler akışkan örgütlenme için değerli görülür. Bu çalışmada, yönetim ve örgüt yazınında akışkan örgütlenmenin değerli görülmesi, Bauman’ın turist metaforuna dayanılarak, “turist bakışı” olarak adlandırılmıştır. Turist bakışı, akışkan örgütlenme için yararlı bilgiler üretmek (relevance) ister; yöntem ve yazındaki boşlukları doldurma, ilginç ve yenilikçi olabilme konularında da özenlidir (rigor) (bkz. Alvesson ve Sandberg, 2014). Bu yüzden, turist bakışı aylaklara ve sıkıntılara (kırılmaştırma, acımasız rekabet, eşitsizlikler vb.) kayıtsızdır (Courpasson, 2016). Bu çalışma, yönetim ve örgüt yazınındaki turist bakışının yukarıda belirtilen nitelikleri üzerinde durmakta ve söz konusu bakışı akademinin akışkanlaşmasıyla (iş güvencesinin azalması, proje temelli araştırma, hızla ve çok yayın yapma baskısı vb.) ilişkilendirmektedir (bkz. Bauman ve Donskis, 2013: 131-167; Batko, 2014).

Anahtar Kelimeler: Akışkan Akademi, Akışkan Örgütlenme, Turist Bakışı

Yrd. Doç. Dr. Alper Aslan, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Seyahat İşletmeciliği Bölümü.
aaslan@mu.edu.tr

Modernity and Postmodernity in Bauman's Thoughts

Anna Karin Jytte Holmqvist

Emeritus Professor Zygmunt Bauman wrote tirelessly on the ever changing world that we live in, lucidly analysing our contemporary times in an intelligent and insightful manner in both oral and written discourses where the topics ranged from Holocaust reflections, modernity and postmodernity, urban and social liquidity and mobility, utopia and dystopia, to mention but a few. In his astute observations Bauman paints an often sombre and depressing picture of society and the role we play in it. Writing at length on modernity and postmodernity (the latter dependent on the other for its existence), the Polish sociologist who was impressively prolific during his lengthy career at the University of Leeds presents us with a world in flux, one in which citizens likened to hunters lead an increasingly solitary and rootless existence in the name of individualism while all along they seemingly push faster and increasingly desperately into an uncertain future. These members, or denizens, of the postmodern habitat are in Bauman's accounts leading an ambivalent existence in an apparent utopia that is far from as utopic as one would have hoped for. This paper will discuss Bauman's views on modernity and postmodernity, ultimately highlighting the importance of Bauman's works and the great legacy he has now left behind after passing away earlier this year.

Key Words: Bauman, Fluid, Liquid, Modernity, Postmodernity

Dr. Anna Karin Jytte Holmqvist, Monash University, Melbourne / Australia, PhD in Screen and Media Culture, Film Critic and Tutor in Romance Languages, Film and Cultural Studies. kastanjett@gmail.com

Bauman Düşüncesinde Her Zaman Erişime Açık Olmak

Artun Avcı

Bauman'ın ifadesiyle akışkan bir dünyadayız. Bireyler az zamanda çok fazla şey yapmak istiyor. Akışkan çağın bireylerinde “her şeye yetişmek isteyen doymak bilmez bir iştah” var. Yapacak çok şey var ama zaman az. Hayat ve iletişim çok hızlı. Her şeye ilgi duyan birey için internette, sosyal ağlarda “sörf” yapmak; haber, mesaj ve görsellere üstün körü bakıp geçmek öncelikli tercih. Bunun bedeli de var: Dipten ve derinden gitmek yerine yüzeyde uzmanlaşma, derinlik, idrak ve tefekkürün ortadan kalkması. Sosyal ağların iletişim alışkanlıklarını değiştirdiği ve çevrimiçi yeni gündelik iletişim alışkanlıkları oluşturduğu görülüyor. Ağlar dolayısıyla insani ilişkilerdeki içtenlik, derinlik ve süreklilik bu süreçten en fazla zarar görebilecek şeylerin başında geliyor. Bauman'ın ifadesiyle “aralarında bağ kuramayan insanlar sosyal ağlarla bağlanıyor”. Kullanıcıların kendilerine dair mahrem ve “hassas” bilgileri gönüllü olarak kamusalılaştırdıkları bir çağı yaşıyoruz. Bu çağla birlikte nicelik uğruna niteliğin elden gitmesi, cemaat duygularının ortadan kalkması, bir başkası için duyulan ahlaki ve sosyal sorumluluk, sosyal dayanışma, duygudaşlık gibi değerlerin zedelenmesi tehlikesi ortaya çıkıyor. Sosyal ağlarda sürekli çevrimiçi kalmak, kullanıcının yalnız kalamaması, kendisiyle baş başa kalamaması demek. Ancak kalıcı, nitelikli, edebi ve yaratıcı pratikler için yalnızlık ve mahremiyet gerekiyor. Bildiride Bauman'ın kamusal/mahremiyet diyalektiği düşüncesi çerçevesinde “her zaman erişime açık hâle gelmenin” kamusal alan fikrini zedeleyip zedelediği tartışılacaktır. Ayrıca ortak bağlar kurma arzusunun, ortak deneyimleri paylaşma isteğinin ve kamusal alanın geleneksel medya ve sosyal ağlarda oluşturulan mahremiyet ideolojisi tarafından tahrip edilip edilmediği tartışılacaktır. Son olarak bildiride eleştirel işlev yüklenen bir kamusal alanın varlığının ancak her zaman çevrimiçi olmamakla, sahiden yalnız kalabilmeye, hayal kurabilmeye, mahrem ilişkilerin edebi dolayısıyla kısaca mahrem alanın kalesinin sağlam kurulmasıyla mümkün olabileceği savunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Akışkan Modernite, Sosyal Ağlar, Zygmunt Bauman, Kamusal Alan, Mahremiyet

Dorç. Dr. Artun Avcı, Marmara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü.
artunavci@gmail.com

Zygmunt Bauman'ın Modern Ahlâk Eleştirisi ve Postmodern Ahlâk Kuramı

Ayşe Sıdıka Oktay

Zygmunt Bauman, Postmodern Etik kitabına eserinin bir postmodern etik incelemesi olup postmodern ahlâk incelemesi olmayacağı açıklamasıyla başlar. Aslında o, bu ifadeleriyle etik ve ahlâk arasındaki ayırımı özen göstermeye devam etmektedir. Postmodern etiğin yeniliğini modern ahlâki kaygıların terk edilmesinde değil, ahlâki sorunları ele almanın tipik modern yollarının reddedilmesinde yattığını vurgular. Ancak bütün bunlara rağmen etiğin en büyük meseleleri olarak sıraladığı insan hakları, toplumsal adalet, barışçıl işbirliği ile kişisel yetke arasındaki denge, bireysel davranış ile kolektif refahın uyumlaştırılması gibi konuların güncelliğinden hiçbir şey yitirmediğini sadece bunların yeni bir tarzda görülmeleri ve ele alınmaları gerektiğini belirtir. Önceleri Tanrı'nın buyruğu ve vahiyle belirlenen ahlaki kurallar modern dönemde insanın doğasına uygun, aklıyla belirlenen etik kodlara dönüştürülmüştü. Ancak ona göre modern hareket ahlaki emirlerin temellendirilebileceği her zemini ezmiştir. İnsanlar günümüzde eskisinden daha fazla sayıda kişiyle bir araya gelmekte ve etkileşimde bulunmaktadır. İnsanların eylemler ile sonuçları arasındaki mesafeden dolayı niyetleri ile eylemlerin sonuçlarının neler getirebileceğini kestirmek zorlaşmaktadır. Üstelik teknolojinin artan gücü sebebiyle eylemlerin etkisi ve etik anlamı eşi görülmemiş boyutlara ulaşmaktadır. Bu kadar farklı insanla iletişimde ve etkileşimde olmanın doğal sonucu olarak eylemlerin niyetlerinin dışında tanıdık, tanımadık değişik insanlarda iyi, kötü farklı sonuçlarla ve etkilerle karşılaşmak olasılığı her zaman var olacaktır. Çağımızda yaşanan bu ahlaki müphemlik postmodern ahlâk krizini doğurmuştur. Çünkü postmodern çağın getirdikleri sebebiyle günümüz insanının uyabileceği tutarlı ahlâki ilkeler grubundan söz etmek zor görünmektedir. Postmodernliği etik kodun olmadığı ahlâk olarak tanımlayan Bauman bunun ahlâki ilerleme sağlayıp sağlamadığını tartışmaktadır. Aklın ve aklın yasalarının hiçbir şekilde ahlâki meseleleri çözemeyeceği ve insanlığın ahlâki yaşamını garanti altına alamayacağı vurgulayarak bunun insanlığı ahlâki nihilizme götüreceğini iddia eder. Çağdaş problemlerin politika ile çözümlenebileceği konusunda da umutsuz olan düşünür için zayıf yanlarına rağmen vicdan ve ahlâki sorumluluğa güvenmekten başka bir seçenek yok gözükmektedir. Oysa küreselleşmenin getirdiği problemler artarak varlığını sürdürmektedir. Bunların postmodern dünyada nasıl çözüleceği, çözüme ihtimali ve arayışı konuyla ilgili diğer eserlerinde de tartışılmaya devam etmektedir. Bu bildiride Zygmunt Bauman'ın modern ve postmodern etik konusundaki görüşleri, karşılaştırmaları, eleştirileri incelenecek, getirdikleri sorunlar ile postmodern etiğin özellikleri ve küresel problemlere çözüm imkanı tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Modern, Postmodern, Etik, Ahlâk, Sorumluluk

Doç. Dr. Ayşe Sıdıka Oktay, Süleyman Demirel Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü. ayseoktay@sdu.edu.tr

“Holokaust’u düşünebilir kılan modern uygarlığın rasyonel dünyasıydı.” değerlendirmesinde bulunan Zygmunt Bauman, 1990’larda geliştirdiği kavramıyla, birçok disiplinde Holokaust üzerine yapılan çalışmaların, yeniden tanımlanmasına ve sorgulanmasına olanak sağladı. Bu çalışmada çizgi film disiplinde, Holokaust konusu üzerine yapılmış filmler araştırılmış. ‘Silence’ Orly Yadin ve Sylvie Bringas (1998, İsveç), ‘A Jewish Girl in Shanghai’ Wahg Genfa (2010, Çin), ‘Nyosha’ Liran Kapel ve Yael Dekel (2012, İsrail), ‘Children of the Holocaust’ Fettle Animation (2014, İngiltere), ‘I Was a Child of Holocaust Survivors’ Ann Marie Fleming (2010, Kanada), beş farklı ülkeden seçilen, çizgi filmler belirlenmiştir. Bauman’ın, ‘Modernite ve Holokaust’ ve ‘Cemaatler’ kitaplarındaki belirlenen kavramlar bağlamında çizgi filmler değerlendirilerek, nasıl bir görev üstlendikleri tanımlanmıştır. Çalışmanın ilk aşamada; Bauman’ın ‘Modernite ve Holokaust’ kitabında tanımladığı “bahçe kültürü” kavramı bağlamında çizgi filmler değerlendirilmiştir. Bauman kitabında; Modernliğin kültür anlayışını bahçe kültürüne benzetir. Modern kültür kendini ideal bir yaşamın tasarımı ve insan ilişkilerinin kusursuz düzeni olarak tanımlamaktadır. İkinci aşamada ise; ‘Cemaatler’ kitabından yola çıkarak cemaat ve günümüzde kimlik tanımlaması bağlamında çizgi filmler değerlendirilmiştir. Bauman’a göre günümüzde kimlik, doğduğumuzda bize tanımlanan, bir şey olmaktan çıkmaktadır. Bir göreve dönüşerek, kendi cemaatimizi kurma zorunluluğundan bahsetmektedir. Bu çalışma sonucunda; animatörlerin Holokaust kavramına bakış açıları ortaya konularak, bu filmlerin kavramı anlamlandırma, yeniden biçimlendirme de etkin bir görev üstlendiği ve yeni ifade biçimleri oluşturduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Cemaat, Çizgi Film, Holokaust, Modernite

Yrd. Doç. Dr. Başak Ürkmez, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarım Bölümü.
basak.urkmez@msgsu.edu.tr

Bauman gibi Düşünmek: Wellness ile Ölümün Yapısökümü

Beris Artan Özoran, Ayтуğ Mermer

Bauman insan hareketlerinin temelinde “ölümden kaçma”, “ölümsüzlüğe ulaşma” olduğunu söyleyerek çok çarpıcı bir çıkarımda bulunamaktadır. Ona göre, ölümlülüğün farkında olmak insanlarla hayvanları birbirinden ayıran en önemli farklardan biridir. Bu nedenle insan varoluşundan itibaren bu olguyla baş etmeye çalışmaktadır. Ancak her dönem, kendi baş etme yöntemlerini, Bauman’ın ifadesiyle “yaşam stratejilerini” yaratmıştır. Modern öncesi dönemde henüz “evcil” aşamada olan ölüme karşı insanlar yapacak bir şey olmadığını düşünmektedir. Bu dönemde ölüm her gün görülen ve gizlenemeyen bir olaydır ama yine de insanlar “ölümün kaçınılmazlığı” fikrini bastırmak için uğraşmış ve bazı stratejiler geliştirmişlerdir. Örneğin din, biyolojik ölümün ötesinde, sürekli bir varoluş sunmaktadır; cenaze ve anma törenleriyle bireylere ölümsüzlük atfedilmektedir; tarih yazımıyla dünyaya kalımlı şeyler bırakılmaktadır; sanatçılar, yazarlar, filozoflar eserler bırakarak ölümsüz olmak istemektedirler. Modern dönemde bu “yaşam stratejilerine” yenileri eklenmiştir. Bunun nedeni ise modernitenin temel itkisinin “akıl” olmasıdır. Modern dönemde akılın her sorunun çözümü olacağına inanılmaktadır. Ancak ölüm aklın çözemeyeceği bir problemdir ve modern dönemin “ötekisi” olmuştur. Bu nedenle modern dönemin ötekiyle baş etme yöntemi olan gizleme, dışlama, ayırma ve yapı söküm ölüme uygulanır. Ölüm bir yandan dışlanır ve yok sayılır (ölüler uzak mezarlıklara gömülür, gözden uzak tutulur), bir yandan da baş edilebilir parçalara ayrılarak yapı sökümüne uğrar. Başka bir ifadeyle ölüm, her biri önlenemez nedenlere bağlı olaylara ayrılır. Formda kalarak, egzersiz yaparak, yediklerine dikkat ederek, içme suyunun kirlenmesine karşı çıkarak ölümlle baş edilebileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla, ölüm artık kişisel bir ihmalin sonucunda ortaya çıkmaktadır. Böylece moderniteye birlikte daha önce evcil olan ölüm, akla uygun hale gelmiştir. İnsanlar ölümü bir sorun olarak görüp ona karşı önlemler geliştirebileceklerini düşünmektedirler. Ölümün yapı sökümüne uğramasıyla birlikte baş edilmesi gereken alanlardan biri de “yaşlanmayı durdurmak”tır. Yaşlanma karşıtı, yaşlanmayı önleyen ya da yaşlanmanın etkilerini azaltan ürünler, büyük bir tüketim alanını oluşturmaktadır. Bauman’ın perspektifinden değerlendirildiğinde, insanlar bu ürünleri tüketerek bir anlamda ölümlle baş edebileceklerini düşünmektedirler. “Anti-aging” sektörü de insanların bu itkileri üzerine yükselmektedir. Bu çalışmada modernite kapsamında “ölümün habercisi yaşlılığa” karşı koymak için genç, sağlıklı, güzel kalma gerekliliği ile medya metinleri aracılığıyla oluşturulmak istenen “wellness kültürü” gazete haberleri üzerinden betimlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla çalışma kapsamında 3 aylık süre içerisinde (Aralık 2016-Ocak Şubat 2017) okur kitlesine ulaşma oranı en yüksek olan gazete (Hürriyet Gazetesi) seçilerek taranmış, anti-aging ürünleri anahtar sözcüğüne içeriklerinde yer veren haberler içerik analizine tabi tutulmuştur. Buna göre anti-aging ürünlerinin sağlık ve estetik nitelikteki araçsallığı ölümsüzlük temalı çok katmanlı eylem anlamları inşa etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ölümlülük, Ölümsüzlük, Yapı söküm, Anti-aging

Arş. Gör. Beris Artan Özoran, Ankara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, bartan@ankara.edu.tr

Öğr. Gör. Ayтуğ Mermer, Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Pazarlama ve Reklamcılık Bölümü, aytug.mermer@amasya.edu.tr

Küreselleşmeyle Beraber Ortaya Çıkan Göç, Toplumsal Sorunlar ve Aşınan Ulus Devlet

Caner Özdemir

Günümüzde küreselleşme dünyanın dört bir yanında savaşlar yaratırken, göç etmek zorunda kalan insanlarla beraber mekâna ve topluma dair, ‘uzaklık’ ve ‘yakınlık’ kavramlarıyla ilişkili olarak birçok soruna rastlıyoruz. Ülkemizde 2011’den bu yana Suriyeliler üzerinde, cinsiyetçilikten ırkçılığa uzanan geniş bir ötekileştirmeye beraber, Bauman’ın küreselleşme sürecinde dikkatini çektiği, ayrıcalıkların ve mahrumiyetlerin, servetin ve yoksulluğun, becerilerin ve acizliğin, gücün ve güçsüzlüğün, özgürlüğün ve kısıtlamanın yeniden dağıtımına şahit olduk. Toplumsal çerçevenin dağılmasıyla ortaya çıkan mekana yabancılaşma ve aidiyet sorunu, ortaya çıkan kimlik bunalımı, Jowitt’in ‘yeni dünya düzensizliği’ kavramının ya da küreselleşmenin en pratik örneğidir. Ulus devlet kavramıyla bağlantılı olan ulusal kimliği korumak adına, Türkiye’de, İsviçre’de ve birçok ülkede, göçmen emekçilere karşı mekânsal dışlama uygulanmakta ve yeni kabileci ve köktenci eğilimler meydana gelmektedir. Böylece kutuplaşma kendini göstermektedir. Bugün göçmenlerde, buldukları yerelliğe yabancı kalma ve ait oldukları mekâna olan uzaklık nedeniyle kitlesel bir çöküş, yerli halkta ise ‘yerel cemaat’i ya da makro olarak ulus kimliği yitirme korkusu söz konusudur. Yapılacak olan bu sunumda göç sorununun yarattığı etkiler, Bauman’ın küreselleşme ile ilgili düşüncelerinden yola çıkılarak etraflı bir biçimde anlatılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Küreselleşme, Kimlik, Mekan, Yabancılaşma

Caner Özdemir, Psikolog, Nisan Psikolojik Danışmanlık ve Eğitim Merkezi.
pskcaner@gmail.com

Küresel Futbol Endüstrisinin Toplumsal Etkileri: Bauman Bağlamında Bir Değerlendirme

Cemal İyem, Emel İslamoğlu, Burcu İyem

Uzun süredir toplumları etkileyen ve kuvvetle muhtemel etkilemeye de devam edecek olan küreselleşme olgusu Bauman'ın (2016) ifadesi ile "üreticiler toplumundan tüketiciler toplumuna geçiş"i ifade etmektedir. Tüketiciler toplumunun toplumsal etkileri üreticiler toplumunun toplumsal etkilerinden daha farklıdır. Özellikle tüketim odaklı toplum yapılarında sınıfsal ayrım daha belirgin hale gelmiştir. Bu çalışma tüketim odaklı toplum yapısının en büyük aktörlerinden biri olan küresel futbol endüstrisinin toplumsal etkilerini Bauman'ın (2016) "küreselleşme" tanımını ve algısını paralelinde incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada halkın tamamının oyunu olarak ortaya çıkan futbolun günümüzde küresel endüstriyel piyasa kurallarının egemenliği altına girmesi ve bunun toplumsal etkileri üzerine yoğunlaşılacaktır. Yine araştırmada futbol alanının seçilmesinin en temel nedeni ise futbolun dinsel, sınıfsal özelliklerin yanı sıra, sembolik değerlerle de kurduğu bağ olarak gösterilebilir. Futbol bu güçlü etkisi ile birlikte sınıfsal ayrımın, ötekileştirmenin her geçen gün artarak yaşandığı bir alan haline gelmiştir. Bauman (2016) bu durumu dost-düşman dikhotomisine atıfla analiz etmeye çalışır. Bauman'a (2016) göre; 'dostlar ve düşmanlar vardır, bir de yabancılar vardır'. İşte küresel futbol endüstrisi dost, düşman ve yabancılar ayrımının görüldüğü ve küreselleşme süreci ile birlikte bu ayrımın daha da belirginleştiği bir alandır. Çalışmada araştırma yöntemlerinden nitel veri analiz tekniklerine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Zygmunt Bauman, Küreselleşme, Endüstriyel Futbol

Doç. Dr. Cemal İyem, Sakarya Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İnsan Kaynakları Yönetimi Bölümü. ciyem@sakarya.edu.tr

Doç. Dr. Emel İslamoğlu, Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü. emelc@sakarya.edu.tr

Burcu İyem, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Yüksek Lisans. burcuyalcin80@gmail.com

Empati Kavramına Bauman Perspektifinden Bir Bakış

Doğa Başer, Huriye İrem Kalaycı Kırlioğlu, Mehmet Kırlioğlu

Ötekini anlamak ve onu hissedebilmek sosyal bilimlerin temel uğraşlarından biri ve çıkmazı haline gelmiştir. Disiplinler arası bir genel kabul olarak empati, karşıdaki kişinin ne hissettiğini ve düşündüğünü zihninde canlandırabilme yeteneğidir. Son yıllarda zihinsel, sosyal psikoloji, gelişimsel bilim ve bilişsel nörobilim dahil olmak üzere çeşitli akademik alanlarda empati bir ilgi alanı olarak ön plana çıkmıştır. Empatinin duygu ve düşüncelerin anlaşılmasına vurgu yaptığı düşünüldüğüne Bauman'ın da eserlerinde duyguları yoğun bir şekilde ele aldığı görülür. Bauman metafor kullanımıyla insan deneyimine özgü anlamları ve deneyimleri incelemeye çalışır. Bauman'ın anlatımında metaforlar insanların deneyimlerinin duygusal boyutunu da yansıtmaya dikkat eder. Bu çalışmada güncel empati literatürü Bauman'ın görüşleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu çerçevede rasyonellik, ahlak, biz ve onlar temaları değerlendirilmeye alınmıştır. Empatinin rasyonel bir arka plana mı dayandığı yoksa duygusal bir temele mi sahip olduğu tartışmalı bir konudur. Güncel empati araştırmalarının temel bulgusu iletişim sürecine paralel bir şekilde karar verme yetimizin yalnızca mantıksal bir hesaplamadan ibaret olmadığı duyguların da önemli bir rol oynadığına yöneliktir. Rasyonellik temasında empatinin bilişsel ve duygusal boyutlarının bir arada bulunmasından hareketle Bauman'ın rasyonellik eleştirisi ele alınmış, rasyonellik ile empatinin bilişsel boyutu arasında ilişki kurularak ötekini anlamada bilginin ve hissetmenin önemine değinilmiştir. Ahlak temasında Bauman'ın ahlaki yaklaşımında temel gösterdiği Levinas'ın ahlak anlayışı çerçevesinde ötekini anlamanın imkanı ve bunun özgecilikle ilişkisi değerlendirilmiştir. Empati günümüzde yardım etmenin ve özgeci davranışın önemli bir kaynağı olarak görülmektedir. Bununla birlikte empatide kişinin ötekini anlamaya çalışırken olumsuz etkilenmemek için kendine sınırlar koymasının altı çizilmektedir. Levinas'ın ahlak anlayışı ise ötekine yönelik sorumluluğu merkeze almakta ve sınırsız bir sorumluluğu betimlemektedir. Levinas'ın kurguladığı etik "radikal özgecilik" niteliğini taşır. Söz konusu yaderklik kendinden önce başkasına öncelik vermeyi içerir. Biz ve onlar temasında ise toplumsal yaşamdaki gruplaşmaların ötekini anlamayı ne derece etkilediği değerlendirilmiş, ötekini anlamının benzerlik, yakınlık ve farklılıkla ne gibi ilişkileri olabileceği üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Zygmunt Bauman, Empati, Ahlak, Özgecilik.

Yrd. Doç. Dr. Doğa Başer, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü. dogabaser@selcuk.edu.tr

Arş.Gör. Huriye İrem Kalaycı Kırlioğlu, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü. hurirkal@gmail.com

Arş.Gör. Mehmet Kırlioğlu, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü. kirlioglumehmet@gmail.com

Modernite Karşısında Entelektüel Konum Alışlar: Bauman ve Habermas Açısından Modernite

Ebru Açık Turğuter

Sosyolojinin kurucularının önemli bir bölümü aydınlanma ve moderniteyi destekleyen teorilere sahiptirler. Her şeyin bilinebilir olduğu temeline dayanan bu teorilerin iki önemli ortak noktaları vardır. Bunlardan ilki bu teorilerin insana ve akla olan güvenleri; ikincisi ise modernitenin, toplumu ve bireyi geleneksel tahakkümlerden kurtararak özgür ve özerk yapacağına dair inançlarıdır. Bu anlamda söz konusu teoriler ilerlemeci, pozitivist ve aydınlanmacı olarak değerlendirilmektedir. Bu anlayış sosyal bilimlerde ve sosyolojide 1950'lere kadar hakimiyetini sürdürmüştür. Ancak 1960'lardan itibaren sosyolojinin aydınlanmacı ve modern öncülleri eleştirilmeye; 1980'lerden itibaren de postmodern akımın entelektüel kanadı tarafından da yıkıma uğratılmaya çalışılmıştır. Böylece modernite karşısında birbirinden farklı duruşlar ortaya çıkmıştır. Bazı düşünürler (örneğin Habermas) Aydınlanma ve modernleşmeden vazgeçmemiş ve onu içeriden yeniden yapılandırmaya çalışmıştır. Bazıları ise postmodernizmin yıkıcı etkisinden sonra modernite sayfasını kapatmış ve onunla ilgili tüm tartışmaları rafa kaldırmıştır. Bazıları ise bu iki -savunmacı ve yıkıcı- tavırdan belirli şekillerde etkilenerek konuya daha temkinli yaklaşmış ve modernliği bütün yönleriyle eleştirmeye çalışmışlardır. Bu sonuncu konum alış Bauman'ın duruşunu temsil etmektedir; zira ona göre modernliğin tarihi henüz bitmemiştir yani o henüz tamamlanmış değildir. Üstelik modernitenin yolundan saptığı doğrudur ancak ona atfedilen idealleri, postmodernistlerin savunduğunun aksine başarısız olmaktan çok yolundan çıkmıştır. Bu çalışma, Bauman'ın modernlik eleştirisini ve bu eleştirinin günümüz sosyolojisi açısından olanaklarını çağdaş düşünürlerden olan Habermas'ın modernlik anlayışı ile karşılaştırmalı olarak ele almaya çalışacaktır. Bu anlamda çalışma modernite, aydınlanma, modern akıl gibi önemli tartışmalara sebep olmuş kavramlar etrafında şekillenecektir. Çalışmada modernite merkeze alınarak Bauman ve Habermas'ın eserleri söz konusu kavramlardan hareketle eleştirel bir şekilde ele alınacaktır. Yürütülecek olan tartışmanın günümüz dünyası ve Türkiye'si için olanakları ortaya konularak çalışma sonlandırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Aydınlanma, Bauman, Habermas, Modernite, Modern Akıl

Arş. Gör. Ebru Açık Turğuter, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü. ebruacik@mu.edu.tr

'Yer Değiştirmiyoruz, Yer Yitiriyoruz': Bauman'ın Akışkan Modernliğinde Mülteciler ve Mültecilik

Emre Öztürk

Göçmenler, mülteciler ve sığınmacılar, irili ufaklı sayısız olayın etki alanını yeterince küreselleştirmiş olduğu günümüz dünyasında, sürekli gündemde yer alan asli sorun odaklarından biridir. Göçmenlerin entegrasyonu, yeni dünyalarına uyum sağlamaları ve bu süreçte karşılaştıkları sorunların çözümü, her devletin üstesinden gelmek için çaba sarf ettiği bir konudur. Kimi zaman göç, talep edilen bir iş göçünün nüfusa eklenmesi, kimi zaman da daha özel nedenlerden kaynaklanan bir yer değişikliği olarak karşımıza çıkabilir. Ancak günümüzün dinmeden artan terör, kıtlık, ölüm ve istila ile anılan dünyasında göçmenlik yeni bir boyut kazanmıştır. Bir zamanlar istisnai olan sığınma, işgücü göçü sayısını fersah fersah aşmış, yaşam standardında bir iyileşme yaratmak ümidiyle göç eden bireylerin yerini, hayatta kalma kaygısıyla başka ülkelere "sığınan" mülteciler almıştır. En ilerici "liberal demokrasiler"de bile entegrasyon politikaları daralarak, ayrıştırıcı ve "engel" koyucu bir "yalıtma" stratejisi öne çıkmış, dinmeyen ve engellenemeyen bir yabancı "nefreti" tehlikeli bir biçimde artarak pek çok "demokratik" rejime sirayet etmiştir. Zygmunt Bauman'ın akışkan modernliği mültecilik konusunda yaşanan bu dönüşümü kavramada ve aktarmada bize önemli bir perspektif sunmaktadır. Geçiciliğin, belirsizliğin, yersizliğin, aidiyetsizliğin, güvensizliğin, öngörülemezliğin, yani akışkanlığın hâkimiyet kazandığı günümüzde, mülteciler ve mültecilik de modernliğin bu sıvı halinden payına düşeni almıştır. Nereye yol aldığı kestirilemeyen, amaçsız, reçetesiz ve ütopyasız bir dünyada, mülteciler aidiyetsizliklerinin en acımasız "köksüzlüğüne" ve yabancılıklarının en dışlayıcı "ötekiliğine" maruz kalmaktadır. Güçlü toplumsal bağlara olanak tanımayan, insanlığın bu "sıvı" evresinde, küresel bir çözüm geliştirmek, ötekileştirilen mülteciler ve sığınmacılarla birlikte yaşamayı ve onların "bireysel" yaşam mücadelesini "müşterek" bir gelecek inşasına dönüşecek bir dayanışmayla birlikte sürdürmeyi öğrenmeye bağlıdır. Bauman'ın akışkan modernlik analizi, bu süreci anlamayı kolaylaştırmakta, mülteciliğin günümüzde kazandığı yeni nitelikleri tartışmaya açmakta ve mülteci sorununa daha küresel çözümler geliştirmeye katkı sunmaktadır. Bu nedenle bildirimiz, Bauman'ın akışkan modernlik analizi ışığında, mülteciler ve mültecilik konusunda yaşanan dönüşümün farklı görünümelerini tartışmaya açmak amacındadır.

Anahtar Kelimeler: Zygmunt Bauman, Akışkan Modernlik, Göçmenler, Mülteciler, Sığınmacılar

Arş. Gör. Dr. Emre Öztürk, Adıyaman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü.
emreozturk@adiyaman.edu.tr

Sosyal Medya Özgürleştiriyor mu? Bauman'ın Özgürlük Analizi ve Türkiye Örneği

Esra İnce Özer

Günümüz iletişim teknolojilerinin gelişimiyle ortaya çıkan sosyal medya, liberal görüş açısından özgür, katılımcı, demokratik bir ortam sağlamaktadır. Aynı zamanda eleştirel yaklaşım için sosyal medya, yeni bir sömürge, gözetim ve baskı ortamı yaratmaktadır. Tüm bu yaklaşımlar etrafında sosyal medyanın ifade özgürlüğü ve demokrasi alanı yaratıp yaratmadığı farklı tartışmalara konu olmaktadır. Bu çalışmada 2013-2015 yılları arasında Türkiye’de sosyal medya kullanıcılarının bu platformda yaptıkları paylaşımlar nedeniyle maruz kaldıkları işlemler üzerinden özgürlük tartışması yapılmaktadır. Sosyal medyanın gerek özgürlük gerekse ifade özgürlüğü adına “yeni” ve ileri özelliklere sahip olduğu liberal görüşünün aksine Türkiye’de sosyal medya kullanıcılarının paylaşımları nedeniyle maruz kaldıkları cezai ve disiplin işlemleri çerçevesinde bakıldığında baskılama ve engelleme alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede var olan durum, Bauman’ın modern toplum içinde yaptığı analizler ile daha iyi irdelenmekte ve anlaşılmaktadır. Çalışma, sosyal medyanın Türkiye toplumunda özgürleştirici bir platform olup olmadığı sorusundan hareket etmektedir. Araştırma sonucunun değerlendirmesi ise Bauman’ın modern toplum analizindeki “baştan çıkarma” ve etkileme yöntemleri ile baskılamanın “özgür faillere” uygulandığı önermesi ile yapılacaktır. Tüm bu çerçevede Türkiye’de sosyal medyanın özgürleştirici bir rol üstlenip üstlenemediği sorusu Bauman’ın özgürlük ve gözetim bakış açısıyla değerlendirmeye açılacak ve incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, Özgür Failler, Baskılama, Özgürlük

Arş. Gör. Esra İnce Özer, Ankara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü. esraince@ankara.edu.tr

Güvenlik Krizi Odağında Cemaatler/Sanal Cemaatler: Baumancı Açısından Bir Yaklaşım

Fahrunnisa Kazan

Hızın büyümesine kapılan dünyada, iletişim teknolojileri büyük bir süratle gelişmekte, değişmekte ve çevresini de değiştirmektedir. Meydana gelen en ufak değişimin, toplum tarafından kabul görmesi ve geniş ölçekte yaygınlık kazanması da fazla zaman almamaktadır. Değişimin hızı arttıkça, ortaya çıkan travmalara bağlı olarak, güvenlik algısı da giderek artmakta, dahası süreç, gitgide denetim kaçacağı bir toplumsal dünya görüntüsü yaratmaktadır. Bu gelişmenin doğal sonucu ise, bireylerde sığınılacak güvenli ilişki ağlarına olan eğilimin artmasıdır. Söz konusu güvensizliği besleyen bir diğer olgu da gelişen dünyanın bireysel yalnızlığa sunduğu methiyelerdir. Söz konusu methedici söylemler, bireyi, peyderpey toplumdan yalıtılmış ve yüz yüze ilişkilerden arındırılmış bir konuma taşımaktadır. Birey kalabalıklaşan dünyanın gürültü ve kargaşasından her gün biraz daha kaçmaya çalışmakta, bu uğurda kontrol noktalarına, mobese denetimli, yüksek güvenli sitele hapsolmektedir. Zira güvenliğe giden yol artık yalıtımdan geçmektedir. Buna bir de; Toplum giderek bozuluyor, sokaklar yaşanmaz hale geldi, kimseye güvenilemez oldu”, vb. mesajlarla medyanın dört koldan yaptığı katkı, bireyleri fazlasıyla tedirgin etmeye, güvenliğe ilişkin abartılı toplumsal bir bilinç üretmeye yetmektedir. Ne var ki, insan sosyal bir varlıktır. Sosyalleşemediği her gün biraz daha içe kapanmakta, huzur, uyum ve denge olanağını kaybetmektedir. Çevresel korku ve kaygıları dolayısıyla yüz yüze ilişkilerini kısıtlayan birey, sosyalleşmenin dijital boyutunu keşfettiğinden beri ise, ilişkilerini büyük ölçüde bu mecradan sürdürmekte, sosyal çevresini sanal dünyanın sınırları içinde kurmaktadır. Siberuzayda topluluklar kuran, topluluklara katılan birey kendine daha güvenilir, zamansal açıdan ekonomik ve pratik bir sosyalleşme kanalı bulmuştur. Sanal dünyanın sunduğu hız, eşzamanlılık, içerik paylaşım kolaylığı, istediği herkesi anılarına ortak edebilme imkânı, bulunduğu her yerden sosyalleşebilme şansı ve zamansal ortaklıkla beraber mekânsal tasarruf olanağı birey açısından sanal-sosyal ilişkilerin, gerçek-sosyal ilişkilere göre daha fazla tercih edilme sebeplerinden bazılarıdır. Bu çalışmada sosyal ilişkilerde güvenin yeri ve önemi konusuna değinilerek, “postmodern kabilecilik” olarak da anılan sanal cemaatlere, sosyolog Zygmunt Bauman’ın görüşleri çerçevesinde bir yaklaşım sunulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Cemaat, Güven, Postmodern kabilecilik, Sanal Cemaat, Zygmunt Bauman

Arş. Gör. Fahrunnisa Kazan, Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü. fnisa.bakirci@atauni.edu.tr

Maduniyet, Kimliksizlik ve Yabancılık Deneyimlerinin Yitik Özneleri: Mersin’de Romanlara Bauman Sosyolojisiyle Bakmak

Fuat Güllüpinar, Neriman Açıkalın

Bu çalışmada, Mersin’de Romanların gündelik yaşam deneyimlerinin çeşitli boyutları Zygmunt Bauman (yabancı), Robert Castel (mensubiyet yitimi) ve Gayatri Spivak’ın (madun) teorik çerçevelerine referansla sosyolojik olarak analiz edilmeye çalışılacaktır. Siyasal, ekonomik ve kültürel güç ilişkilerinin marjinde yer alan Mersin’deki romanların kamusal alanda seslerini duyuramamalarının ürettiği maduniyet koşulları onları radikal bir mensubiyet yitimi deneyimine mecbur bırakmaktadır. Çalışma esas olarak, Bauman’ın biz ve onlar ayrımı çerçevesinde ötekileştirilen “yabancılar” referans ile Mersin’deki Romanların mensubiyet yitimini ve kimlik deformasyonlarını sorunsallaştırmaktadır. Bauman’ın yabancı analizinden ilham alan çalışma, romanlara dair anlatıların genel olarak hijyen, temizlik kuralları, sağlık açısından tehlike oluşturdukları ve nüfusun geneli için zararlı fikir ve alışkanlık yaydıkları kanaatinin, onların iffetsizlikleri, ahlaksızlıkları ve kaotik yaşam tarzları ile bütünleştirildiğini tespit etmektedir. Diğer bir deyişle, toplumun geneli için bağlayıcı anlamlar üretme gücüne sahip olan “yerliler,” öteki olarak damgalanan Romanlar üzerine toplumun tüm kurumlarından dışlayıcı bir söylem ve pratik ürettikleri gibi, tüm topluluğa ilişkin bir insanlıktan çıkarma (dehumanisation) dilini inşa ederek, Romanların toplumun bir parçası olması haklarının ellerinden alınması konusunda kendilerini “otorite” ilan etmektedirler. Bu çalışma, Mersin ili sınırları içindeki Roman mahallelerinde, 530 Roman hanesiyle yapılan anket çalışmasından ve 30 kişiyle yüz yüze gerçekleştirilen derinlemesine görüşme ve odak grup görüşmelerinden elde edilen verilerin analizine dayanmaktadır. Bu kapsamda, Roman mahallelerinde yaşayan Romanların yanı sıra, Roman olmayan mahalle sakinleri ve Roman mahallesinde bulunan iki ilköğretim okulunun yöneticileri ve öğretmenleri ile de derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu çalışmanın verileri ortaya koymaktadır ki, başta emek piyasası ve eğitim kurumları olmak üzere her alanda Roman topluluğunun dışlanması, ötekileştirilmesi ve hatta nefret söylemine maruz kalmaları, ahlak, fiziksel görünüm, meslek, mekân gibi unsurlar etrafında yaşamın tüm kesitlerinde halen şiddetli bir biçimde devam etmektedir. Bu yönüyle, Romanlarla yapılan saha araştırmasının verilerine dayanan bu araştırma nüfusun genelinin, mekânsal, fiziksel ve sosyal olarak mesafelenmesinin, Romanların kimliğinde oluşturduğu travmatik tecrübelerle odaklanmaktadır. Bu mesafelenme sorununun, romanların yaşam stratejilerindeki etkilerinin gündelik yaşamdaki tezahürleri diyalojik bir bakış açısıyla ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Romanlar, “Çingeneleler”, Yabancı, Mensubiyet Yitimi, Madun, Bauman

Doç. Dr. Fuat Güllüpinar, Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü. fgullupinar@anadolu.edu.tr

Doç. Dr. Neriman Açıkalın, Mersin Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, acikalın@mersin.edu.tr

21. Yüzyıl Çalışma İlişkilerini Bauman Kavramlarıyla Okumak

Fuat Man

Sanayi toplumlarının toplumsal tarihi içinde 19. yüzyıl, belki de kapitalist toplumun içinde barındırdığı çelişkilerin doruğa ulaştığı bir dönem olması nedeniyle ayrıcalıklı bir döneme işaret eder. Bu yüzyıl, henüz ehlileştirilmemiş bir kapitalizmin ne tip sonuçlar doğurabileceğine yönelik zengin veriler sunar. Dolayısıyla devletin “hakem” pozisyonunda bulunduğu bu çağda aralarında kesinlikle bir denkleğin bulunmadığı iki tarafın karşılaşması, zayıf olan tarafın ağır tahribatlara uğramasını kaçınılmaz kılmıştı. Bundan dolayı da bu çağa tanıklık eden Marx gibi analistler, bu gidişatın mümkün olamayacağına yönelik tarih tezleri ortaya attılar. Ancak 20. yüzyıl bu tarih tezinin öngördüğü şekilde ilerlemedi, çünkü kapitalizmin “vahşi” doğasının ehlileşmesiyle neticelenecek gelişmelere sahne oldu. Önce “bilimsel yönetim ilkeleri” daha sonra da bu ilkeleri kullanan “fordist üretim tarzı” verimlilik devrimlerine yol açtı ve bu durum işçi sınıfının artık “kaybedecek bir şeye” sahip olmasıyla, yani yaşam standartlarının görece olarak iyileşmesiyle neticelendi. 20. yüzyılın ortalarına gelindiğinde devlet de artık bir “hakem” değil, dezavantajlı olan taraf lehine oyuna müdahale eden bir “refah devleti”ydi. Bu dönem kapitalizmin, işçi sınıfının ve onların örgütlerinin ‘Altın Çağı’ydı. Ancak bu “asr-ı saadet” çok da uzun sürmedi ve 1970’lerden itibaren yapısal bazı dönüşümler yaşanmaya başlandı. 1980’lerde bu dönüşüm, neoliberalizm etiketi altında alenileşti ve başta merkez ülkeleri olmak üzere yüzyılın sonlarına doğru bütün dünyada yaygınlaştı ve elbette Türkiye’ye de uğradı. Söz konusu yapısal dönüşüm, yeni yüzyılda çalışanlar ile onları çalıştıranlar arasındaki ilişkinin doğasını çalışanların aleyhine olacak şekilde köklü bir biçimde etkiledi. Bu çalışma, yukarıda çok kısaca anlatılan öykünün Zygmunt Bauman’ın kavramlarıyla yeniden okunmasını amaçlamaktadır. Bauman külliyatında yukarıda bahsedilen dönüşümü açıklamayı kolaylaştıran çok sayıda kavram bulunmaktadır. Ağır modern dönem ile akışkan modern dönem, emek ile sermaye arasındaki ilişkinin doğasını açıklamaya yarayan evlilik ilişkisi ile birlikte yaşama ilişkisi, doğal felaketlerin bile aslında önceden kimleri vuracağına belli olmasından yola çıkarak akışkan modern dünyadaki güvencesizlerin bir nevi sivil zayıyat olduğu vb. çok sayıda kavram bulunmaktadır. Çalışmada öncelikle bu kavramların kısa bir açıklaması sunulacak daha sonra ise dünyada ve Türkiye’den somut veriler (sayısal bilgiler, yasa metinleri vb.) sunularak bu kavramların somut gerçeklikle bağı kurulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Akışkan Modern Dönem, Evlilik İlişkisi-Birlikte Yaşama İlişkisi, Sivil Zayıyat

Doç. Dr. Fuat Man, Sakarya Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İnsan Kaynakları Yönetimi Bölümü. fuatman@sakarya.edu.tr

Modern Toplumsal Yapıda Üremeye Yardımcı Tedavi Yöntemleri Uygulanan Bireylerin Kendilerine ve Tedavi Sürecine Yönelik Sosyolojik ve Psikolojik Algısı

Gülay Danışan

Bu çalışma, günümüz modern toplumsal yapısının bireysel görünümüne karşın, üreme süreçlerini ve bireyin üremeye ilişkin kararlarını nasıl şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. Bireylerin; tedavi sürecini, kendileri ve içinde buldukları toplumsal yapı ile nasıl ilişkilendirdiklerini Bauman düşüncelerindeki karşılıklarını ele almakta ve geniş bir çerçeveyi kapsamaktadır. Bireysel haz olarak algılanabilecek cinselliğin üreme sürecinde mekanik bir yapıya dönüşmesi ve bireysellikten çok toplumsal beklentiyi karşılayan anne-baba rolünü gerçekleştirmesine yönelik araç haline gelmesi söz konusudur. Bu yönüyle bireylerin çocuk sahibi olma konusunda ve toplumda edinmek istedikleri konularıyla ilgili kendilerini psikolojik ve sosyolojik açıdan nasıl algıladıklarını kapsamaktadır. Öte yandan Bauman'ın özgürlük kavramıyla ilgili olarak bireylerin çocuk sahibi olma süreçlerinin sosyo-ekonomik durumlarına bağlı olduğu ortaya konmaktadır. Eğitim düzeyleri, çalıştıkları iş veya işin koşulları çocuk sahibi olma kararlarını etkilemektedir. İhtiyaç duydukları veya satın aldıkları hizmet kalitesi ve sayısı yine bunlara göre şekillenmektedir. Gebeliğin küreselleşmeyle ilişkisine bakıldığında, dünyanın bir ucunda geliştirilen bir ilacın/ tedavinin ücre bir kasabada yaşayan bireye hızlı bir şekilde ulaştığı ve uygulandığı görülebilmektedir. Bu bağlamda küreselleşme etkisiyle gelişen, bir sektör haline alan sağlık turizminden ve tedavi süreçlerinin gelişen ilaç sanayisinin bir sonucu olduğundan söz edilebilir. Çalışmanın amacı, katılımcıların anne baba olma istekleri ve tedavi gerektiren durumları nedeniyle kendilerini toplum içinde nasıl konumlandıklarını ortaya koymaktır. Bireylerin çocuk sahibi olmalarını aile olmakla nasıl ilişkilendirdikleri ile çocuk sahibi olmakla üstlenecekleri rollerin toplumsal değerlerine yönelik bakış açıları da ortaya koyulmaktadır. Aynı zamanda bireylerin, tedavinin uygulandığı hastane veya tüp bebek merkezine ilişkin düşünceleri ile tedaviyi uygulayan doktorlardan ve sürecin içinde yer alan diğer sağlık görevlilerinden beklentilerinin neler olduğu ve sahip oldukları sosyo-ekonomik yapının tercihlerini nasıl etkilediği de ortaya konmak istenen unsurlar arasındadır. Kartopu yöntemi ile ulaşılan on bir katılımcının sorulara verdiği yanıtlar ile yapılan derinlemesine mülakattan elde edilen verilerin yanı sıra literatürde yer alan kaynak ve araştırmalardan, internet siteleri ve haberlerden yararlanılmıştır. Yapılan çalışma, bireylerin tedaviye gereksinimini ortaya koyma yönüyle sağlık sosyolojisinin, tedavinin beden üzerindeki etkileri ve bedeni kontrol etmesiyle ilgili olarak beden sosyolojisinin, çocuk sahibi olmanın aile olmadaki rolü açısından aile sosyolojisinin konusudur. Anne baba olma arzusu ve buna ulaşım sürecinde yaşanan duygular ile olası sonuçlara yönelik verilen tepkiler ise psikolojik yönü oluşturmaktadır. Konuyla ilgili olarak literatürde yer alan kaynaklar çalışmanın zemininin oluşturulmasına katkı sağlamıştır. Çalışmanın sonuç kısmında katılımcılardan elde edilen verilerin çıkarımlarına ve bu çıkarımların teorik bilgilerle ilişkisine yer verilmektedir. Yapılan çalışmanın dar bir zamanda sınırlı sayıda kadın veya erkek katılımcıyla gerçekleştirilmesi başlıca sınırlılıkları oluşturduğu görülmekte ve söz konusu sınırlılıkların gelecekte başka çalışmalara yön vermesi ve sınırlılıkların giderilebilmesi düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Anne Baba Roller, Gebelik, Üremeye Yardımcı Tedaviler

Gülay Danışan, Lima Akademi Danışmanlık Merkezi Kurucu Eğitimci, Psikolog, Sosyolog. gulaydanisan@gmail.com

Bauman, Levinas'tan hareketle ahlaksız dünyanın özel ahlaka muhtaç bıraktığı toplumsal gerilimi dile getirdiğinde gerek bireyin etik tutumlarının sürdürülebilirliği gerek toplumsal bağlanmanın tutarlılığı açısından ağır bir eleştiri yapmaktadır. Bauman'ın ifadesiyle iki kişilik dünyadan üçüncü kişiye geçişimiz toplumsallığın inşasındaki ahlaki dayanağı sekteye uğratmıştır. Bu yozlaşma Levinas'ın öteki söylemi ve eleştirisi içerisinde temellenir. Artık birey olarak insan, toplumsal insan olmaktan çekinceleri taşıyan bir kuşatılmışlık ve kutuplaşma çağının evladıdır. Farklılık, bilgi, sınır, zaman, uzam, özgürlük, adalet, doğruluk bu dünyada sekteye uğramıştır. Bireysel olarak kişinin yerine getirebileceklerinin karşısında ötekini bağışıklığı söz konusudur. Böylelikle yaşam oyunu karşımızdaki güruhun aktörlüğünde ilerler. Topluma dönüşme ve aşırı büyüme beraberinde kuşatılmışlığı ve kutuplaşmayı da getirir. Bauman'a göre zamansal/uzamsal mesafelerin teknolojik ve siyasal olarak ortadan kaldırılmasıyla insanlık durumlarını yükseltecek, özgürlüğe daha fazla yol açabilecek koşulların yaratılması yerine kutuplaştırma eğilimi artmıştır. Yerel olan daha yerel, uluslarötesi olan daha özgür ve global hale gelerek fiziksizleşmiş hareketli bir elit yaratılmıştır. İktidar finansal formda gövdesizleşmiş ve her türlü toplumsal ilişkide siyasal erk haline gelmiştir. Böylelikle uçurumlar daha da derinleşir ve egemenliğin formunun ahlaksız toplumu kuşatmak ve kutuplaştırmak dolayımında ekonomik kaygıyla hareket ettiğini gözlemleriz. Bu iç açıcı olmayan insanlık ve ahlak dışı tabloda, küresel kaosa katkıda bulunmamak adına, dengesizliğin yaşandığı her türlü insanlık durumunun sosyal bilimlerce ve entelektüel sınıf tarafından etik bir duruşla analiz edilmesi gerekmektedir. Büyük anlatıların sonunu kutlamak hevesindeki tüm tutumlar bir yandan da bütüne rağmen tekilin, parçanın, parçalanmışlığın, aykırılığın yüceltilmesi anlamını taşıyacağından ahlaksız toplumu temellendirecektir.

Anahtar Kelimeler: Ahlaki Eylem, Kimlik Siyaseti, Kutuplaşma, Kuşatılmışlık, Öteki

Doç. Dr. Güncel Önkal, Maltepe Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü. guncelonkal@maltepe.edu.tr

Sinema için Akışkan Teori Olabilir mi? Bauman'ın İzinde Sinema Teorisinin Çoğullaşması

Hakan Erkılıç

Bu bildiri, Bauman'ın (2000;2005) "Akışkan modernite" yaklaşımından hareketle sinemada dijitalizasyonun yarattığı ortamda gelişen yeni sinema teorisini tartışmayı amaçlamaktadır. Algısal gerçeklik ve elastik gerçeklik yaklaşımları söz konusu teorisinin iki önemli aksını oluşturur. Bauman günümüz modern toplumlarının değişken karakteri nedeniyle "akışkan" olduğunu ileri sürer. Marx'ın ünlü "katı olan her şey buharlaşıyor" aforizması yerine katı olan her şeyin buharlaşmadığını akışkanlaştığını belirtir. Günümüz toplumlarının daima hareket halinde olmalarına karşılık kesinlik ve sınırlardan yoksun olduklarını, bunun yerini esneklik ve belirsizliğin aldığını işaret eder. Bauman bu değişmeyi iki temel nedene bağlar: Birincisi, toplumsal biçimlerin yenilerinin oluşmasından daha büyük hızla çözülmeleridir. İkinci olarak politika (bireysel ve kamusal çıkara dayalı olarak yerel) ile iktidarın (küresel ve sınırötesi) birbirinden ayrıldığını ileri sürer. Sinema teorisi açısından Bordwell ve Carroll (1996) Büyük Teori'lerinin sonunun geldiğini ileri sürürerek Post-teori'ye girdiğimizi belirtirler. Bu bir anlamda Modern Sinema'nın krizi olarak da ifade edilebilir. Bu bağlamda dijitalleşme, sinema teorisine yeni açılımlar getirmektedir. Belton'ın (2002) "yanlış bir devrim" olarak tanımladığı dijital sinema artık 1 ve 0'lardan ibarettir. Görüntülerin kamera önü gerçekliği görsel doğru olarak aktardığının tartışıldığı bu dönemde görüntü üretimi bilgisayar tabanlı bir yapıya pratigine dönüşmüştür ve görsel etkiler (FX ve CGI) kuramsal tartışmalarda ana odak olmuştur. Manovich'in (1995) sinemanın dijitalleşmesine bağlı olarak fotoğrafik gerçekliğin ötesinde bilgisayar programlarına bağlı sayısal olarak transforme edilebilir bir gerçekliğe ulaştığımıza dikkat çeker: Bu elastik gerçekliktir (elastic reality). Artık görüntü objektif önü gerçekliği kaydetmekten öte bilgisayarda istenildiği gibi düzenlenebilen, renklendirilebilen, eğilip bükülebilen elastik görsel bir gerçeklik aşamasına geçmiştir. Buradaki kilit kavram CGI'dir (computer graphics imaging). CGI, günümüz sineması için olmazsa olmaz bir parametre haline gelmiştir. Görsel etkiler üzerinden dijital sinemanın kuramsal tartışmasında ikinci kavramı Prince (1996) tarafından getirilir: "algısal gerçeklik" (perceptual realism). Prince, özel efektlerin ve CGI'nin gelişiminin sinema kuramında temel aksı oluşturan gerçekçi/biçimci karşıtlığını yapıbozuma uğrattığını ve yerine "algısal gerçeklik" aldığına dikkat çeker. Bu bildiri, CGI örnekleri üzerinden teorik tartışmayı açarken, Zygmunt Bauman'ın "akışkan" kavramının dijital teori için toplumsal ve kültürel bir arka plan oluşturduğu savına dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Akışkan Modernite, Algısal Gerçeklik, Dijital Sinema, Elastik Gerçeklik

Yrd. Doç. Dr. Hakan Erkılıç, Mersin Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo Sinema ve Televizyon Bölümü. ehakan@mersin.edu.tr

Sahte Entelektüel: Uyuşturma Aracı Olarak Edebi Alanın Kullanımı

Hatice Merve Manap

Dünyadaki başlangıcını 1960'lı yıllarda Vietnam Savaşı'nı protesto eden mistik eğilimli gençlerin oluşturduğu New Age, bir yandan gelenekselin reddini içerirken bir yandan da içe dönüş, ruhsal arınma, dünya barışına inancın baskın olduğu alternatif yaşam stilleri ortaya koymuştur. Türkiye'de ise giderek daha fazla boy göstermeye başlayan ve ciddi oranlarda okuyucuya ulaşan, içeriğini kişisel gelişim ve tasavvufun harmanlanmasında alan New Age tarzı kitaplar, birer piyasa ürünü olmalarından öte aslında iktidar ve meşru tahakkümün ilişkiselliğinden beslenen öğelerdir. Okuyucuları tarafından entelektüel-spiritüel uzman-tasavvuf ehli olarak görülen bu kitapların yazarları, genel ve gerçek entelektüel algısından sapma yaşadığını göstermektedir. Bauman 'entelektüel' sözcüğünün tarihini anlatırken Dreyfus'un davasına dikkat çekmiş ve kavramı, davayı protesto eden çeşitli alanlardan seçkin akademisyen, sanatçı, hukukçu ve yazarların kolektif karşı çıkışına dayandırmıştır. Entelektüel rol, zaman içerisinde, karşı çıkan olmaktan çıkıp değişmiş, tipik modern stratejinin yasa koyucusundan postmodern stratejinin yorumcusuna; hem hüküm verme otoritesi olmaktan bir çevirme mekanizması olmasına, hem de bilginin üretildiği mekandan hareketle çevre ülkelerde bilgiyi geleneğe uydurmasına doğru yol almıştır. Çevre ülkelerden biri olarak Türkiye'de, New Age tarzı diyebileceğimiz popülerleşen tasavvuf/kişisel gelişim kitaplarının yazarların, entelektüel bir kimlikle konum aldıkları gözlenirken aynı zamanda; çoğu kez, düşünürken akıl yetilerinden sakınmayı, zihnin günahkar olduğunu ve önemsenmemesi gerektiğini öğütledikleri gözlemlenmiştir. Bauman'ın yorumcu dediği -ancak pratikteki hallerine sahte entelektüel diyebileceğimiz- entelektüel camia, iktidarın ve piyasanın modernleşen, bireyselleşen ve yalnızlıktan kurtulmak isteyen kitleleri uyuşturma-tahakküm-meşrulaştırma araçları hale gelmiştir. Çalışmamız, Bauman'ın söylemleri yardımıyla, Türkiye'de New Age akımının edebi alanındaki yansımalarının getirdiği yeni bir entelektüel tipin doğmadığını, piyasa ve iktidarın sosyal uyuşturma aracısı olan rollerin var olduğunu vurgulamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bauman, Edebi Alan, Entelektüel, İktidar, New Age

Hatice Merve Manap, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Lisans. haticemervemanap_@hotmail.com

Holokost Modernliğin Mantıksal Sonucu mu: Bauman'ın Tezine Eleştiriler

Hüseyin Günal

Holokost'u anlamak ve anlatmanın güçlüğü başından itibaren konuya odaklanan sosyal bilimcileri etkilemiştir. Holokost'la ilgili tarihsel anlatıların iki uçta toplandığını ve söz konusu iki yaklaşımın savunucularının birbirleriyle polemik halinde olduğu bilinmektedir. Bu anlamda ilk grup düşünür daha çok Nazi ideolojisini ve ırkçılığı ön plana çıkarmakta ve Nazi devlet aygıtını harekete geçirenin ideolojik keskinlik olduğunu savunmaktadır. Buna göre Holokost'a giden süreç başından itibaren Hitler ve yandaşlarının ırkçı Anti-Semitik ideolojisi tarafından belirlenmiştir. İkinci yaklaşımın savunucuları ise Nazi Almanya'sı dönemini sadece ırkçı ideolojinin keskinliği açısından ele almamakta, asıl sorunun modernitenin ya da bütün bir Batı medeniyetinin tekçi, totaliter, rasyonel ve bürokratik yönetimi olduğunu dile getirmektedir. Tarihçi Raul Hilberg'in çığır açan "Avrupa Yahudilerinin Yok edilmesi" kitabından itibaren literatüre giren ve işlevselci ya da yapısalcı olarak adlandırılan ikinci görüşün en önemli savunucusu bilindiği gibi "Modernite ve Holokost" isimli kitabıyla Zygmunt Bauman'dır. Bauman, modernite ve holokost arasında mutlak bir zorunluluk olmadığını belirtmesine karşın Holokost'u modernitenin mantıksal bir sonucu olarak görür. Bauman'ın kitabında ele aldığı özellikle Weberci rasyonel-bürokratik kültürün, bahçıvan tipi modernizmin ve fayda-maliyet analizinin Holokostun gerçekleşmesinde baş sorumluluğu olduğu anlayışı ve yine Durkheim'in ahlakın temelini bireysel vicdandan değil toplumdaki kaynaklandığı anlayışının Holokostun "sıradan" bireyler tarafından rahatlıkla uygulanmasının yolunu açtığı iddiası delillendirilmeye muhtaçtır. Özellikle yakın zamandaki araştırmalarda "ideolojinin geri dönüşü" olarak adlandırılan süreç Bauman'ın ve genel olarak yapısalcı görüşlerin bu anlamda ciddi eleştirilere uğramasına neden olmuştur. Gerçekten de yeni ortaya çıkarılan tarihsel olgularla Bauman'ın analizinin büyük kısmı uyumsuzdur. Buna karşın söz konusu uyumsuzluk gene de Bauman'ın modernizm ve Holokost arasında kurduğu ilişkiyi tamamen değersiz kılmamaktadır. Belki de bu noktada iki yaklaşımın keskin uçlarından kaçınmak ve Bauman'ın kitabında sık sık olumlu referanslarda bulunduğu başka bir düşünür bakışımızı çevirmek faydalı olabilir. Bahsi geçen düşünür Hannah Arendt'tir. Toplumsal olayları anlamının eserlerinde merkezi bir ağırlığı olan Arendt yapısalcı – maksatçı (intentionalism) bakış açılarının her ikisine de belirli bir ağırlık vermekle birlikte Holokostu kendine özgü başka bir zeminden hareketle açıklamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hannah Arendt, Zygmunt Bauman, Holokost, Modernizm, Max Weber

Yrd. Doç. Hüseyin Günal, Kemerburgaz Üniversitesi, Hukuk Fakültesi. huseyingunal@gmail.com

Akışkan Bir Dünyada İletişim: Toplumsal İlişkilerde Sürekli Bağların ve Bağlılık Duygusunun Sonu

Hüseyin Köse

Küresel kapitalizmin iletişimsel paradoksu, geniş bir alana yaymaya çalıştığı toplumsal etkileşimi her geçen gün biraz daha yüzeysel ve süreksiz hale getirerek her tür derinlik imasından arındırmasıdır. Bu ise, sürekliliği olmayan, rastlantısal ve karşılıklı taahhütlerden bağışık olduğu ölçüde rağbet gören bir iletişimsel pratiği gündeme getirmektedir. Sorun, bir yönüyle de, özünde küresel tüketim toplumunun temel görüngüleri olan sabit bir kimliğe, değişmez yaşam tarzlarına, kalıcı değer ve düşüncelere bağlılığın terk edilmesinin, başka bir deyişle, tüm yaşama düzeylerinde belli bir esnekliğin küresel ölçekte kabulünün kaçınılmaz ve dolaysız sonuçlarıyla ilgilidir. İnsanların, fikirlerin, imgerlerin, kimliklerin, paranın, mal ve hizmetlerin küresel bir coğrafyada sınırsızca dolaşımı ve kolayca mübadele edilebilmesi, görsel kültürün kuşatıcı koşullarında yaşamsal bütünlüğün parçalanması ve gündelik hayatın her alanının siber uzamın “sürtünmesiz zemininde” aleniyet kazanması demek olan akışkanlık, iletişimin parçalanmış gündelik dünyasını da anlaşılır kılmayı gerektirmektedir. İletişimsel ilişkilerin çekirdeğindeki genişleme, tutarsızlığın, kopukluğun ve sürekli olmayan bağların getirdiği esnek kimliklenme biçimlerinin muhataplara telkin ettiği sorumluluk reddinden kimliğin bedenden kopuşuna, daha önceki fiziksel birlikteliği öne çıkaran fiili ilişki biçimlerinden mevcut olmayışı temel alan dijital varoluş biçimlerine kadar bir dizi görüngüyü ihtilafli hale getirmektedir. İletişimsel bir ilişkide iletişimcinin oradaki mevcudiyetini temel koşul sayan klasik önerme artık çökmüştür. Dolayısıyla, söylem ve eylemlerinin sonuçlarının sorumluluğunu üstlenebilme becerisi de öyle. Kişilerin fiziksel mevcudiyetinin söz konusu olmadığı yerde de söz almalarına olanak sunan fiili olmayan birliktelik biçimlerinin iletişimsel öznenin etik sorumlulukları bağlamında izaha muhtaç olduğu ise aşikârdır. Söz konusu irdeleme, aynı zamanda iletişimsel eylemin ontolojisine dair bir irdelemedir de. Özellikle de içinde bulunduğumuz küresel görsel kültür evresinde olguları dil-merkezli anlama ve yorumlama yetisinin büyük ölçüde görsel algılamaya kaymasıyla birlikte gündeme gelen parçalanmış yaşam kavrayışının yol açtığı olası yıkımlar açısından bu zorunludur. İnternetin sınırsız sanal uzamında ortaya çıkan yeni karşılaşma ve geçici birliktelik biçimleri Polonyalı sosyolog Zygmunt Bauman’ın da teşriki mesaisinin asal konularındandır. Düşünürün münhasıran akışkan modernite ve parçalanmış hayat nosyonları üzerinden “aşikâr birliktelik”, “cadde tipi”/“çayolu tipi”/“istasyon tipi” birliktelik veya “birlikte olmanın bilgisayarlaşması”, vb. terkipler aracılığıyla kuşatmaya çalıştığı iletişimsel alanla ilgili saptamaları, toplumsal etkileşiminin yeni dönemini anlayabilmek açısından somut ipuçları sunmaktadır. Bu çalışma, Bauman’cı bir nosyon olan “akışkanlık” kavramı ekseninde iletişim olgusunu zamansız ve uzamsız bir süreksizliğe mahkûm eden gelişmelere ışık tutmaya çalışarak, değişen iletişim kurma biçimlerinin süreksizlik duygusuna, yüzeyselliğe ve hareketsiz toplumsallaşmaya neden olan yıkıcı sonuçlarını analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Akışkan Modernite, Esneklik, Parçalanmış hayat, Yeni İletişim Biçimleri, Zygmunt Bauman

Prof. Dr. Hüseyin Köse, Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, hkose@atauni.edu.tr

Panoptikondan Sinoptikona Skopofilik Bireyler

İbrahim Yücedağ

Bir yandan görülerek disipline edilen bireyler artık yerini herkesin herkesi gördüğü bir disipline etme tarzına bırakmıştır. Avcı toplayıcı toplumlardan günümüz toplumlarına varıncaya değin tüm toplumsallık tiplerinde farklı şekillerde de olsa disipline etme pratikleri görme ve görülme üzerinden kendini göstermektedir. İlkel toplumlarda bir yaratıcının gözüne dayanan gözetim ve disipline etme olgusu, Foucault'nun da gösterdiği gibi kendini panoptikonla başka bir boyuta evirmiş, küreselleşen dünyamızda ise tüketim üzerinden bağısız, kırılğan ilişkilere sahip, sadece tekilin çoğulu izlediği değil aksine çoğulun tekil üzerinde bir denetim sağladığı sinoptik bir döneme geçilmiş ve bu dönemin bireyleri de skopofilik bir niteliğe bürünmüştür. Toplumların “güvenlik” amacıyla gerçekleştirdiği gözetim Bauman'ın belirttiği gibi çoğullaşarak sinoptikona dönüşmüştür. Sürekli bir hareketin ve devingenliğin olduğu akışkan modernite çağında Bauman'a göre gözetimin kapalı, sabit ve hareketsiz bir mekandan çıkıp daha akışkan, kırılğan ve hareketli bir zemine kayışı tam da sinoptikonun yarattığı skopofilik bireyleri gün yüzüne çıkarmıştır. Pasif bir birey anlayışına dayanan panoptik yapıdan aktif ve etken bireye geçilen sinoptikonda bireyler zorunlu değil, gönüllü ve ayartıcı bir edimin parçası olmaktadır. Bu gönüllülük bağlamında düşünüldüğünde sinoptik toplum Bauman için aynı zamanda tüketimin de eşlik ettiği ve özel alanın kamusal alanı işgale dönüşmesini ifade eder ki panoptikonda kamusal alanın özel alanı işgaline karşı bir süreç söz konusu olmaktadır. Sürekli tüketimin salık verildiği akışkan modernlikte, vatandaş ya da tüketici olsun olmasın herkes kendi isteğiyle ve haz alarak kamusal alanda hem bir başkasını denetler hem de kendisinin denetlenmesini arzu eder. Böylece bireylerin kapalı bir alanda gerçekleşen denetimi kendini kamusal alanda daha geniş ve “kendin-yap panoptikonuna” bırakmıştır. Tüm bunlar bağlamında şekillenen bu çalışmada Zygmunt Bauman'ın akışkan modernlikte karşılaştığımız panoptikon, sinoptikon ve skopofili ilişkisini nasıl ele aldığı, temel argümanlarının neler olduğu bireylerin birbirlerini gözetleme arzusunun ve “haz toplayıcılıkları” tartışmasını izleri sürülecektir.

Anahtar Kelimeler: Denetim, Gözetim, Panoptikon, Sinoptikon, Skopofili

Yrd. Doç. Dr. İbrahim Yücedağ, Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü.
ibrahimyucedag@yahoo.com.tr

İnsanlar, günümüzden yaklaşık 10.000 yıl önce, servetlerini elleri ile topraktan kazanarak Tarım Devrimi ile uygarlığı başlatmışlar, 300 yıl kadar önce servetlerini makinelerden elde ettikleri Sanayi Devrimini başlatmışlar ve yaklaşık 50 yıl kadar önce üçüncü dalga olarak, servetlerini bilgiden ürettikleri Bilgi Çağını başlatmışlardır. Bauman, bilgisayar teknolojisindeki hızlı gelişimlerin, insanların yaşamlarındaki etkilerini alan çalışmalara yoğunlaşmıştır. Sosyal medyanın insanlara çeşitli getirileri olduğu kadar, bedelleri olduğunu da dile getirmiştir. Özgürlüğü toplumsal bir ilişki olarak ele alan Bauman, insanların kuruluş amacı iletişim olan sosyal medyayı, yalnız kendilerini görecekları bir ayna olarak kullanıp, özgürlüklerini kendi kendilerine kısıtladıklarını ifade etmektedir. Bauman, kimlik sorununun, birlikte doğduğunuz bir şey olmaktan çıkıp bir görev durumuna geldiğini, insanların artık kendi topluluklarını oluşturmak zorunda olduğunu belirtir. Ancak, topluluklar oluşturulmazlar, ya bir topluluğa sahipsinizdir ya da değilsinizdir. Sosyal ağlar bu topluluğu barındıracak bir alan oluşturabilmektedirler. Topluluk ile ağ arasındaki fark, bireyin bir topluluğa ait olurken, ağın bireye ait olması ile ilgilidir. Birey, bu ortamda, her şeyi kendisinin denetlediğini düşünür, arkadaş seçiminde özgür olur. İlişkili olunan önemli insanların denetimi söz konusudur. İnsanlar sonuçta; yalnızlık ve terk edilme korkuları olmaksızın, kendilerini biraz daha iyi hissederler. Sanal ortamda ilişkileri ekleyip, çıkarmak kolay olsa da; gerçek dünyada ilişkileri idare etmek büyük bir beceri gerektirmektedir. Sosyal medya insanlara diyalog kurmayı öğretmez, çünkü burada tartışmalardan kaçınmak çok kolaydır. Çoğu insan, sosyal medyayı, bir araya gelmek, ufuklarını daha da genişletmek için değil; yalnızca kendi yüzlerinin yansımalarını, kendi seslerinin yankılanmasını duydukları rahat bir alan açmak için kullanmaktadır. Bauman, sosyal medyanın haz sağladığı için çok faydalı, ama aynı zamanda o bir tuzak olduğunu ifade eder. Çünkü özgürlük, kaçmak değil; sorunlarla yüzleşmek ve sorumluluk almaktır.

Anahtar Sözcükler: Bauman, Bilgi Çağı, Güvenlik, Özgürlük, Sosyal Medya.

Yrd. Doç. Dr. İsmail Cem Feridunoğlu, Giresun Üniversitesi, Tirebolu İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü. cem.feridunoglu@giresun.edu.tr

Güvensiz Dünyada Bir Belirsizlik Faktörü Olarak Yabancı Korkusu: İstanbul'daki Kapalı Yerleşimler Üzerinden Bir Değerlendirme

Kadir Şahin

Neoliberal belirsizliklerin yükseldiği dünyada artık istikrarsızlık kalıcı bir hayat standardı haline geldi. Bu uğurda toplumsal birlikteliğe dair istikrar vaadi olan her şey bir bir geçersiz hale geldikçe, müşterek ortaklıklara dair anlatılar da giderek değersizleşmeye başladılar. Bu süreçte yükselen radikal bireyselleşmeyle birlikte bir güvenlik stratejisi olarak özel hayat saplantılı kentleşme tarzları ortaya çıktı. Bauman'ın da vurguladığı gibi “geleneksel kenti var eden pek çok dinamik, yaşanan yeni koşullar karşısında bir kent belirsizliğine ve hatta korkusuna dönüşmüş durumdadır”. Böylesi gerçeklikler etrafında şekillenen kentte yükselen ‘yabancı korkusu’ giderek kalıcı bir kent gerçekliği haline geldi. Ortaya çıkan mevcut koşullar (tarihsel akışın da aksine) şehri içeriden bölen yeni bir kentsel güvenlik stratejisine dönüşmüş oldu. Kentin ontolojik anlamdaki temellerinin tersine yükselen bu yeni strateji, bir güvenlik parametresi olarak neoliberalleşen kentin ilişki sistemlerini derinden etkilemektedir. Vurgusunu yaptığımız koşulların en önemli örneklerini güvenli siteler etrafında şekillenen yaşamlarda sıradanlıklar şeklinde görmekteyiz. Artık kentsel hayatı, ortaya çıkan ‘yabancı korkusu’ bağlamında içeriden bölen böylesi yaşam alanlarını Türkiye’de de (bilhassa İstanbul’da yoğunlukla) görmekteyiz. Biz bu çalışmayla İstanbul metropolitan alanında yükselen söz konusu ‘güvenlikli sitelerin’ ‘zenofobik’ ve ‘mixofobik’ içerimlerinin (Bauman’ın da ortaya koyduğu kriterlerde) nasıl işlediğini anlamaya çalışacağız. Söz konusu saptamalar ışığında da yükselen yeni kentleşme rejiminin geleneksel kentin değerleri karşısındaki içerimlerinin neler olduğunu açığa çıkarmayı amaçlamaktayız. Araştırmamız İstanbul’daki güvenli sitelerde oturan 57 kişiyle yapılan derinlemesine mülakatlar çerçevesinde derlenen, yaklaşık 50 saatlik ses kaydı üzerinden irdelenmiştir. Ayrıca çalışmamız boyunca yine İstanbul’da yer alan çeşitli güvenlik sitelerin reklam materyalleri üzerinden de sorgulamalar yapılarak yine aynı bağlamlarda çıktılarına erişilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bauman, Güvenlikli Site, Kent, Korku ve Belirsizlik, Zenofobi ve Mixofobi

Yrd. Doç. Dr. Kadir Şahin, Karabük Üniversitesi,
Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü.
ksahin@karabuk.edu.tr

Ölüm Mefhumuna Sine-Sosyolojik Yaklaşmak: Michael Haneke Filmleri Örneği

M. Oğuzhan Güner

“İçerisinde yaşadığımız dünyada sembolik öğeler yaşamın değişmez bir parçasıdır. Semboller ve temsil ettikleri “şey”ler konusu çalışmanın temel dinamiğini oluşturmaktadır. Bu dinamiğin arka planında simülasyon evreni bulunmaktadır. Görülenler ile temsil ettikleri “hakikat” olarak adlandırılan “şey”ler ölümün mevcudiyeti karşısında irkilmektedir. Bu irkilmenin tezahürü olarak varoluşun öz çilesi ve sorgulaması temelinde çalışmada, Avusturyalı yönetmen Michael Haneke filmlerinden seçilmiş sembolik öğeler ile merhum Zygmunt Bauman’ın “Ölümlülük, Ölümsüzlük ve Diğer Hayat Stratejileri” eseri arasında bir köprü kurularak tartışma ilerlemektedir. Çalışmada veri analizi metoduyla Michael Haneke’nin bütün filmleri ele alınmıştır. Ayrıca ilgili literatür desteğiyle birlikte tercih edilen metottan ortaya çıkan veriler desteklenmiştir. Sosyoloji bağlamında, yaşamın kurgusal düzlemine odaklanıldığında çalışmanın vaat ettiği tartışma anlam kazanmaktadır. Çalışmada, görülen ile hakikat arasındaki antagonizma ölüm ve yaşam arasındaki çatışmaya vurgu yaparken; iki farklı alandaki entelektüel şahsiyetin konuya sinema ve sosyoloji perspektifinden yaklaşmasının benzer ve farklı yanları çalışmaya katkı sağlamaktadır. İki şahsiyetin de vurguladığı ölümü andıran hastalık olgusu gibi olgular çalışmaya katkı sağlayacak bir diğer örnekler olarak yer almaktadır. Nihayetinde tartışmanın literatüre vaat ettiği şudur; farklı alanlardan farklı isimlerin bir meseleyi kendi taraflarınca özgün olarak işlemeleri, sosyoloji gibi disiplinler arası çalışma verimliliği taşıyan alanların perspektifiyle bu işleyişin arkasındaki örüntüyü analiz ederek ele alması ortaya çıkan eser bağlamında önemlidir. Michael Haneke’nin ve Zygmunt Bauman’ın sinema ve sosyoloji araçlarıyla yaptıkları bu katkıya birleştirici bir girişim olan bu çalışma, sinema sosyolojisinin imkân sınırları ile sosyoloji ve diğer felsefe, psikanaliz, antropoloji gibi disiplinlerin sınırlarını zorlayarak çıkardığı eser bağlamında özgün bir eser vaadi taşımaktadır. Sine-Sosyoloji olarak kastedilen bu çalışma, çalışmanın sonuç bölümünde kendini gerçekleştirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Michael Haneke, Ölüm, Sembol, Yaşam

Arş. Gör. M. Oğuzhan Güner, Türk-Alman Üniversitesi,
Kültür ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Kültür ve İletişim Bilimleri Bölümü, guner@tau.edu.tr

Zygmunt Bauman'ın Güvenlik-Özgürlük Kavramsallaştırmaları Işığında Türkiye'de Kürt Çözüm Süreci İncelemesi

Mahbube Gündoğan

Kürt sorunu, Cumhuriyet öncesi dönemden günümüze kadar uzanan çok eski ve büyük; yıllardır konuşulmuş, çözümler aranmış bir sorun olarak Türkiye tarihinde yer edinmiştir. Cumhuriyet öncesi ve sonrası Kürt isyanlarından, bir gerilla örgütlenmesinin oluşturulup eyleme geçildiği PKK (Kürdistan İşçi Partisi)'nin kurulmasına, örgüt liderinin yakalanıp asılması düşünülen bir dönemden, aynı kişiyle devlet organlarının bire bir görüştüğü bir döneme değin çok geniş bir zaman ve olaylar zincirinden oluşan bir sorundur. Pek tabii, bu soruna da gerek şiddet içerikli, gerek de barış amaçlı çözümler hükümet liderlerinden muhalefet liderlerine, iş dünyası örgütlerinden araştırma ve sivil toplum kuruluşlarına kadar birçok kişi tarafından ortaya konulmaya çalışılmıştır. Akademide de çokça çalışmalar yapılmış, raporlar hazırlanmıştır. Benim araştırmanın temel amacı; Sigmunt Freud'un Uygarlığın Huzursuzluğu adlı kitabında (Almanca metinde) "Sicherheit" olarak geçen, Türkçe'de güvenlik-kesinlik-emniyet olarak ifade edebileceğimiz kavramının, Zygmunt Bauman'ın Post-modernlik ve Hoşnutsuzlukları adlı kitabında, "Freud bugünde yaşasaydı tespitlerini tersine çevirmesi gerekirdi." diyerek, Freud'un "Sicherheit" kavramına karşılık "Unsicherheit", yani güvensizlik-belirsizlik-emniyetsizlik kavramlarını ortaya atması üzerine, güvenlik ve özgürlük ikileminin Çözüm Sürecine nasıl etki ettiğini ortaya koymaktır. Ben ise bu yazımda, Çözüm Sürecinin hangi boyutları, olayı, durumu veya eksenini Zygmunt Bauman'ın düşünceleri üzerinden daha iyi açıklanabilir, Bauman'ın yaklaşımının, sorunsalın anlaşılmasına hangi açıdan katkıda bulunur, bunu ortaya koymaya çalıştım. Sorunun taraflarını pazarlığa oturtmuş olan bu barış odaklı Kürt Çözüm Sürecini, Kürt kimliğinin tarihsel süreci, siyasal temsil süreçleri, süreci başlatan-ilerleten-durduran-sonlandıran dinamikleri, sürecin taraflar açısından avantaj ve dezavantajlarını bu bağlamda incelemekteyim.

Anahtar Kelimeler: Çözüm Süreci, Güvenlik, Kürt Sorunu, Özgürlük, Zygmunt Bauman

Mahbube Gündoğan, İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, Lisans. mahbubegundogan@gmail.com

Siyaset Arayışında “Ben”den “Biz”e Yöneliş

Mehmet Ali Açıkgöz

Sistem, parçaları arasında karşılıklı etkileşimin olduğu ve bu parçaların bağımlı birer değişken nedeni ile konjonktürel dalgalanmalara göre şekillenen yapıdır. Özellikle Sanayi Devrimi ile başlayan ve toplumların gelişmesi açısından önem arz eden sonrasındaki dönemlerde makineleşmenin yarattığı rekabet nedeniyle kendilerine bir “öteki” toplum yaratarak kendi içerisindeki birlik duygusunu güçlendirmiş ve “biz” olgusunu geliştirmiştir. Ancak diğer toplumlara karşı kendi değerlerini üstün olarak görme süreci Almanya’da Nazi lideri Adolf Hitler gibi diğer başka toplumlarda da liderlerin ortaya çıkmasında yardımcı olmuştur. Zira yaratılan bu öteki algısı İkinci Dünya Savaşı’nın yaşanmasına ve savaşın ardından Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin (SSCB) lider oldukları İki Kutuplu Sistemin başlangıcı olmuştur. İki Kutuplu Sistem dahilinde küreselleşmenin adımlarının atıldığı ve Avrupa Kömür Çelik Topluluğu gibi gelecekte sınırların ortadan tümüyle kalktığı örgütlenmeler başlamıştır. Batı Blok’u içerisinde ekonomik ilişkilerin gelişmesi ve küreselleşmenin getirisi olarak bireysel kazanç toplumsal kazançtan daha fazla olduğu için her toplum kendi içerisinde bireysel anlamda “ben” olgusu çerçevesinde hareket etmiş ve devletlerin siyasi yapılanmaları buna göre yapılandırılmıştır. Soğuk Savaş’ın sona ermesi ile ABD sistem içerisinde başat aktör olması yani 1990 yılı itibariyle günümüze kadar gelen zaman diliminde küreselleşme olgusu genel anlamıyla gelişme göstermiştir. Günümüz 2016 itibariyle ise bariz şekilde küreselleşme olgusu ve onun getirileri toplumların kendisi tarafından sorgulanmaktan öteye geçmiştir. 2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaştan kaçan insanların Avrupalı devletlere sığınmak istemesinin ve bu devletlerde mülteci karşıtı politika/söylem geliştiren tarafların destek kazanması ya da ABD başkanı seçilen Donald Trump’ın Meksikalı, Müslüman vd. karşı sert politik söylemleri küreselleşme ile gelişen “ben” olgusundan yeniden öteki bir toplum algısının yaratıldığı “biz” olgusuna dönüş-tüğünü ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa, Bölgeselleşme, Küreselleşme, Sistem

Mehmet Ali Açıkgöz, Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Yüksek Lisans. acikgoz27@gmail.com

Akışkan Dünyada Etiğe Bakış: Postmodern Etik

Mehmet E. Şimşek

Bu çalışma, modernlik ile postmodernlik arasında yaşanan süreci ve farklılığı eserlerinde eleştirel bir şekilde işleyen, gösteren sosyolog, düşünür Bauman'ın düşüncesinden yola çıkmaktadır. Bauman, postmodernliğin, modernlikten tamamen kopmadığını ya da postmodernliği modernlikten ayrı bir dönem olarak görmediğini ileri sürer. Bauman, modernlik ve postmodernlik arasında yaşananları bir hal değişimi olarak gösterir. O'na göre, Rasyonel 'katı' modernlik, insandaki müphemliği kaldırma-yok etme niyeti taşımaktadır. Buna karşın 'akışkan' modernlikle beraber insan için müphemlik, bir sorun olmaktan öte, bir 'insan olma' hali olarak olumlanarak değer ve etiğe yer açar. Çalışmanın odağındaki kavramlardan biri olan müphemliğin yanı sıra Bauman, postmodern süreci tanımlamak için iki önemli kavrama daha dikkat çekmektedir: akışkanlık ve tüketici insan (duyum toplayıcı). Çalışma, temel olarak Bauman ekseninde yürütülerek, katı modernlikten akışkan modernliğe geçişi, başka bir deyişle bu 'hal değişimi'ni etik-ahlak bağlamında irdelemektedir. Makalenin nirengi noktası olan bu hal değişimi, insanın 'yakın'lık gerektiren ahlaki alandaki durumunu sorun-sallaştırmaktadır. Bu bağlamda insan dünyasının içinde barındırdığı müphemlik halinin etik için kapıyı açık bıraktığını savunan Bauman, dahası ahlakın ancak bu 'ara durum'da-belirsizlikte kendini gösterdiği iddiasını ele almaktadır. Çalışma, insanlığın yaşadığımız dönemde, 'bir ahlaki kriz' içinde olup olmadığını tartışarak etiğin, akışkan dönemde insanlık için bir değer ve kurtuluş fikrine odaklanmaktadır. Etiğin, 'şimdinin postmodern akışkan ve tüketici dünyası'nda, insanlar, dolayısıyla da toplumlar ve kültürler arasında bir uzlaşma sağlamanın zor olmasına karşın insanların bir arada yaşamasını sağlayabilecek başka bir dünya adına da bir çıkış, arayışı için önemli bir kapı olduğunu göstermeye çalışmaktadır. Başka bir deyişle çalışma, yeni bir değer için, etiğe yeniden ve farklı bir perspektiften bakılması gerektiğini göstermeye gayret etmektedir. Nihayetinde Bauman'ın 'postmodernetik'inden yola çıkıp 'öteki'nin yakın dünyasında bir 'fark etiği'ni temellendirmeye girişmektedir.

Anahtar Kelimeler: Akışkanlık, Ahlak, Etik, Bauman, Müphemlik, Postmodernite

Mehmet E. Şimşek, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Bölümü, Doktora. diloyunu@gmail.com

Sosyal hizmet, sosyal adaleti savunan bir meslek ve disiplin olarak tarihsel süreçte sosyal devlet ve sosyal refah kavramlarının gelişmesiyle yakından ilgilidir. Sosyal hizmet mesleği, toplumda oluşan adaletsizlikleri ve eşitsizlikleri mercek altına almakta ve uygun müdahale yöntemleri uygulamaktadır. Sosyal adaletin ahlaki normlarla yakından ilişkili olduğu vurgulanmaktadır. Sosyal adalet, güçlünün güçsüzü ezmesini önlemeyi yani ekonomik olarak zayıf sosyal sınıfları diğer sosyal sınıflara karşı korumayı ifade etmektedir. Bauman, ahlaki düşüncelerinin temelini alarak sosyal adaleti ve sosyal refahı ahlaki bir yükümlülüğün toplumsal alana yansımaları olarak savunmaktadır. Refah devleti ekonomik çıkarları ahlaki sorumluluğun hizmetine sokma yönünde bir girişim olarak değerlendirilebilir. Bauman sosyal adalet kavramı ile ilgili olarak “ben kardeşimin bekçisi miyim?” sorusunu gündeme getirir ve ekonomiyi merkeze alan bir politik duruşun kar-zarar hesabı yapmasından ötürü ahlak ile çatışacağını, böyle bir paradigmanda ne refah devletin ne de sosyal hizmetin anlam bulamayacağını belirtir. Günümüzde etik sorumluluğa verilen önem arttırılmalı ve toplum, hayat kalitesi en yardıma gereksinimleri olan insanların durumu ile ölçülmeli ve politikalar buna göre belirlenmelidir. Nitekim sosyal hizmetin insanlarla ilgili temel görüşlerinden biri de insanın diğer insanlara ihtiyacı ve insanlar arasında dayanışma kavramıdır. Literatürde sosyal hizmetin sosyal adaletin işleyişine zarar getirebilecek sosyal politika uygulamaları ve hedefleri karşısında radikal, eleştirel ve muhalif bir duruş sergilemesine dikkat çekilmektedir. Bu çalışmada sosyal hizmetin temeli olan sosyal adalet kavramı Bauman’ın görüşleri çerçevesinde ele alınmıştır. Bu çerçevede eşitlik, dayanışma, adalet, hak temelli yaklaşım temaları Bauman’ın görüşleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Sonuç olarak Bauman’ın sosyal hizmetin temelleri ile benzer şekilde insani bir yükümlülük olarak sosyal refahın altını çizdiği günümüz toplumlarında refah devletinin geri plana çekilmesini bir tehlike olarak vurguladığı belirtilmiş, tüketim toplumunun ön plana çıkışı ve bireyselleşmiş toplum temaları vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Adalet, Sosyal Hizmet, Zygmunt Bauman, Sosyal Refah

Arş.Gör. Mehmet Kırılıoğlu, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü. kirlioglumehmet@gmail.com

Yrd. Doç. Dr. Doğa Bađer, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü. dogabaser@selcuk.edu.tr

Arş.Gör. Huriye İrem Kalaycı Kırılıoğlu, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü. hurikal@gmail.com

Kadın Mücadelesinde Katılımcı Kadınların Özgürlük Algısının Bauman'ın Özgürlük Yaklaşımı Çerçevesinde Değerlendirilmesi: "Kadınlar Tiyatroyla Buluşuyor" Projesi Örneğinde

Merih Taşkaya

Türkiye’de, kadın sorunlarına yönelik mücadele alanlarına, sorunlarla doğrudan ve sıklıkla karşılaşan kadınların aktif katılımına yönelik pratik çalışmaların sayısı yok denecek kadar azdır. Bu tür pratikler, kadınlara kendi sorunlarına ilişkin farkındalık kazanma olanakları sunarken, aynı zamanda kendilerini gerçekleştirme ve ifade edebilme alanları sağlayabilmektedir. Ne var ki kadın sorunlarının doğrudan muhatabı olan (şiddet gören, sosyalleşme alanları daraltılan vb.) kadınlarla, bu tür pratiklerin yolları Türkiye’de nadiren kesişmektedir. 2010 yılında Antalya’da öncelikle dezavantajlı bölgelerde yaşayan ev kadınlarının katılımını hedefleyerek hayata geçirilen ve halen devam eden “Kadınlar Tiyatroyla Buluşuyor” adlı proje bu nadir örneklerden birisidir. Antalya’da kadınların, sorunlarını, umutlarını, mutluluklarını, korkularını, beklentilerini toplumla paylaşabilecekleri bir ortam olarak tiyatro sahnesini kullanmalarını sağlamak üzere, kendi yaşadıkları sorunlardan yola çıkarak yazdıkları öykülerini senaryolaştırma ve sahne sanatlarına yönelik beceri kazandırma etkinliğini içeren bu proje, bir “katılımcı sanat” projesi niteliğindedir. Proje katılımcısı 34 kadının önemli bir kısmı dezavantajlı bölgelerde yaşayan ev kadınlarıdır. Bu kadınlar tarafından 2010-2017 yılları arasında yazılan 4 ayrı oyun yurtiçinde 40, yurt dışında 1 defa katılımcı kadınlar tarafından sahnelenmiştir. Projenin uygulama sürecinde, kadınların kendilerini ifade etme becerilerinde ve kendi özgürlüklerine ilişkin algılarında değişim gözlenmiştir. Bauman, özgürlüğün tek başına bireye ait bir özellik olarak konumlandırılması yerine geçmiş ya da gelecekteki bağ(ım)lılıkla karşılıklı içinde anlamlı bir toplumsal ilişki halinde ele alınması gerektiğini belirtmektedir. Bu çalışmada, kadınların yaşadığı bu değişimlerin sosyolojik analizi, şu anda projeye devam eden kadınlarla 2010 ve 2015 yıllarında yapılan mülakatlardaki ifadeleri üzerinden karşılaştırmalı olarak yapılmış ve özgürlük algıları Bauman’ın toplumsal bir ilişki olarak analiz ettiği özgürlük anlayışı kapsamında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bauman, Kadın Mücadelesi, Katılımcı Sanat, İktidar İlişkileri, Özgürlük

Doç. Dr. Merih Taşkaya, Akdeniz Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü. meriht@akdeniz.edu.tr

Bauman günümüz endüstrinin cezbetme ve ayartma üretimine göre şekillendiğini ifade etmektedir. Bu nedenle kapitalist sistem insanları sürekli bir tüketime yöneltmektedir. Geçmişte çalışma –üretim estetiği ile oluşan sanatsal yaşantı ise artık tüketim estetiği ile şekillenmektedir. Kişiler sosyo-kültürel kimliklerini tüketim olgusu üzerinden oluşturmaktadır. Dolayısıyla estetik beğeni ve estetik değer kavramları da tüketim ilişkileri içinde yeniden düşünülmelidir. Bu durumun sürekliliği neo-liberal ekonomik politikalar ile doğrudan ilişkili olup, özellikle son 10 yılda sanatsal alanda yapılan kuramsal ve eleştirel çalışmaların temelini oluşturan bir konudur. Çalışmanın amacı, Bauman düşüncesinde Postmodern estetiği ve postmodern estetiğe ilişkin üretim-tüketim yapılarını değerlendirmektir. Bauman'a göre postmodernizm; “İnsanların oluşturduğu dünyaya ya da insan deneyimine özgü nihai hakikat arayışlarının sonunu; sanatın siyasal ya da misyonerce iddialarının sonunu; egemen üslubun, yerleşik sanatsal ölçütlerin, sanatsal kendine güvenin estetik zeminine ve sanatın nesnel sınırlarına yönelik ilginin sonunu ilan ediyordu” (Bauman, 1996:143). Geniş bir alana tekabül eden ve hala tartışılmakta olan Postmodernizm terimi sanatsal alanda güncel kavramları açıklama da sıkça başvurulan bir kavramdır. Bu durumun temel nedeni ise terimin sanat hareketlerinden itki kazanarak bilimsel alana doğru genişlemeye başlaması olabilmektedir. Gerek Bauman düşüncesinde gerekse genel terim anlamıyla Postmodernizmi sanatsal bağlamından koparmak mümkün değildir. Bu nedenle Bauman düşüncesinden yola çıkılarak postmodernizmin sanatsal ve kültürel anlamı detaylıca incelenmektedir. Bu çalışma nitel bir araştırma olup; betimsel-tarama yöntemiyle yapılandırılmıştır. Bilgiler literatür taraması yoluyla toplanmış ve elde edilen bilgiler yorumlanmıştır. Sonuç olarak; Postmodern düşünce ve onun sanatsal alandaki etkileri Bauman’ın söylemlerinden yola çıkılarak açıklanmaktadır. Bu araştırma, Bauman’ın estetik anlayışa yönelik literatüre yenilik sağlama ve problemi vurgulama açısından önem taşımaktadır. Araştırma sonunda elde edilen sonuçlara dayalı olarak öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bauman, Sanat Sosyoloji, Postmodern, Modern, Tüketim İlişkileri

Yrd. Doç. Dr. Merve Güven, Giresun Üniversitesi, Görele Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim ve Baskı Sanatları Bölümü, merve.guven@giresun.edu.tr

Akışkan Modernitede Kimliğin Zaman - Mekan ile İlişkisi Üzerine

Merve Okkalı, Sümeyye Kara

Akışkan modernite; günümüz toplumlarının esnek, kırılğan ve bireyselleşmiş yaşamın deneyimlerini ifade etmektedir. Akışkan modern dönemi niteleyen önemli kavramlar, “belirsizlik, güvensizlik ve emniyetsizlik” olmuştur. Bu kavramların hakim olduğu toplumda bireyin aidiyet duygusu üzerinde yıkıcı etkileri gözlemlenmiştir. Kimliğin zaman ve mekan ile olan ilişki göz önünde bulundurularak, bu çalışmada Bauman’ın akışkan modernitesinde kimliğin zaman ve yer-yurt (mekan) ile ilişkisinin dönüşümü incelenecektir. Bauman’ın akışkan modernitesinde zaman ve mekan tanımlamalarını nasıl ele aldığı ve bu çerçevede kimliğin zaman ve mekan ile olan ilişkisinin dönüşümü sürecinde bireyin zaman ve mekan ile nasıl bir ilişki kurduğu irdelenecektir. Küreselleşme ve onun başat unsurlarından olan iletişim teknolojilerinin gelişip yaygınlaşmasıyla birlikte farklı kültürlerin etkileşimi uzamı önemini ortadan kaldırırken, artarak gelişen sanal etkileşim ağları ile zaman ve mekânın birey üzerindeki belirleyiciliğini de değiştirip, dönüştürmeye başlamıştır. Bu süreçte, Bauman’ın vurguladığı “belirsizlik, güvensizlik ve emniyetsizlik” kavramları kimlik üzerinde önemli değişim ve dönüşüme neden olmuştur. Bauman’ın akışkan modernitesinde olduğu gibi bireyin kimlik inşası değişen, akışkan ve melezleşebilir bir hal alırken, akışkan modern dönemde mekân ve zaman algısı nasıl bir değişime uğradı? Birey mekân ve zamanla nasıl ilişki kurmaya başladı? Aynı zamanda bu dönüşüm halinde olma durumu bireyin zaman ve mekânla ilişki kurarak oluşturduğu kimlik arayışını nasıl etkiledi? Bu çalışmada, Bauman’ın kimlik ve akışkanlık kavramlarıyla birlikte bu sorulara cevap aranacaktır. Akışkan modern dönemini niteleyen “belirsizlik, güvensizlik ve emniyetsizlik” kavramları çerçevesinde, küreselleşme ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte ortaya çıkan zaman ve mekân sıkışmasının ve kimlik arasındaki ilişki ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Akışkanlık, Kimlik, Mekan, Zaman, Küreselleşme, Akışkan Modernite

Merve Okkalı, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Bölümü, Yüksek Lisans. okkalimerve@gmail.com

Sümeyye Kara, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Lisans. sumeyye0980kara@gmail.com

Bir Bauman Sosyolojisinden Söz Edilebilir mi?

Mesut Hazır

Tarihteki pek çok düşünür gibi Bauman da, zeitgeist (zamanın ruhu) tarafından kuşatılmış “akademik kanon” nezdinde uzun yıllar kabul görmemiş, neredeyse bütün ömürlerini belli bir ekolün konformizmi içinde geçirip klasik metinlere şerh yazmaktan başka bir görev ifa etmemiş olanlar tarafından bolca derdest edilmiştir. Kendi hayatı da düşünce serüveni gibi bir mevziden diğerine uzanmakla geçmiş olan Bauman, görece uzun olan hayatında neredeyse her yaşına bir kitap düşecek kadar velûd bir ömür geçirmiştir. Aslına bakılırsa Bauman, dehaya sahip her bireyin yaşadığı o bilindik talihsizliği yaşamıştır: Günümüz insanını ve toplumunu kuşatmakta olan zamanın ruhuna bir adım geriye çekilerek kuş bakışı görebilmek ve bu güne gelecekte seslenebilmek... Bauman ‘Yasa Koyucular ve Yorumcular’ isimli eserinde ortaya koyduğu ayrımı kendi hayatına yansıtarak düşünce ile eylem arasındaki tutarlılığı sağlayabilmiş bir “yorumcudur”. Zira ona göre günümüz entelektüelleri artık yasa koyucu pozisyonunda olamazlar. Modernlikten postmodernliğe, küreselleşmeden tüketim toplumuna, bireyselleşmeden prekaryaya, olumsuzluktan tasarımcı toplum anlayışına kadar pek çok sorunsal ve kavrama kendi güçlü metaforik diliyle değinen Bauman, içinde yaşadığımız “akışkan modern zamanların” daha iyi anlaşılması için bize dopdolu bir alet çantası/kavram seti bırakmıştır. Tek bir ekole mensup olmanın kısıtlayıcı etkisine maruz kalmadan, çağdaşı olduğu hiçbir düşünce insanını kıskanmadan, lazım geldiğinde pek çok çağdaşının düşünce ve kavramlarına atıfta bulunarak, ardında büyük bir külliyat bırakmıştır. Bu çalışmada, bir “Bauman Sosyolojisi” ya da “Baumancı Sosyolojinin” imkanları incelenecek, “çoklukta birliği” yakalamış bu düşünürün ürettiklerine eğilmek suretiyle, tabiri caizse “birlikte çokluk” yakalanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kavramlar: Bauman Sosyolojisi, Baumancı Sosyoloji, Akışkan Modernlik, Olumsuzluk

Dr. Mesut Hazır, Sosyolog.
cosmicus26@hotmail.com

Habermas'ın Burjuva Kamusalılığı Bauman'ın Tüketim Toplumuna Nasıl Dönüştü?

Mirace Karaca Evren

İnsanların kendilerini rahatça ifade edebileceği, kendilerinden farklı düşünen insanlarla bir araya gelip tartışabilecekleri, müzakere edebilecekleri, birbirlerini dinleyip diyalog kurabilecekleri ve kendi yaşam alanları hakkında söz sahibi olabildikleri kamusal alanın kuruluşu için XVIII. Yüzyıldaki gelişmeler etkili olmuştur. Yani kamusal alan tartışması, kamusal alan, insanlığa XVIII. Yüzyılın Aydınlanma'nın ve bir anlamda Aydınlanma'da XVIII. Yüzyıl kamusal alanının bir armağanıdır. Burjuva toplumunun önemli bir tarihsel veçhesini oluşturan ve burjuva anayasal devletinin tartışıldığı ve yeri gelip desteklendiği yeri gelip eleştirildiği yer olan kamusal alan tartışmaları başta Habermas olmak üzere pek çok sosyal bilimci için önemli bir tartışma konusudur. Tarihsel bir analizle kamusal alan ele alan Habermas kamusal alanı, “özel şahısların, kendilerini ilgilendiren ortak bir mesele etrafında akıl yürüttükleri, rasyonel bir tartışma içine girdikleri ve bu tartışmanın neticesinde o mesele hakkında ortak kanaati, kamuoyunu oluşturdukları araç, süreç ve mekânların tanımladığı hayat alanı” olarak tanımlar. Özetle onun için kamusal alan kavramı insanların katılımıyla somutlaşan bir kurumu tanımlamaktadır yani kamusal alan basit bir biçimde “kalabalık” olarak tanımlanamaz. Ancak kamusal alan her şeyin hızlı değiştiği dünyamızda yüzyıllar arasında belki de en çok değişen kavramlarımızdan olmuştur. Habermas'a göre üretilen kamusal alan günümüzde tüketimi teşvik eder hale gelmiş bu bağlam üzerinden ancak bir reklam gibi tüketimi özendirme için bir işlev sunar hale gelmiştir. Dolayısıyla düşünmek, öğrenmek üzerine kurulan kamusal alan tüketim üzerine suni bir etkinlik haline almıştır. Kamusal alan konusunda önemli fikirlere sahip diğer bir düşünür ise Bauman'dır. Bauman'da tıpkı Habermas gibi kamusal alandan bahsederken konuyu Aydınlanma ve modernleşme bağlamında ele alır. Ve yine onun gibi modern ulus-devlet tanımlamasındaki kamusal alan fikrinin yeniden gözden geçirilmek zorunda olduğunu ileri sürer. Zira içinde yaşanılan dünya da eyleyenler artık tüketicidir ve kalabalıklar da ancak tüketim toplumuna işaret eder. Dolayısıyla bir ideal tip olarak kamusal alan da müphem bir hal alır. Bu çalışmada, Habermas ve Bauman'ın kamusal alan anlayışlarını; modernleşme, kamusal alan ve katılım kavramlarıyla karşılaştırmalı ve eleştirel bir tarzda ele alınmaya çalışılacaktır. Çalışmada, Bauman ve Habermas'ın çıkış noktası olan Aydınlanma ve birer suçlu olarak ifşa ettikleri tüketim, gözetim, denetim ve her şeyi buharlaştıran teknoloji ile sorunlu olan ilişkimiz ele alınacak adından da bu tartışmanın Türkiye özelinde yansımaları ortaya konmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kamusal alan, Tüketim, Gözetim, Teknoloji

Arş. Gör. Mirace Karaca Evren, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü. miracekaraca@mu.edu.tr

Bauman, Akışkan Modernite kitabında ötekini kurma şeklimizi şöyle tanımlıyor: “Tanıdıklarımız, özellikle de uzaktan tanıdıklarımız söz konusu olduğunda, varoluşları gerçekte sahip olamayacakları fakat uzaktan bakan için bariz bir bütünlük ve uyum içindeymiş gibi görünür. Elbette ki bu bir görsel yanılgıdır.” Sosyal ağlar ötekine kendimizi tam, eksiksiz olarak temsil etmeyi dert edindiğimiz ve ötekinin de hayali bir cennette yaşadığı yanılmasına kapıldığımız sanal mekanlardır. Bauman’ın Akışkan Modernlik’i yazdığı dönemlerde modernitenin akışkanlığına karşı kurmaya çalıştığımız kimliği elde etmenin yolları arasında mesela moda vardı. Modanın raflarından beğendiğimiz kimliğin giysisini alıp giyiyorduk. Televizyon arzu ettiğimiz hayatı gösteren bir ekrandı. Fitness yoluyla beden kimliğin bir başka göstergesiydi. Tüketim toplumu buna başka bir boyut getirmişti, tükettiklerimizin yarattığı bir kimlik. Şimdiyse kimliği oluşturmanın yeni bir yolu var, internet profillerimiz. Ama işte bu sanal ağlar da bambaşka bir akışkanlığa sahip. Sosyal medya döneminin önemli getirilerinden biri yazıya dönüştü kuşkusuz. Tipografik insanın oluşumundan sonra ortaya çıkan elektronik dünya (görsel dünya da diyebiliriz) Macluhan’ın dediği gibi küresel bir köye dönüşmüştür, iletişimin görmek üzerinden kurulduğu bir dünyaya. İnternet sayesinde, email ile başlayıp özellikle sosyal medya ile devam eden süreçte yeniden yazar olduk. Yazının kalıcılığı, imgelerin de internet üzerinde asılı kalması ile yeniden egemen hale gelmeye başladı. Ancak Snapchat ile birlikte her anın geçici olduğu ortamda gönderdiğimiz imajlar ve videolar bir saniyeden on saniyeye kadar olan sürede var olabiliyorlar. Ya da selfieler sayesinde kendimize Lacan’cı bir bakış atıyoruz. Periscope sayesinde kendi canlı yayınıımızı yapıyoruz. Bu sosyal ağların en temel özelliği Bauman’ın tanımıyla fazlasıyla akışkan olması. Şekil değiştiren figürler, selfieler, yazıların ya varlıkları ‘timeline’da unutuluyor ya da kısa süre sonra gerçekten yok olup gidiyorlar. Bazı sosyal ağlar röntgencilik, gözetlenme, teşhir etme gibi hazlar sunarken Snapchat gibi bazıları bize yok olmanın rahatlığını sağlıyor. Sosyal ağların kalıcı olmaya çalışırken uçuculuktan kurtulamayan doğasının neden çekici olduğunu Bauman’ın ‘müphem modernlik’ ve ‘akışkanlık’ kavramları üzerinden tartışmak, aynı zamanda ego ve ötekini imajlar üzerinden kurmak hakkındaki Lacancı izleği kullanmak, günümüzde özne oluşumunda özgü sosyal ağların rolünü incelemek zihin açıcı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bauman, Lacan, Özne, Sosyal Ağlar, Yeni Medya

Yrd. Doç. Dr. Murat Tırpan, Okan Üniversitesi, Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Sinema - Televizyon Bölümü.
murat.tirpan@okan.edu.tr

Zygmunt Bauman Düşüncesinde Milliyetçilik

Mustafa Zengin

Siyasi tartışmalarda merkezî bir yeri ancak 19. yüzyılın sonlarına doğru alan ve günümüze kadar bu yerini muhafaza eden milliyetçiliğin, ideoloji ve hareket mahiyetinde modern bir olgu olduğu genel kabul gören bir düşüncedir. Milliyetçiliğin moderniteden zühur eden bir olgu olduğu fikrini paylaşan ve bir çok eserinde bu olguya değinen önemli bir isim de Zygmunt Bauman'dır. Modern olana yönelik eleştirel tutumuyla tanınan Bauman'ın milliyetçilik ile ilgili değerlendirmesi, denilebilir ki, özellikle milliyetçiliğe modern bir elbise biçip giydirmesi nedeniyle, daha açık bir ifadeyle modern olana eleştirel yaklaştığı ve milliyetçiliği de modern kabul ettiği için, büyük oranda eleştirel bir hüviyete sahiptir. Bauman'ın sosyolojik düşüncesinin yolu, ulus-devlet, etnik azınlık, cemaat, holokaust, ırkçılık, asimilasyon, yabancı, 'ben' ve 'öteki' gibi temalar üzerinden milliyetçilik güzergâhına uğramaktadır. Nitekim Bauman, millete bağlılığın bütün öteki bağlılıkların önüne geçtiği fikri biçiminde tanımladığı milliyetçilikten, ulus-devletin otoritesini daha etkili kılp onunla karşılıklı bir çekime sahip olan; ulus-devlet tarafından bir ve tek toplumsal düzeni inşa etme aracı olarak kullanılan; potansiyel olarak asimilasyon ve ırkçılığı içinde taşıyan; özerk ve kendini yöneten bir etnik azınlık ve cemaate kesin olarak yer vermeyen ve bunun neticesinde de bir 'ben', 'öteki' ve 'yabancı'nın yaratılmasına zemin sunan modern bir hamle olarak bahsetmektedir. Bunun yanı sıra, Bauman'ın milliyetçilik değerlendirmesinin, adeta kendisiyle özdeşleşmiş müphemlik, ölümlülük, ölümsüzlük, hoşnutsuzluk, akışkan gibi kavramlardan soyutlanmadığını/bağımsız olmadığını da belirtmek mümkün. Biz de bu çalışmada zikrettiğimiz temalar ve bu temalarla bağlantılı söz konusu kavramlar çerçevesinde milliyetçiliğin, genel olarak Bauman tarafından nasıl bir analize maruz bırakıldığı sorusunun cevabını tartışmayı amaçlıyoruz. Tartışmayı, milliyetçiliğin Bauman düşüncesinde hangi yerde ve önemde konumlandığını keşfetmemize yardımcı olması sebebiyle, Bauman'ın atıfta bulunduğu teorisyenler başta olmak üzere, milliyetçilik konusunda isim yapmış bazı teorisyenlerin mevzuuyla ilgili ifade ettikleri değerlendirmelere yer vererek yürüteceğiz. Ancak bunun da, Bauman'ın eserlerinde konuyla ilgili dile getirdiği şahsi değerlendirme ve analizlerini çalışmanın merkezine almak koşulu ve metodolojisi ile yapılacağını belirtmek gerekir.

Anahtar Kelimeler: Milliyetçilik, Modernite, Ulus-Devlet, Yabancı, Zygmunt Bauman

Mustafa Zengin, Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Lisans. zengin.mstf01@gmail.com

Ölüm bizim hayatta kalmamızı, ona karşı mücadele etmemizi anlamlandıran ve var oluşumuzu sürdürmemize neden olan kökten bir olgudur. Ölüm, var olmayışı temsil ettiği için onu denemek mümkün olmayınca tanımlamak ve akılla çözmek olanaksızlaşmıştır. Ölüm, var oluşun tersinde imgelendiğinden dolayı insan, ölümün tüm yaptıklarını yok etmesine izin vermeyecek ve bu nedenle ölüm korkusu kaybetme tehlikesi olarak insanın hayatta kalma mücadelesini olumlu ve değerli kavrama dönüştürmüştür. Ölüm korkusu, tüm insan davranışlarının altında yatan ana motiftir. Ölüm korkusu büyük ölçüde ölümden kaçınma faaliyetidir. Kültür, bu korkuların hayatı uzatan semboller ve yapılar yoluyla insanın ayakta kalmasını anlamlandıran sürecin bir sonucudur. Tarih ise, ölümsüzlük ideolojilerinin devamıdır. Geçmiş korumamızın ve geleceği yaratmamızın nedeni ise ölümlüğün farkında olmamız ve ölümden kaçmamızın sonucudur. Modern dönemde savaşlar ve her türlü siyasi mücadeleler ulus ve ulus devletin ölümsüzlüğünü inşa etmede yardımcı oldu. Ulus ve ulus devletin yaşanması ve ölümsüz olması için milyonlarca insandan fedakârlık istediler. Böylece ulus, kültür, ideoloji ve devlet gibi muazzam yapılar bireysel ya da kolektif kahramanlıkların gerçekleştirdiği iddia edilen karmaşık çabaların göstergesidir. Ölümsüzlük yoksa tarih, ulus, kültür, insanlık da yoktur. Bu anlamda insanın yarattıkları her şey ölümün farkında olma ve ayakta kalma çabasının sunduğu yapıttır. Tabii ki, çağdaş tüketici kültür ve liberalizm ölüm çaresini sağlamkaya başarısızdır. Bauman, kitabında iki mevcut ölüm stratejisinden bahsederek ölüm ve ölüm korkusunun analizini yapmaktadır. Modern dönemde insanlar ölümü kader ve kısmet olarak kabul etmekten ziyade ölüm korkusundan kurtulmaya çalışarak ölümsüz olmayı tercih ediyordu. İnsanların ölümünden kurtulamayacağı açık olduğu için ölümüyle değil, muhtemelen çözülebilecek ölüm nedenleriyle mücadele ediyordu. Bu nedenle ölümün kendisinden ziyade ona götüreceği süreç ve nedenlerle dikkat çekiciydi. Modern dönemde ölüm akılın en büyük yenilgisidir, çünkü akıl ölümü düşünemez. Modernlikteki ölümlülük ve ölüm dışında tüm alanlar serbest bırakılıncaya kadar gelecek odaklıydı. Postmodernite, ölümlülük ve ölümün geleceğe yönelik eğilimini, bilim ve tıptaki ölümsüzlük araştırmalarıyla şimdiye odaklanmaya değiştirdi. Tüketiciler için, içinde buldukları toplumun sundukları eğlence ve anında tadını çıkarma fırsatları insanın bulunduğu mekan ve zaman dilimi içinde mutluluk arayışını tatmin ediyordu. Bauman, ölüm ve ölümsüzlük algısının köklerinden yola çıkarak bulunduğumuz toplumu yendin tanımamıza fırsat sunmuştur. Bu makalede insanın ölümsüzlüğe karşı uyguladığı politikalar açısından ölüm ve ölümsüzlük hakkında analizler yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bauman, Ölüm, Ölümsüzlük, Stratejiler

Mutellip Iqbal, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü, Doktora. mutellipiqbal@hotmail.com

“Panoptik” ve “Ban-Optik” Gözetimi Bauman Okumalarıyla Anlamak, Eskişehir İli Örneği

Nur Manolya Şen Çatalkaya

Gün geçtikçe artan gözetim araçlarının sosyal hayatın inşasında etkili olması, gözetim olgusunu akademik çalışmalar içerisine çekmektedir. Bu çalışmalarda en çok kullanılan kavramlardan biri ‘panoptikon’dur. ‘Görülmeden görme’ olarak da anlaşılabilir panoptikon kavramı, artan gözetim araçları karşısında toplumun etki alanının azaldığını ifade ettiği için, bu bağlamda ‘gözetim toplumu’ kavramı da durumu kabaca ifade eden kavramlardan biri olarak yerini almıştır. Burada gözetim toplumunun panoptik bakışı içeriyor olmasının yanında ‘ban-optik’ gözetime de yer açtığı vurgulanacaktır. Zygmunt Bauman ile David Lyon’un 2011’de gerçekleştirdikleri karşılıklı söyleşinin bir metni olarak karşımıza çıkan Akışkan Gözetim kitabı, Bauman’ın hem ‘panoptikon’ hem de ‘ban-optikon’ ile ilgili görüşlerini de içermektedir. ‘Panoptikon’ kavramına birçok eserinde karşılaştığımız Bauman, ‘ban-optikonu’ gözetimin ‘uzak tutan’ işlevine vurgu yapmak için kullanır. Diğer bir ifadeyle, gözetim bir taraftan insanlar hakkında bilgi/veri/malumat toplamaya, bunları sınıflandırmaya ve gerektiğinde kullanıma hazır hale getirmeye yararırken, diğer taraftan oluşturulan kategorilerin dışında kalanları ‘dışarıda tutmaya’ yaramaktadır. Örneğin tüketim alanında gözetimin işlevlerine bakıldığında, tüketim halesinin içine dahil olanların akışına izin verilirken, tüketim kültürüne katkı sağla(ya)mayanlar veya ‘görüntü’ itibarıyla ‘rahatsız edici’ bulunanlar dışarıda bırakılmaktadır. Panoptikon ve ban-optikon sadece tüketim alanında işlevselleşmez. Aynı zamanda güvenlik olgusuyla da yakından ilişkilidirler. Bu anlamda Eskişehir’de gözetim hakkında yapılan çalışmanın verileri, ‘ban-optikon’un sadece gözetim araçlarını kontrol edenlerin uygulamalarında değil, çeşitli toplumsal kesimlerin algılarında da mevcut olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırma orta ölçekli bir büyükşehir olan Eskişehir’in Tepebaşı ve Odunpazarı ilçelerinde ikamet edenlerden rastgele seçilen 384 kişiye anket uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Burada amaç, toplumsal olarak algılanan sosyo-ekonomik farklılıkların, çeşitli toplumsal kesimleri bazı mekanların ‘dışında bırakma’nın motivasyonu olup olmadığını ortaya koymaktır. Bauman, ‘ban-optikon’un panoptikon gibi disipline edici itkilerden ziyade güvenlikçi kaygılarla yükselişe geçtiğini söylemektedir. Bununla ilgili olarak katılımcıların ikamet ettikleri mahalleleri sosyo-ekonomik durum ve güvenlik açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Bu çalışmada yapılması planlanan ‘ban-optik’, yani dışarıda tutma pratiği atfedilen gözetimin farklı sosyo-ekonomik kesimlerin algılarında yer edinip edinmediğini ve bunun güvenlikle ilgisini tartışmaya açmaktır.

Anahtar Kelimeler: Panoptikon, Ban-Optikon, Gözetim, Güvenlik, Zygmunt Bauman

Arş. Gör. Nur Manolya Şen Çatalkaya, Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü. nurmanolyasen@anadolu.edu.tr

Türedilerin ve Paryaların Müzesinden Turistlerin ve Aylakların Müzesine: Bauman'ın Görüşleri Işığında Kent Müzeciliğine Bakmak

Özlem Öztopcu

Zygmunt Bauman'ın modernite, küreselleşme ve postmodernizm ile ilgili görüşleri müzeciliğin oluşum, yayılım, değişim ve dönüşüm süreçlerini anlama ve yorumlama konusunda kapsamlı ve önemli bir kavramsal çerçeve sunmaktadır. Bu bildiri, Bauman'ın postmodernite ve küreselleşme hakkındaki görüşlerinden yola çıkarak, yerelliğe dönüşün simgesi olan kent müzeciliğini incelemeyi amaçlamaktadır. Müze, modernitenin bir sonucu olarak kurumsallaşmış; iktidarın, müzelerde nesnelere üzerinden oluşturduğu söylem ve göstergeler ile geleneklerden bağlarını koparmış yeni toplumun oluşması, terbiye edilerek gelişmesi amaçlanmıştır. Fransa'da monarşinin yıkılmasından çok kısa bir süre sonra Louvre Sarayı'nın müzeye çevrilerek halka açılması ile müzelere toplumu devrimin ilkeleri doğrultusunda halkı eğitme görevi yüklenmiştir. Erken dönem müzelerindeki kozmolojik düzenden esinlenerek oluşturulan ve dünyayı buna benzer mükemmel bir düzende evrensellik ilkesi içerisinde sergileme ideali ile modernitenin temel ilkeleri üzerinde yapılanan müze, özellikle küresel ölçekte bir düzen kurma fikri ile kimliklerin ve toplumların temsilinden müze diliyle oluşturduğu tarihyazıma kadar oldukça siyasi bir söylem alanı olmuştur. Modernitenin temizlik, güzellik ve düzen ile olan ilişkisinin toplumsal temelde yarattığı öteleme ve yabancılaştırma müzelerde açıkça okunmuş ve 1960'larda postmodern müzenin ortaya çıkmasının önünü açmıştır. 1980'lere gelindiğinde ise müzenin toplumsal işlevinin sorgulanması, toplumla iletişimi ve müzenin nesnelere üzerinden oluşturduğu söylemin kapsayıcılığı üzerine bir dizi tartışma dönmüştür. Bu dönemde nesne odaklı klasik müze kavramı geçerliliğini yitirerek özne temelli müze, "yeni müzecilik" terimiyle kavramsallaşmıştır. Böylece müzeciliğin alanına alternatif kimlik politikaları ve kültürel çeşitliliğin temsili, kentsel ikonografiler üzerinden bir tarihyazım oluşturma gibi siyasi, toplumsal ve bireysel konular da girmiştir. Yanı sıra, geçmiş ile bağı kopmakta olan modern toplumlardaki nostalji ihtiyacını karşılama gücü ve otantikliği sebebiyle kültürel miras ve tüketim endüstrilerinin bir parçası olmaya oldukça açık bir konu olan yerellik, müzeciliğin en çok beslendiği kaynak olmaya başlamıştır. Yeni müzeciliğin modernitenin unuttukları ya da göz ardı ettiklerine karşı benimsediği postmodernist yönelimler ve modernite - küreselleşme ilişkisinin özellikle kent toplumunda yarattığı köklü değişiklikler, özünü tamamen postmodernizm ve yerelleşme bağlantısından alan yeni bir müze formu olan kent müzelerinin doğmasını sağlamış; küreselleşmenin toplumsal, kültürel ve politik etkilerine karşıt form olarak yerellik ile aidiyet hissini ön plana çıkaran kent müzelerinin sayısı çoğalmıştır. Kültürel bellek yitimine karşı duracak bir alan yaratma düşüncesi, kenti ve onu oluşturan toplumu kapsayıcı bir dille anlatma ideali ile ortaya çıkan kent müzeleri, özellikle moderniteye batılılaşma politikası altında dışsal bir güç olarak maruz kalmış ülkelerde daha çok benimsenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kent Müzesi, Küreselleşme, Modernite, Postmodernizm, Yerelleşme

Arş. Gör. Özlem Öztopcu, Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Müzecilik Bölümü. ozlem.oztopcu@deu.edu.tr

Modern-Sonrasının Vicdanı: Temel ve Karmaşık Yüklemeler

Özgür Taburoğlu

Vicdan, bir duygu, kavram ya da ruh hali olarak, genellikle merhamet, şefkat gibi duygularla eşanlamlı olarak kullanılır. Vicdan sahibinin başkasının “üzerine titremesi” önemli olsa da, özellikle Hegel ve Nietzsche ile beraber, vicdan kendi karşıtını, yani vicdansızlığı, kara vicdanı, kötü vicdanı da içeren bir kavram olur. Çünkü muhtemel sunuşumuzda vicdani nitelikte ve “temel yüklemeler” olarak adlandıracağımız edimlerin, ilksel bir keyfilik içerisinde yaşam bulması, iyi ve kötünün ötesinde cereyan etmesi, iyi ve kötünün tanımsız olduğu bir düşünümü gerektirir. Temel yüklemeler, içerisinde karışan yine temel duyguların, fikirlerin biçim verdiği fiiliyatlar gibi ayırt edilebilir. Örneğin “vicdanım sızladı” gibi bir deyişteki ‘sızlamak’ ifadesi böyle bir yüklemeldir. Ruhsal bir ürperti gibi, neredeyse beşeri doğaya ait yüklemelerdir. Karmaşık bir yüklemelin, sözgelimi çalışmak, dayanışmak, tasarlamak gibi, farklı duygu, arzu biçimlerinin bir araya gelmesinden oluşmazlar. Karmaşık ya da tümel yüklemeler, tekil ya da temel yüklemelerin yeni bağlantılar içerisinde girmesiyle yaratılır. Ama basit bir yüklemeler toplaşması değildir. Bu sırada insan ruhuna, bedenine, aklına, bilincine ait farklı imgeler, temel yüklemelerle karışarak, karmaşık yüklemelerin ortaya çıkmasına neden olur. Yüklem ne kadar karmaşık-sa, ortaya çıkan eylemin vicdani kökeni zayıflar ve etik, moral, politik, toplumsal yüklemeler halini alır. Bu karmaşık edimlerde temel yüklemelerin yankısı zorunlu olarak kaybolduğunda, söz konusu fiilin vicdani sızları, ürpertileri de taşımaktan uzaklaşır. Ama bu vicdansızlaşma görünümü, daha akılcı, işlevsel, faydacı yapıların, kurumların, işleyişlerin, hukuk düzenlerinin inşa edilmesi için zorunludur. Özellikle modern-sonrası zamanlar için ayırt edici olan, bu karmaşık yüklemelerin çözülerek, temel yüklemelerine doğru ters yönde ayrışması gibi tarif edilebilir. Tekrar iyi ve kötünün, güzel ve çirkinin belirsizleştiği zemine çağırın vicdani bir sesin, celbin kendisini duyurduğu bir yapısızlaşma ortaya çıkar. Yapıların, toplulukların, toplumların, devletlerin, cemiyetlerin değil de, bireylerin vicdani yüklemelerine doğru bir geri dönüştür. Sadece insan bireyinin değil, duygu taşıyan, arzuları olan ve dolayısıyla herhangi bir yüklemeye hayat verebilecek canlıların vicdani sızılarını duymaya dönük bir celbin duyusu açığa çıkar. Gilles Deleuze’ün kadın-oluş, hayvan-oluş, çocuk oluş, mineral-oluş, belirsiz-oluş gibi halleri ters yönde kat etmeye dönük bir meyil kendisini gösterir. Deleuze, bireylik tarifini atomik düzeyde kendi ayrımlarını üreten herhangi bir varlıkta bulur. Atom düzeyi sapmalar olarak clinamen, ilk vicdani yüklem olur bu durumda. Vicdani yüklem, herhangi bir varlığın, canlının kendi olmasına dair temel edimlerdir; bir mizacın serimlenmesidir. Bu kendilik belirtisi çizgileri ifade etmeye yardımcı olan temel yüklemeler, özünde değişik düzeylerde karmaşık yüklemelerdir. En basit temel yüklem olarak clinamen’in soyutlanmasıyla, bedensel ve ruhsal nitelikteki beşeri doğadan ileri gelen ve farklı duygulanım, arzu ve fikirlerin clinamen’e nedenleri ve sonuçları kestirilemez şekilde eklenip çıkarılmasıyla elde edilir. Bu bakış açısıyla, tüm yüklemeler birbirine nispeten, nitel ya da nicel olarak daha karmaşık ya da daha

yalın eylemler sayılabilirler. Bu nicelik sırası içerisinde anlaşıldığında, büyük toplumsal olaylarla en basit canlının eylemi arasında da bir nicelik karşılaştırması ortaya çıkar. Kendisi gibi eyleyen bir canlının temel yüklemiyle, yine kendisi gibi davranan bir cemiyetin büyük eylemleri, farklı niceliklerde vicdani yüklemeler gibi anlaşılabilir. Bu durumda, bireyin vicdanının sızlamasıyla, kamu vicdanının incinmesi arasında bir bağdaşıklık kurulabilir. Zaten küçük ve büyük eylemler arasındaki bu tersinirliğin, geçişliliğin olmaması, bir tür adaletsizlik gibi de tercüme edilebilir. Vicdani sızılara doğru geri dönemeyen yasalar, vicdansız bir devletin, toplumun, kurumsal yapının da işaretlerini sunar. Adaletin ölçüsü, kendisine ve başkasına ait farklı sızıları duyan, temel yüklemelerin, bireysel düzeydeki kaynaşmaların, titreşmelerin, ürpertilerin, çalkalanmaların hatırasını içerisinde tutan karmaşık eylemler toplamı gibi anlaşılabilir. Temel ve karmaşık yüklemeler arasındaki geçişliliği kavramak, kökensel bir adaletsizlik varsayımıyla beraber mümkün olur. Bu durumda adalet, her an tamamlanacak, sürekli bozulan, onarılması gerekli bir kavram gibi tarif edilmelidir. Bu yüzden, özellikle modern-sonrası zamanlarda hukuksal alanı, bu adaletsizlik vurgusuna sahip, Hobbes, Machiavelli, Schmitt, Agamben gibi kuramcılarının yardımıyla tanımlamak daha olası görünmektedir. Yasaları, görece adaletli bir zeminle, yapısal eylemlerle ilişkili sayan, Kant, Habermas, Rawls, Kelsen gibi kuramcılar üzerinden anlamak bu kavrayışı eksik bırakır gibi görünmektedir. Çünkü adaletin olanaklarının, hep geciken, hiç tamamlanmayacak eylemler üzerinden değil de, görece yapılaşmış bir normlar zeminiyle tamamlamak, özellikle Zygmunt Bauman'ın işaret ettiği akışkan modern-sonrası toplumlarda zor görünmektedir. Temel ve karmaşık yüklemelerle, birey ve kamu vicdanı arasında sürekli bir geçişliliği, hakların, adaletin açığa çıkıp tekrar kaybolmaya açık bir düşünüm içerisinde yerleştirmek daha gerçekçi görünmektedir. Zygmunt Bauman, özellikle "postmodern etik" olarak ayırt ettiği bir kavramın peşinden giderken, böylesi bir düşünceye imkân veren tekil ve tümel vicdanlar arasındaki geçişliliğin izlerini araştırır görünür. Her an yitirmeye ve tekrar aranıp bulunmaya açık bir adaletin üzerinde, akışkan, müphem ve kaygan bir toplumsal zeminde, temel yüklemeler gibi icra edilen etik eylemleri dile getirir. Bu tersinirlik, aynı zamanda etik ve moral değerler arasında sürekli bir iç içeliğin güvencesi olur. Modern-sonrasında bu buluşmayı yaratmaya dönük çok farklı imkânlar serbest kalmış olsa da, aynı zamanda, bu ikisi arasındaki dikişlerin sürekli açılması da ayrı bir sorun gibi durmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Vicdan, Etik, Ahlâk, Adalet, Hukuk

Özgür Taburoğlu, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü, Doktora. ozgurtaburoglu@gmail.com

Akışkan Modern Dünyada Bir Hayat Stratejisi Olarak “Hareketlilik”

Rukiye Kaya

Günümüzde yer değiştirmeye karşı olan istek artış göstermekte ve giderek bir ihtiyaç şekline bürünmektedir. Bir önceki neslin ev sahibi olmak için yaptığı yatırıma karşılık günümüzde bu yatırımın seyahat için yapıldığı gözlenmektedir. Buna bağlı olarak son yıllarda hayattan duyulan beklentiler genellikle, özgürce seyahat etmek, gezmek, dünyanın farklı yerlerini görmek, kısaca hareketlilik şeklinde ifade edilmektedir. Bauman’ın veciz bir şekilde özetlediği gibi; artık “iyi hayat” hareket halindeki hayattır; daha doğrusu, yerinde kalmanın artık tatmin edici olmadığı durumlarda başka yerlere gidebilme imkânlarına sahip olmanın verdiği güven ve huzur ortamıdır. Bu nedenle uzun yıllar aynı yerde yaşamış ve yaşadığı çevrenin dışına çıkmamış kişilerin olduğunu bilmek bugün bir çoğumuza korkutucu gelmektedir. Bir yerde uzun süre kalmak, farklı bir yere gidememek ve özellikle de başkalarının kolaylık ve sıklıkla gidip keşfettikleri başka dünyaları görememek günümüzde beklenen hayatın yetersizliğinin işaretlerine dönüşmektedir. Başka yerlere gidebilme imkânı, kat edilen mesafenin miktarı ve seyahat hızı kişilerin ekonomik durumuna bağlı olarak değişmektedir. Dolayısıyla yavaşlığın olumsuzlanıp hızın kutsandığı bu çağda “hareketlilik”, en önemli ekonomik göstergelerden biri haline gelmektedir. Ekonomik durum ile yakından ilişkili olan söz konusu hareketliliğe duyulan isteğin ise çoğunlukla özgürlük duygusundan beslendiği söylenebilir. Zira özgürlük ile vurgulanan seçim hak ve imkânları günümüzde mekânsal bir boyut kazanmış; hızlı ve kesintisiz ulaşım sunan ulaşım endüstrisi ise yükselişe geçmiştir. Diğer taraftan hareketlilik trendi yükseldikçe bu sürecin mekânları tecrübe ediş biçimimize etkisi çarpıcı olmaktadır. Hız ve hareketlilikle birlikte mekânlarla olan kuvvetli bağlar aşınmaya başlarken yaşam için en temel mekân olan ev ile olan ilişki de farklı bir sürece doğru ilerlemektedir. Bu makalede günümüz dünyasını “akışkan” olarak tanımlayan Bauman’ın sosyolojik anlayışı bağlamında günümüzde insanlara hareketlilik/yer değiştirme motivasyonu veren durumların neler olduğu ve bu durumların kişilerin ev ile olan ilişkisine nasıl etki ettiğinin sorgulanması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Akışkanlık, Ev, Hareketlilik, Hız, Özgürlük

Arş. Gör. Rukiye Kaya, Muş Alparslan Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü.
r.kaya@alparslan.edu.tr

The Presence of Zygmunt Bauman in the Curriculum of the First Cycle at Five Balkan Universities

Ruzica Cakanoska

The main purpose of this article is to report the findings of the curriculum content analysis of the first cycle of the studies on sociology at five public universities in five Balkan states. The sample of universities includes the University "St. Cyril and Methodius", Philosophical faculty, Institute for Sociology, in Skopje, the Republic of Macedonia; The University in Prishtina, Philosophical faculty, Department for Sociology, the Republic of Kosovo; University in Belgrade, Philosophical faculty, Department for Sociology, the Republic of Serbia; University of Zagreb, Department of Sociology at the Faculty of Philosophy, the Republic of Croatia and University of Ljubljana, Department of Sociology, the Republic of Slovenia. The key research question is the degree of representation of Zygmunt Bauman in the curriculum of sociology at the above mentioned five universities. In fact, this analysis is aimed to contextual perception and understanding the way of studying the works of Zygmunt Bauman in the first degree programs at the state faculties. It is of special importance to get knowledge of how much the students are interested in the works of Zygmunt Bauman. The Content Analysis of first degree programs in sociology is conducted according to the latest accredited programs published on the websites of the universities. Each of the programs of compulsory and elective courses of the studies in sociology was analyzed. The results of the research are presented on a poster.

Key Words: Works of Zygmunt Bauman; Curriculum; University; Content Analysis; E-Interview

Prof.Dr.RuzicaCakanoska, TheSaintsCyriland Methodius University of Skopje, Institute for Sociological, Political and Juridical Research. ruzica-c@hotmail.com

Sosyal Medyadaki Fotoğraflara Yönelik Gözetim ve Mahremiyet Farkındalığı: Üniversite Öğrencileri Örneği

Salih Tiryaki, Emre Vadi Balcı, Melis Karakuş

Sosyal medya günümüzde yoğun olarak görüntülerin paylaşıldığı bir alandır. Bu alanda sosyal medya kullanıcıları pek çok sebeple kendilerine ait fotoğraflar paylaşmaktadır. Bauman, izlenme ve görülmenin tehdit olmaktan ziyade cezbedici özelliklerinin ön plana çıktığını belirtmektedir. Paylaşımlar her ne kadar kullanıcıların pozitif fikirleri dahilinde yapılmış olsa da aynı zamanda diğer bir kitle tarafından da gözetleme amacıyla kullanılmaktadır. Bu gözetim hem devletler hem şirketler hem de kişiler tarafından gerçekleştirilmektedir ve bunların tümü bu gözetim bilgilerini kendi amaçları doğrultusunda işleme eğilimindedir. Bauman'a göre mahrem olan herhangi bir şey artık kamusal alanda ve internet üzerinde hiçbir zaman kaybolmayacak biçimde yer almaktadır. Paylaşılan görseller ile ilgili, paylaşan kişiler ne amaçla paylaşmakta olursa olsun kişilerin kendisini ifşası, mahremiyet sınırlarını belirlemede ne kadar farkında olduklarının bir sorun olarak ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Sosyal medya ve fotoğraf ilişkisi artan yönlü bir eğilim taşımakta ve birçok sosyal medya aracının temel malzemesini oluşturmaktadır. Fotoğraflarda paylaşılan görseller çoğu zaman mahremiyet sınırlarının belirsizleştiği bir alan oluşturmaktadır. Kişisel algılar çerçevesinde şekillenen mahremiyet, kişilerle ilgili birçok bilgiyi de içinde barındırmaktadır. Bilgiyi taşıma aracı olarak kullanılan sosyal medyada, yer verilen görüntüleri paylaşan kişilerin farkındalığı üst seviyede değildir. Paylaşımlar fazlasıyla kişisel, mahrem konulardan oluşmaktadır. Akışkan Gözetim kitabında, Bauman'a göre kişiler mahremiyetlerini kendi rızalarıyla katletmektedir. Sunulan harikalar karşılığında insanlar, ödenecek bir bedel olarak mahremiyet kaybına rıza göstermektedir. Çalışmanın amacı, üniversite öğrencileri arasında fotoğraf paylaşımı aracılığı ile kendi mahremlerinin ne kadar açığa vurduklarının farkındalığı üzerine kuruludur. Araştırmada, Uşak Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden 300 öğrenciye anket uygulanmıştır. Katılımcılara mahremiyet ve gözetim farkındalığı konularında sorular sorulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bauman, Gözetim, Mahremiyet, Sosyal Medya

Yrd. Doç. Salih Tiryaki, Uşak Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü. salih.tiryaki@usak.edu.tr

Yrd. Doç. Emre Vadi Balcı, Uşak Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Yeni Medya Bölümü. emre.vadi@usak.edu.tr

Melis Karakuş, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, Yüksek Lisans. meliskarakus03@gmail.com

Turizm, sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel etki alanlarına sahip büyük bir hizmet sektörü olarak değerlendirilmektedir. Ancak turizm sektörünün ekonomik araçsallığı genellikle sosyo-kültürel ve çevresel düşüncümleri geri plana ittiğinden dolayı turizm, sektörel anlamda kapitalizmin temel argümanları üzerinden şekillenirken, bilimsel anlamda ise ağırlıklı olarak işletme, pazarlama ve ekonomi üçgeninde değerlendirilmektedir. Diğer bir deyişle sektörün pragmatist ve makyavelist tavrı, turizmin bilimsel üslubu üzerinde de hükümler kurmaktadır. Bu durum, dünyada bir milyardan fazla kişinin katıldığı turizm faaliyetlerinin sosyo-kültürel ve çevresel etkilerinin eleştirel tahlilini yapmayı güçleştirmektedir. Bu çalışma, yetmiş yakın telif çalışması bulunan, sürekli bilimsel üretim halinde olmuş ve dünyada en çok atıf alan sosyologlardan biri olan Bauman'ın, turizmin sosyo-kültürel etki alanına yönelik bakış açısından hareketle turizmin diyalektiğini anlamak ve anlamlandırmak amacıyla gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda, tam da Bauman'ın "Modernlik ve Müphemlik" adlı kitabında aydınlanmanın diyalektiğini tarihsel ve sosyolojik anlamda ete kemiğe büründürme çabasında olduğu gibi, turizmin de, bir modern dönem fenomeni olarak ortaya çıkışı ve turistler için postmodern dönemin bir deneyimleme aracı şeklinde ele alınarak diyalektiğinin ortaya konulma ihtiyacı bulunmaktadır. Söz konusu ihtiyaç, Bauman'ın turizme ve turiste yönelik bilimsel düzlemde eleştirel şekilde ortaya koymuş olduğu savunularından hareketle temellendirilebilir (Bauman, 1996a; 1996b; 1998; 2000; Franklin, 2003). Başka bir ifadeyle turizm, insanların farklı güdüler çerçevesinde katılım gösterdikleri ve başlangıcından itibaren sosyolojik öğeleri içinde barındıran bir olay olarak değerlendirildiğinde (Kozak vd., 2015), Bauman'ın turizme ve turiste yönelik tespitleri bu değerlendirmenin diyalektik açıdan yapılmasına olanak sağlamaktadır. Yine Bauman'ın "Küreselleşme" adlı eserinde bahsedildiği gibi; modern çağın seyyahları olarak ifade edilen turistler ile başıboşlar/aylaklar (vagabonds) arasındaki ve modern dönemin ürün/hizmet anlayışına dayalı turizmi ile postmodern dönemin deneyimlere/fanteziye dayalı turizmi arasındaki diyalektiğin ortaya konulması, turizmde daha derinlikli ve daha bilimsel tartışmaların sürdürülebilmesi adına önemlidir. Böylelikle, turizm yalnızca ekonomik göstergelere dayalı bir olay olarak değil, sosyal değişim/dönüşümler ile paralellik gösteren bir olgu şeklinde ele alınarak, turizme yönelik bakış açımızda anlamlı farklılıklar yaratılabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Bauman, Turist, Turizm, Diyalektik

Yrd. Doç. Dr. Sebahattin Emre Dilek, Batman Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü. emre.dilek@batman.edu.tr

Arş. Gör. Nur Kulakoğlu Dilek, Batman Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümü. nur.dilek@batman.edu.tr

Bauman Düşüncesinde Ahlakta Müphemlik

Sebile Başok Diş

Postmodern etiğin bir temsilcisi olarak Bauman'ın temel tezlerinden biri, ahlakın çeşitli yönlerden müphem bir yapıya sahip olduğudur. O, modern etik ile postmodern etik arasındaki ayrımı bu iki etiğin ahlaktaki müphemliğe nasıl yaklaştıklarını dikkate alarak yapar. Modern etik, modernliğin insanın ulaşabildiği her alana düzen getirme kaygısının bir ürünüdür. Modern etik, yasa ve kurallar koyarak ahlaka düzen getirme, onu evrenselleştirme ve onu akılla temellendirme amacı güder. Burada düzenle kastedilen müphemliğin ortadan kaldırılmasıdır. Aydınlanma düşünürleri, müphemliğin ortadan kaldırma işini üstlenmiş ve modern etiği inşa etmişlerdir. Bauman, bu açıdan modern etik konusunu ele alırken bu etiği inşa eden ahlak filozoflarına, bunların rollerine, amaçlarına ve başarılarına da değinmiş, bunları kapsamlı şekilde eleştirmiştir. Postmodern etik, ahlakın akla dayalı olmadığını, ahlakî itkiye dayandığını, her ne kadar ahlak için yasa ve kurallar getirilmeye çalışılmışsa da ahlakın bunlarla oluşturulamayacağını, ahlakî sorumluluk için kesin sınırların çizilemeyeceğini kabul ederek modern etikten ayrılır. Ahlakın ıslah edilemeyecek şekilde müphem olduğunu düşünen Bauman, farklı eserlerinde bunun nedenlerini açıklar. Ahlakın müphem olmasının nedenlerinin başında insanın müphem olması, yani özgür bir varlık olması yer alır. Bunun dışında ahlakın gayri rasyonel olması, temellendirilememesi, ahlakî eylemin kendisi, ahlakî seçeneklerin insanı ikilemlerde bırakabilmesi, ahlakî sorumluluğun kapsamının belirsiz olması, eylemin sonuçlarının fail için kesinlikten yoksun oluşu ahlakta müphemliğin diğer önemli nedenleridir. Bu konuda Bauman, modern ve postmodern etiğe ağırlık vererek değerlendirmelerde bulunmuştur. Modernite öncesi geleneksel ahlaka sadece satır aralarında değinmiştir. Bu satırlardan yola çıkılarak müphemlik açısından geleneksel ahlakı değerlendirmeye tabi tutulabiliriz. Böylece yüzyıllar boyu sürmüş olan geleneksel dönemin de dikkate alınmasıyla insanlık tarihine ilişkin daha geniş bir resme bakma imkanına sahip oluruz. Bauman, modern etik ile postmodern etik arasında yaptığı karşılaştırmalar ile kendi etik anlayışını ortaya koymuştur. O, ahlakın rasyonel açıdan temellendirilemeyeceğini ileri sürerken, ahlaka başka bir kaynak bulur: Ahlakî itki ve sorumluluk duygusu. Bu çalışmada Levinas'tan oldukça etkilenen Bauman'ın ahlaka ilişkin görüşleri müphemlik kavramı etrafında ele alınacak ve akışkan modern dünyamızda ahlakta müphemliği arttıran unsurlara dikkat çekilecektir.

Anahtar Kelimeler: Bauman, Postmodern Etik, Modern Etik, Ahlak, Müphemlik

Yrd. Doç. Dr. Sebile Başok Diş, Artvin Çoruh Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü.
sebilebasok@artvin.edu.tr

Bauman Çerçevesinde Postmodernizm ve Kimlik Açısından Black Mirror Dizisinin (Nosedive) Analizi

Serkan Biçer, Teyyibe Pınar Akbalık

Bu çalışmanın temel amacı, modernizm ve postmodernizm ile birlikte hızla değişen gelişmeler göz önüne alınarak; postmodern düzen, kimlik, özgürlük, yaşam duyumu, birey ve toplumsal yaşam kavramlarını Zygmunt Bauman çerçevesinde Black Mirror dizisi “Nosedive” bölümü incelenerek ideolojik yapısı çözümlenerek ele alınmasıdır. Bauman, (2000: 9) Freud üzerinden bir analizle, postmodernizm ile beraber bir şeyler kazanırken bir şeyler kaybettiğimizden bahseder ve ısrarla, uygar yaşamın haz ve keyiflerinin acılar, memnuniyetinin hoşnutsuzluklar ve itaatinin de isyanla beraber aynı pakette geldiğini söyler. Aslında düzenden yoksun insanlığa dayatılan düzen olan uygarlık, sürekli tetikte olması gereken ve pazarlığın her daim yenilediği bir uzlaşma bir değiş tokuştur bu. Bununla birlikte kuramcı, modern dünyada haz ilkesi gerçeklik ilkesine indirgenerek yeni bir gerçeklik tanımına gider ve insanın bir parça güvenlik için kendi haz, duygu ve dürtülerden vazgeçip takas ederek “aşırı düzen” yaratımına yol açtığını, fazla özgürlüğün hoşnutsuzluk anlamına geldiğini belirtir. Postmodern dünyada en belirgin özelliklerden biri, toplumsal düzenin yapaylığına dair gerekçelerin günbegün daha fazla odak noktası olduğu görülmektedir. Kişi böyle bir toplumda yaptığı bütün eylemlerden sorumludur fakat isteklerini, arzularını ve hedeflerini gerçekleştirmekte de özgürdür. Postmodern düzen bu zıtlıklar üzerine kuruludur. Bauman’ın da üzerinde durduğu üç kavram olan bireysel özgürlük, bireysel yaşamın dünyası, toplum ve toplumsal sistem özgürlüğün üretim ve güç alanından kayarak tüketim alanına kayması sonucu farklılık göstermiştir. Bireysel özgürlük tüketicinin özgürlüğünden oluşur tüketim toplumunun varlığına tutunur ve bu toplumun temellerini daha sağlam hale getirir. Dolayısıyla bu çalışmada kimlik, özgürlük, birey, postmodernizm ve postmodern düzen yapısı kavramlarının üzerinde durularak, Bauman çerçevesinde Black Mirror dizisinin ideolojik yapısı incelenerek; postmodernitenin zorunlu bir tercih olup olmadığı, tüketim toplumunun postmodernizme getirdiği eleştirilerin ve yararların neler olduğu, Postmodernizm tüketim toplumunun varlığına ne ölçüde tutunduğu sorularına ideolojik film çözümlemesi aracılığıyla cevap aranmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Birey, İdeolojik Film Analizi, Kimlik, Postmodernizm, Özgürlük

Yrd. Doç. Dr. Serkan Biçer, Fırat Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü. sbicer@firat.edu.tr

Teyyibe Pınar Akbalık, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, Lisans. pinar_akbalik@hotmail.com

Bauman'da Beden Eleştirisi: Akışkan Modernitenin Kırılganlığı Üzerine

Sertaç Timur Demir

Zygmunt Bauman'ın akışkan modernite tezinde biraz gizli ancak kritik bir yere sahip olan beden, her şeyden önce fizyolojik bir varlık olmasının ötesinde sosyolojik vakiydir. Öyle ki beden, sosyolojinin bir alt çalışma sahası olamayacak kadar kapsamlı ve kuşatıcı bir paradigmadır. Beden, çelişki ve stratejileriyle birlikte modern gündelik yaşamın neredeyse tüm karakteristiklerini ihtiva etmektedir. Kendinden başka bir antitezi kalmayan beden, Bauman'ın deyimiyle pazarın ürettiği mutsuzluğun, korkuların, endişelerin ve acıların yol açtığı tüm gerilimin üzerinde somutlaştığı değişken, kaygan, akışkan ve bir o kadar da kırılgan bir zemine karşılık gelmektedir. Bu yönüyle teorik tartışma ekseninde Bauman'ın modernite eleştirisini hem metaforize etmekte hem de ona yeni açılımlar kazandırmaktadır. Beden, endüstriyel olan ve yönetilen bir varlık ve medeniyet sorunsalıdır. Kusursuz görünümü yücelten bu endüstri aynı zamanda, Bauman'ın da yaklaştığı gibi, kusursuzluğun imkansızlığını üretmekte ve tam da bundan beslenmektedir. Bu, modernitede kalıcılı olana yer olmamasının hem nedeni hem de sonucu olarak okunabilir. Zamanla yaşamın amacı dönen beden politikaları, devamlı olarak terbiye edilmesi gereken ve her şey olmaya açık, ayrıca etrafında sayısız uzmanın işe koşulduğu bir projedir de. Bu proje, en fazla ölümlülük halinin kışkırttığı duygulanıma koşuttur. Gerçekten de her ne kadar ölüme karşı durmak mümkün değilse de; Bauman'ın işaret ettiği gibi ölüm nedenleriyle –yani özünde bedeninin kendisiyle mücadele etmek esası vardır. Yani beden, modern bireyin salt bu dünyaya indirgenmiş mutluluk arayışlarının da karşılığıdır. Sürekli ölümlü ve zararlı maddelerle istila edildiği varsayılan ya da öyle olduğu fikrinin benimsetildiği bedeninin, akışkan modernitede aşkın bir değer kazanmasının arkasında büyük oranda bu vardır. Bu anlamda bu bildiri, içinde bulunduğumuz modernitenin akışkan olduğu kadar kırılgan olduğunu da ve bu kırılganlık halinin en fazla beden projektörü üzerinden okunabileceğini öne sürmekte ve bu bağlamda Bauman çalışmalarından ilham alırken; ona katkı yapmayı da amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bauman, Beden, Modernite, Değişim, Kırılganlık

Sertaç Timur Demir, Gümüşhane Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü. stdemir@gumushane.edu.tr

The Unignorable Importance of Individual and Collective Moral Responsibility in Genocide Studies

Simge Huyal Genco

In his work on *Modernity and the Holocaust*, Zygmunt Bauman draws attention to the relatively limited well-established analysis of the sociological perspective to the study of genocide. The lack of the well-established principles of sociological practice likewise influenced studies on Holocaust as according to Bauman gives cause for misjudging the significance of Holocaust. Contrary to the believe that the Holocaust was an act of barbarism, Bauman argues that the functioning of modern forms of social organization facilitated the mass murder. In other words; for Bauman, modernity is, in fact, a necessary component to explain the Holocaust. This paper agrees with the idea that modernity made room for Holocaust as it explains how the genocide was practiced and organized by modern principles. Yet, the present paper also argues that Bauman's analysis of Holocaust in relation to modernity neglects the significance of agency of human actors and leads us to adopt a deterministic perspective. The inquiry of what humans are capable of and what kind of principles actually make it possible to take part in such enormous mass murders only helps us understand what the structural nature of genocide is, which I argue does not deepen our understanding of free will and individual/collective moral responsibility. By shifting the attention from structural power to individual subjects here, the paper simply does not aim to question the psychological approach of the individuals as this may cause to an excuse for the violent behavior, but rather this paper aims to highlight the significance to bring the matter of individual/collective moral responsibility into the discussion of genocide studies. This does not only enlarge our perspectives on our understanding of genocidal studies but particularly reminds the reader how likely it is that genocides or a continuum of collective violence can happen again as the Holocaust was carried out by human beings who were not inherently different from all of us.

Key Words: Agency, Bauman, Genocide, Holocaust

Simge Huyal Genco, Central European University, Department of Gender Studies, Gender Studies, MA. Sabancı University, Faculty of Arts & Social Sciences, Cultural Studies, MA. simgehuyal@gmail.com

Zygmunt Bauman Sosyolojisinde “Yabancı” Sosyal Tipinin İletişimsel Boyutu: Sosyolojik Düşünmede “Sorumluluk” ve “Hoşgörü”

Simge Özselçuk

Modern döneme özgü bir kavram olan ve sosyal tipler içerisinde önemli bir yer teşkil eden yabancı, günümüzde karmaşıklık, belirsizlik ve güvensizlik içeren toplumsal hayatın atar damarlarından biridir. Dünyayı bilinebilir hale getirmek ve belirsizlikten kaçınmak için modern döneme özgü akılcılık, belirli kategoriler yaratarak kesinliğe bağlı net yaklaşımlar üretir. Yabancı, kesin ayrımlara karşı muğlak yerde duran niteliği ile belirsizliği beslemekte ve düzenin yapısını bozmaktadır. Hakkında fazla bilgi sahibi olmadığımız, hangi konuma yerleştireceğimiz hususunda karar veremediğimiz “yabancı” ile iletişimi mümkün kılmak, heterojen bir kültürün ağır bastığı modern kentlerde giderek daha da zorlaşmaktadır. Yabancıyı bir güvenlik sorunu olarak algıladığımız ve buna bağlı olarak bir sosyal mesafe ürettiğimiz toplum yapısında, iletişimi kesintiye uğratan unsur, toplumsallaşmanın önündeki en büyük engel olan belirsizlik, güven eksikliği ve bilgisizliğin ta kendisidir. Aydınlanma Çağı sonrası rasyonalitenin düşünce sistemine egemen olması ve Sanayi Devrimi sonrası büyük kentlerde yaşanan nüfus yoğunluğu ve para ekonomisi ile modernitenin tam anlamıyla hayatımıza sirayet ettiği bir dönemde klasik sosyologlardan George Simmel, yabancı olarak nitelendirdiği sosyal tipi ile, içinde yaşadığı dönemin sosyo-psikolojisini, fragmanlar eşliğinde modern kent bireyinin önüne sermiştir. Onun geleceğin toplumbilimcilerine farklı bakış açıları kazandıracak zengin kavrayışı, Bauman’ın da miras aldığı ve ileriye taşıdığı bir özelliğidir. Sosyolojik düşünme biçimini “ötekine karşı sorumluluklarımız” ve “hoşgörü” temelleri üzerine kuran çağdaş sosyolojinin büyük düşünürlerinden Zygmunt Bauman, yabancı mefhumu üzerine kaleme aldığı denemelerinde, “yabancı” sosyal tipinin hayatımızda nerede durduğunu ve ona karşı nasıl davranacağımızı irdelemektedir. Özellikle teknolojinin gün be gün hayatımızı kontrol eder bir pozisyona doğru evrildiği ve sanal ilişkilerin yüz yüze iletişimin yerini oymaya başladığı günümüzde, yabancı ile iletişimin önündeki engeller artmış ve bu durum bir kısır döngü haline gelmiştir. Bauman, bu setleri aşabilmek ve sosyolojik düşünme adına “sorumluluk” ve “hoşgörü”nü merkeze oturtarak öteki ile iletişimi mümkün kılabilmek için anlamaya yönelik sosyolojik bir yorumlama yaklaşımı benimsemektedir. İletişimi toplumsal bağlamından kopartmadan, büyük kentlerde bize “öteki” olarak sunulan yabancı ile kuracağımız iletişimi, Bauman’ın öngördüğü gibi sorumluluklarımız ve hoşgörü üzerine temellendirmemiz bizim öncelikli görevlerimizdendir. Sosyolojik düşünme, günümüz toplumunda farklılıklara karşı anlayış ve ötekine karşı sorumluluklarımız çerçevesinde, iletişim boyutunu da kapsayacak şekilde kendine can suyu bulmak durumundadır.

Anahtar Kelimeler: Zygmunt Bauman, Sosyolojik Düşünmek, Yabancı, İletişim, Sorumluluk, Hoşgörü

Öğr. Gör. Simge Özselçuk, Nişantaşı Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Bölümü. simgeo- zselcuk@gmail.com

Bauman Düşüncesinde Genç Tüketicilerin Alışveriş Merkezleri Algısı Üzerine: Ankara Örneği

Sinem Utanır

İnsanoğlu toplumsal tarihin her aşamasında tüketim yapmıştır ve yapmaktadır. Fakat geçmişteki geleneksel, modern ve sanayi toplumları birer “üreticiler” toplumu iken; aynı başat anlamda günümüz toplumu da birer “tüketiciler” toplumudur. Geleneksel toplum tarzı, bireyleri birincil olarak üretici ve asker olarak görmüştür. Toplumun bireylerini biçimlendirme şekli, koruyup kolladığı “norm” bu iki rolü oynama görevine göre yaratılmıştır. Toplumun üyelerine karşı savunduğu “norm”, bu rolleri oynama kabiliyeti ve isteği olmuştur. Ancak, günümüz toplumunun kitlesel işgücüne ve zorunlu askerliğe eskisi kadar gereksinimi yoktur. Toplum, artık üyelerinin tüketici olarak kapasiteleriyle ilgilenme ihtiyacı hissetmektedir. Çünkü toplumun hedeflediği ve üyelerine kazandırmaya çalıştığı nokta tüketme eyleminde kilitlenmektedir. Özetle, üretim ve tüketim her toplumsal aşamada bulunurken değişen; geçmişte üretime vurgu yapıp öncelerinken, günümüzde tüketime vurgu yapıp harcama öncelenmektedir (Bauman, 1999: 93). Ekonominin canlı olduğu dönemlerde tüketim malları ve deneyimleri, bazıları için yaşamın anlamını yani bir şeyleri tüketmeye karşılık gelirken; durgun olduğu dönemlerde de güzel günlerin hemen kösenin ardında olduğuna dair (Bocock, 1997: 58) bir vaadi ifade eder. Biraz erteleme ve sabırla her şey sorunsuz bir şekilde yoluna girecektir. Buna bağlı olarak “ekmeğini taştan çıkarmak” şeklinde somutlaşan çalışmak, önemli bir değer olmaktan hızla uzaklaşmaktadır. İnsanların elde ederek rahatlayacağı, doyum sağlayacağı ve mutlu olacağı hedef, çalışmak ve kazanmaktan öte, en zevkli ve lüks hayatı yaşamak için servet biriktirmektir. Servet oluşturmak, harcama yapmak, lüks bir yaşam sürdürmek ve aşırı tüketmek için adeta araçsal konuma indirgenmektedir (Bauman, 1999:107-108). Refah toplumuyla birlikte tüketim arzının büyümesi, gündelik yaşamın bir ideolojisi olarak meta fetişizminin yükselişi ve tüketimciliğin parıltılı, büyümlü bir yaşamın göstergesi haline gelmesi, bizi, bir “tüketim toplumu” gerçeğiyle karşı karşıya getirmektedir. Pek çok sosyal teorisyen gibi Bauman da, modern toplumu, tüketimcilik ve tüketim metaforları üzerinden anlamaya çalışmaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında ise, modern toplumun neredeyse tüm yaşamsal görüngüsünün, bir “iyi yaşama” ulaşma olduğu, yani tüketim performansını estetize bir boyutta sergilemeyle bağlantılı olduğu görülmektedir. Modern kapitalist sistem bugün kendini, kentlerdeki alışveriş merkezlerinde ifade etmektedir. Tüketim toplumu olarak isimlendirdiğimiz günümüz toplumunda, bu merkezler kentlerin bir gerçeği konumundadır. Geçmişin üretimle ilişkilendirilen büyük kentleri, bugün tüketimin yoğunlaştırıldığı alışveriş merkezlerine ev sahipliği yapmaktadır. Modernleşme, sanayileşme ve kentleşme süreçlerinin bir ürünü olan bu mekanlar, bir yandan tüketimi hızlandırmakta diğer yandan da insanların boş zamanlarını burada değerlendirmesine sebep olmaktadır. Modernitenin yeniden üretim sürecinde boş zamanlar, özellikle kapitalist kitleye uygun şekilde organize olmakta ve yeni anlam ve kullanım değerleri içermektedir. Kişi, çalışma saatleri dışında kalan kayda değer bir kısmını alışveriş merkezlerinde geçirmektedir. Bir zamanların panayır, karnavelesk yerleri olan alışveriş merkezleri kişinin eğlenme, dinlenme gibi ihtiyaçlarını karşılarken bunu sistemli bir şekilde yapması boş zamanın kurumsallaşmasına etki etmektedir. Bu çalışmada, iş/okul hayatı dışında boş vakitlerini alışveriş merkezlerinde geçiren 30 (15 kadın; 15erkek) genç ile yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşme yapılmıştır. Görüşmelerde, gençlerin tüketim pratikleri ve bununla edindikleri doyum, Zygmunt Bauman’ın kapitalizm, iş ve tüketim konuları kapsamında ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tüketim, Boş Zaman, Genç, Ankara, Zygmunt Bauman

Öğr. Gör. Sinem Utanır, Yüksek İhtisas Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri MYO, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü. sinemutanir@yiu.edu.tr

Mahremiyetin Yitimini Kabullenmek: Cezbedici Bir Durum Olarak Akışkan Gözetim

Talha Dereci

En temel insan hakkı olan “yalnız kalma hakkı” ile ilişkilendirebileceğimiz ve insanın var olduğu andan beri kendi varlığını da onunla birlikte sürdürmüş bir olgu olarak mahremiyet, felsefi tartışmaların her daim nesnesi konumunda yer almışsa da özellikle Bentham ve Foucault’nun modern zamanlardaki iktidarın işleyiş biçimini ifade etmesi açısından önemli bir gözetim ve denetim mekanizması metaforu olarak sundukları panopticondan bu yana akışkan modern toplumda, sosyal bilim çalışmalarının hemen hemen her alanında farklı noktaları ile daha çok tartışılan bir konu haline gelmiştir. Mahremiyet probleminin bizce en kayda değer ve üzerine düşünülmesi gereken yanı bizzat toplum eliyle sonunun getirildiği ve yaşam döngüsünden izlerinin silinmeye başlanmasıdır. Bu yitimin, Bauman’ın ifade ettiği üzere toplumun kendi rızaları doğrultusunda gerçekleşiyor olması da konunun bizce bamtelidir. Zira modernite öncesi dönemde mahremiyetin ifşası ve ihlal edilmesi toplum için büyük bir korku ve tedirginlik sebebi iken artık akışkan modern toplumun bireyleri özellikle gözetim ve denetim mekanizmalarının tüm hayatın içine yerleştiği, gözetimin akışkan bir hâle büründüğü toplumda fark edilme, beğenilme, öne çıkma, popüler olma, takip edilme, övülme ve takdir edilme gibi hazların cezbediciliği sebebiyle söz konusu ifşa ve ihlal tehdidini elinin tersiyle itmiş ve mahremiyetin yitimini kabullendiğini göstermiştir. Bu noktada dikkatle ele alınması gereken diğer bir husus da neyin kamusal neyin özel olduğu konusudur. Zira artık kamusal ve özel olana dair sınırlar aşınmıştır. Bauman’ın ifadesiyle, insanların neyin kamusal neyin mahrem olması gerektiği konusundaki anlayışları değişmiş ve mahrem olan her şey potansiyel olarak kamusal alanda yapılmaya başlanmıştır. Ve yine onun Decartes’in ünlü özdeyişinden uyarladığı “Görülüyorum (izleniyorum, fark ediliyorum, kaydediliyorum) öyleyse varım!” sözünün temel bir motto haline geldiği, mahremiyet anlayışının değiştiği ve söz konusu değişimin, mahremiyetin sonunun başlangıcı olduğu bir sorunsal üzerine eğilmeyi gerektirmektedir. Bu çalışma, bu sorunsalı anlama, irdeleme ve yorumlama çabasıdır.

Anahtar Kelimeler: Akışkan Gözetim, Gözetim, Denetim Mekanizmaları, Mahremiyet, Zygmunt Bauman

Talha Dereci, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü, Yüksek Lisans. editor@sosyalbilimler.org

Bauman, özgürlüğün toplumsal kökenlerine indiğimiz zaman, onun bir zorunluluk olarak karşımıza çıktığını söyler. Zira özgür olmayan bir birey, din, ahlak ya da yasa ile yargılanamaz. Felsefi açıdan baktığımızda ise insan aslen özgürdür. Çünkü hayatı kendi projesinden, gelecek odaklı bir amaç faaliyetinden başka bir şey değildir. Bauman, özgürlüğün bu tarz yorumlamalarını sosyolojik olarak hiç ilginç bulmaz, çünkü bu yorumlar, onun toplumsal olarak üretildiğini farklı kelimelerle tekrarlamaktan öte bir anlam taşımaz. Sosyoloji bilimi öncelikle “tutsaklığın bilimi” olarak ortaya çıkmıştır. Sosyolojinin hemen her projesinin temel kaygısı, bireylerin özgür olmalarına rağmen neden, neredeyse düzenli, az çok sabit bir şekilde davrandıklarıdır. Bauman kendi sorusunu şöyle cevaplıyor: Sınıf, güç, egemenlik, otorite, toplumsallaşma, ideoloji, kültür ve eğitim gibi kavramlar insan dünyasının sosyolojik haritasını düzenlemiştir. Tüm bu ve benzer kavramların ortak noktası, kişisel iradeye sınırlar koyan bir dış baskı olmalarıdır. Kendi kişisel güdü ve çıkarlarına uygun davranan birey, kalın bir mermer tabakaya çarparcasına karşılaşır bu dış baskılarla. Birey, buna rağmen özgürce seçtiği hedeflerinin peşinden koşmaya devam eder. Fakat onun iyi tasarlanmış çabaları, iktidarın ve sınıfın aşılmaz duvarları ile karşılaştıkça çöker. Bütün bu dış baskılara; eğitim, kültür, gelenek ve ideoloji ile şekillenen ve hayat görüşü ya da vicdan olarak tecelli eden içsel baskılar eşlik eder. İç ve dış baskılar, inançlar ve güdülerin toplumsal üretiminde bir hiyerarşik yapı öngörür: “Tüm dilekler özgürdür ama bazı dilekler daha özgürdür.” (s.13, Özgürlük) Gerçekten de bazı dileklerin özgür olması sadece, öteki dileklerin daha az özgür yahut tutsak olmalarına bağlıdır. Buna birazdan ayrıntılı olarak değineceğiz. Bauman’ın amacı, kendisinin de sık sık dile getirdiği gibi tanıdık olanı tuhaf hale getirmektir. Örneğin çoğumuz için dünyayı herkese açık, ulaşılabilir bir köy anlamında tanımlayan küreselleşme, Bauman’a göre çoğunluk için yerelleşme ve yerel kalma anlamına gelmektedir. Özgürlüğü ise hepimiz için, bir bilmece gibi açıklanması gereken bir olgu biçiminde ele alır. Şöyle ki, belirli zamanda, belirli bir toplumda ortaya çıktığından (ve belki de kaybolduğundan) dolayı bireysel özgürlüğe asla kesin gözü ile bakamayız. Bu cümleyi, Bauman’ın Özgürlük düşüncesinin ana fikri olarak okuyabiliriz: “Özgür birey, insanoğlunun evrensel bir durumu olmaktan çok uzaktır; o tarihsel ve toplumsal bir yaratımdır.” (s.14, a,g,e) Tekrarlayalım, özgür birey tıpkı ait olduğu toplum gibi, tarihsel bir yaratım olarak ortaya çıkar. Özgürlüğün bu biçimi, hem toplumsal bütünleşme ve sistemli yeniden üretim için bir koşul, hem de sistemin çalışması yoluyla durmadan yeniden üretilen bir koşuldur. Özgür bireyin tarihsel bir üretim oluşunu, çarpıcı bir örnekle somutlaştırır: “Bireysel özgürlük, yakın zaman önce üretim ve güç alanından tüketim alanına kaymıştır.” (s.15, a,g,e) Yani düne kadar üretim sürecine ne kadar fazla katkı sunarsak o kadar özgür ve mutlu iken şimdilerde ne kadar çok tüketirsek o kadar çok özgür ve mutluyuz.

Anahtar Kelimeler: Bauman, Küreselleşme, Özgürlük

Zygmunt Bauman ve Hannah Arendt'te Holokaust Üzerine Modernite Vurgusu

Tuğba Yazıcı

Tarihsel bir olgu olarak Holokaust özelde Avrupa tarihinde, daha genel anlamda ise insanlık tarihinde bir kesinti ve mutlak bir kötülük olarak kayıtlara geçmiştir. Ancak bu denli önemli bir olgunun yalnızca Yahudilere karşı veya Yahudilerle onların düşmanları arasında yaşanmış bir kötülükten ibaret görülmesine şiddetle karşı çıkan Zygmunt Bauman, Holokaust'un sosyolojik açıdan okunması gereken çok daha önemli unsurlara sahip olduğuna ve yeterli tedbirler alınmadığında tüm insanlık için hala tehlike oluşturabilecek yönlerine dikkat çekmektedir. Bauman'a göre, daha çok teologlar ve tarihçiler tarafından çalışılan Holokaust hakkında yapılan birçok tahlil sanıldığı kadar aksine onun önemini azaltmakta, önemli unsurların üzerini örtmektedir. Bir nebze olsun bunların üzerindeki örtüyü kaldırmaya çalışan Hannah Arendt'in sesiye güvenmiş Yahudiler tarafından bastırılmıştır. Aydınlanma Çağı ve Sanayi Devrimi'yle birlikte baş gösteren modernite kavramının anlamına ya da içeriğine baktığımızda -Holokaust gibi mutlak bir kötülüğün meydana gelmesinde etkili olması bir yanı sıra, ilerleme, gelişme, uygarlaşma gibi anlamları çağrıştıran olması oldukça düşündürücüdür. Zira, Arendt ve Bauman düşüncelerinde Holokaust'a zemin hazırlayan unsurlardan birinin ve hatta en önemlisinin modernite olması, üstelik Holokaust'un modern bir yapılanma olduğuna dair sürekli ve ihtiyatlı vurguları akla şöyle bir soruyu getirmektedir: Holokaust; modernliğin getirisi bir fenomen mi, yoksa modernliğe rağmen bir fenomen mi? Böyle bir sorgulamadan yola çıkan bu çalışma, Holokaust söz konusu olduğunda üstü örtülü kalan modernite faktörünün veya modern uygarlık yapısının bu olgu üzerindeki etkilerini, sosyolojik söylem bakımından Zygmunt Bauman ve siyaset düşüncesi bakımından ise Hannah Arendt çerçevesinde tartışmaya açmayı ve bu etkileri analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda Bauman'ın Modernite ve Holokaust eseri ile Arendt'in Totalitarizmin Kaynakları ve Kötülüğün Sıradanlığı, Adolf Eichmann Kudüste eserleri bu tartışmanın temel kaynaklarını teşkil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hannah Arendt, Holocaust, Modernite, Zygmunt Bauman

Arş. Gör. Tuğba Yazıcı, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü. tugba.yazici@atauni.edu.tr

Liquid Surveillance on Musical and Cultural Preferences: The New Strategies of Self-Presentation on Social Media

Uğur Zeynep Güven

This study addresses the ways through which white-collar young adults in Istanbul present their social selves on their social media accounts from a Baumanian perspective. The main focus will be on their musical and cultural preferences. During the past few decades, from the standpoint of audience analyses within sociology of music, taste in a particular music genre seems to be replaced by an interest in various different music styles ranging from classical music and jazz to pop and folk music. In this sense, Peterson's 'omnivore thesis' concerning especially the eclecticism of the upper-middle class musical preferences coincides with the delicate situation of Bauman's conceptualization of the individual and society in the 'liquid modernity'. Therefore, the main objective of this study is to comprehend and evaluate the strategies of visibility of the musical and cultural preferences of white-collar young adults. Employing a qualitative research method, this study draws upon the data from nine in-depth interviews held with white-collar young adults who reported using their social media tools as a means of cultural representation. The informants are composed of young technocrats, junior or senior product and brand managers and executives from different sectors, working and living in Istanbul. With a particular emphasis on the postmodern conceptualization of identity as bricolage, Bauman's concept of 'liquid surveillance' is applied in the comprehension and explication of the exhibition of musical and cultural preferences on their social media accounts. The main findings of this study reveal the never-ending concern of following, sharing and liking particular musical and cultural works as a means of self-realization and social recognition.

Key Words: Musical Preferences, Liquid Surveillance, Self-Presentation, Social Media

Yrd. Doç. Dr. Uğur Zeynep Güven, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü. zeynep.guven@medeniyet.edu.tr

Bauman sosyolojisinin önemli unsurlarından olan biz, öteki ve yabancı tasnifi edebiyat incelemelerinin ve “öteki”-nin konumlandırılmasına başka bir perspektif katmıştır. Bilindiği üzere Bauman biz ve öteki’nin ortasına modernite görüşünden hareketle yabancıyı koymuştur. Bu bağlamda yabancı her iki unsurun da varlığına bir meydan okumadır. Toplumların söz konusu yabancıyla mücadelesinde yine Bauman’ın bir diğer kuramı olan “bahçeci kültür” anlayışı ön plana çıkar. Toplumlar müphemlikten hoşlanmadıkları, onları kendilerinin varlığı için bir düşman olarak görmeleri gibi gerekçelerle toplumları için yararlı olduğunu düşündükleri bir faaliyet gerçekleştirirler; tıpkı bir arazideki işe yaramaz ve düzeni bozan otların temizlenmesi gibi farklılıklar da toplumdan temizlenir ya da toplumun dışına itilir. Bildiride söz konusu bu yaklaşım Türk, Alman ve Amerikan edebiyatından birer metinle irdelenecek ve edebi metinlerin sosyolojik yönleri Bauman kuramlarıyla açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bahçe Kültürü, Biz, Öteki ve Yabancı, Edebi Metinler

Arş. Gör. Veysel Lidar, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü.

veysellidar@hotmail.com

Habermas modernlik için “henüz tamamlanmamış bir proje” demişse de, modernlik yarım kalmış bir projedir. Bauman için ise modernlik başarısız bir girişim olmuştur. Bu başarısızlığın elbette sonuçları olacaktır: Birey bu bedeli yalnız kalarak ödedi. Bireyler, sadece kendisi için yaşamak fikrinin özgürleştirici gücüyle avunurken görmedikleri noktalar vardı. Bireyleri hızlı yaşamak zorunda bırakan modernliğin cazip yönlerinden biri olan düzen, Bauman’a göre modernliğin bireylere bahsettiği hükmetme gücüdür. Birey çekici gelen bu hükmetme gücünü zamanla hızına yetişemediği yaşamın altında ezilmek bedeliyle ödemektedir. “Şeyleri düzene sokmak için’ yapılan her girişim olayların gerçekleşme olasılıklarını manipüle etmeye varır” diyen Bauman, bireyler için oluşan bir gelecek kaygısının bu şekilde doğacağına dikkat çekmiştir. Düzen oluşturma çabası, bir gelecek kaygısı oluşturmuştur çünkü modern yaşam, sürekli bir şeylere yetişme tasasıdır. Düzen kaygısı, bir belirsizliktir. Belirsizlikler içinde yaşayan bireyin düzeni koruma çabası; yıpranmış sınırları, tahammülsüzlükleri ve anlayışsızlığı beraberinde getirmiştir. Modern birey bugün mutsuz, şikayetçi ve hedefsiz, bunun sebebi ise uzun vadeli bir gelecek planlayamamasındadır. Çünkü bugün birey, hayatı için hamle yapmaktan korkan, kendi yaşantısını, karar mekanizmasının nasıl olması gerektiğini, nasıl davranması gerektiğini yaşam koşullarına bırakan insanlar haline gelmişlerdir. Bauman yaşamın zaten bir belirsizlikler çevresinde olduğundan bahseder. Modernlik ise gerçekte endişe ve korku dolu hayatı yaşam şekli haline getirmiş, bireyi baş etme gücünden yoksun bırakmıştır. Yaşamı, güvenliği, düzeni ve geleceği elinden alınmış insanların olduğu bir toplumdan sağlam ve ferah bir ruh hali beklenemez. Müphemliğin psikolojik etkileri, mülksüzleşmiş ve gereksizleşmiş insan sayısını arttırmaktadır. Bugün sağlıklı gibi görünen toplumun, güvensizlikle ve gelecek belirsizlikleriyle, altının boşaltıldığı bir gerçektir. Bauman’ın tespitleri günümüz bireylerine de ulaşmaktadır. Özellikle de Türkiye toplumunun son günlerde yaşadığı sorunlara hitap etmektedir. Çoğu birey, müphemlik hastalığına yakalanmıştır. Güvensiz, kaygılı, bu nedenle huzursuzdur. Güven yitimi yaşamış bireyler, gelecekte korkan ve cesareti kırılmış durumdadır. Geleceğe kuşku ile bakan birey, modernliğin hediyesi bireysel özgürlüğün ve yeni sorumlulukların bedelini bu şekilde ödemektedir. Oysa modernliğin amacı bu değildi ve başarısızlığa doğru yürüdüğünü bu şekilde anlamaktayız. Bauman kimlik inşasından bahseder. Ona göre, kişilik kimliklerinin evler gibi sırayla ve sabırla inşa edilmesi gerekirken, “yeni başlangıçlar” anında birden birleştirilen ve kolayca bükülebilen hale gelen bir kimlik türü oluşmuştur. Günümüzde ise, sırayla ve sabırla inşa edilen kimlikler, kolayca sökülür hale getirilmektedir. Hem kolayca sökülür hem de yeni bir başlangıca zorunda bırakılan kimlikler vardır. Üstelik bunun sorumlusu sadece bireyler değildir. Yarına nasıl uyanacağını bilmeyen, müphemlik hastalığına yakalanan bireylerin sorunu aslında modern bir yaşama isteğine ödenen bedellerdir. Kısacası, bu bildiride Bauman’ın modernliğe bakışı incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Bireyselleşme, Modernlik, Müphemlik, Gelecek Kaygısı, Kimlik İnşası

Zübeyde Güllüce, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü, Yüksek Lisans. zbydgllc@gmail.com

Yalçın Burhan Arslan, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü, Yüksek Lisans. pusatyalcinsel@gmail.com

1. ULUSLARARASI
INTERNETİONAL
ZYGUNTBAUMAN
ZYGMUNTBAUMAN
SEMPOZYUMU
SYMPOSIUM

SPONSORLAR

say